

Møte tirsdag den 22. april 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 70):

1. Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker i løpet av inneværende halvår
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer (Innst. S. nr. 173 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 9 (2007-2008))
3. Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om utvidelse av bompengerekravet på Kristiansund og Freis fastlandsforbindelse (Krifast) i Møre og Romsdal (Innst. S. nr. 184 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 41 (2007-2008))
4. Interpellasjon fra representanten Sonja Irene Sjøli til helse- og omsorgsministeren:

«Kvinner over hele landet opplever nå et dårligere tilbud om fødsels- og barselomsorg som følge av at sykehusene må omstille sin virksomhet for å nå kravet om økonomisk balanse. Ved St Olavs Hospital reduseres kapasiteten på fødetilbudet betydelig for at avdelingen skal spare om lag 20 mill. kroner. Prisen for dette er at de fødende opplever større utrygghet og mer stress i fødesituasjonen, og fagfolk advarer mot økt fare for komplikasjoner. Flere fødeavdelinger i landet har nå varslet at de vil holde feriestengt i flere uker i sommer, hvilket særlig rammer kvinner i distriktene. I Dagbladet 31. mars 2005 uttalte daværende stortingsrepresentant Sylvia Brustad at «vi må sette foten ned slik at sparetiltak ikke alltid rammer kvinner og barn».

Hva vil statsråden konkret gjøre for å forhindre at sparetiltakene i helseforetakene rammer kvinner og barn?»
5. Interpellasjon fra representanten Laila Dāvøy til helse- og omsorgsministeren:

«Mangel på samhandling i helsetjenestene, både mellom nivåene og innenfor det enkelte nivå, er en av de største utfordringene i sektoren i dag. Det må legges til rette for et sammenhengende pasientforløp, slik at ikke pasientene opplever å bli kasteballer mellom avdelinger og/eller mellom kommune og sykehus. Manglende samhandling resulterer i unødvendige innleggelses og reinnleggelses i sykehus. Dette rammer særlig mennesker med behov for spesialiserte og sammensatte tjenester over tid, som de sykeste eldre, rusmiddelavhengige, mennesker med alvorlige psykiske lidelser, kronisk syke og mennesker med funksjonshemming. Det er også svært dårlig samfunnsøkonomi. Et virkemiddel for å stimulere til bedre samhandling til beste for pasienten er finansieringssystemet.

Hvilke tiltak ser statsråden at hun vil iverksette for å sikre helhetlige helse- og omsorgstjenester?»
6. Referat

Presidenten: Representanten Olav Gunnar Ballo, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra representantene Kåre *Fostervold* og Ågot *Valle* om permisjon i tiden fra og med 22. april til og med 24. april – begge for å delta i møter i den 12. hovedsesjon av FNs konferanse for handel og utvikling, UNCTAD, i Accra, Ghana
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om omsorgspermisjon for representanten Bendiks H. *Arnesen* i tiden fra og med 22. april til og med 28. april
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om omsorgspermisjon for representanten Terje *Aasland* i tiden fra og med 22. april til og med 24. april

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Hordaland fylke: Audun Bjørlo *Lysbakken*
For Telemark fylke: Lise *Wiik* og Magnhild *Holmberg*
For Troms fylke: Knut Werner *Hansen*
3. Lise Wiik innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Terje Aasland.

Presidenten: Audun Bjørlo Lysbakken, Lise Wiik, Magnhild Holmberg og Knut Werner Hansen er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter i dag og for resten av inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Gunn Olsen og Sigvald Oppebøen Hansen. – Andre forslag foreligger ikke, og Gunn Olsen og Sigvald Oppebøen Hansen anses enstemmig valgt som settepresidenter for Stortingets møter denne uken.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1 [10:03:45]

Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker i løpet av inneværende halvår

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:04:11]: Et hovedformål med denne redegjørelsen om EU- og EØS-saker er å reflektere over sentrale utviklingstrekk i Europa som berører Norge. Oppgaven er å løfte fram noen av de store sakene på dagsordenen i Norges forhold til EU og gi en nærmere omtale av aktuelle EØS-saker av særlig betydning for Norge.

Forholdet mellom Norge og EU er nært og godt. Besøket av presidenten for Europakommisjonen, José Manuel Barroso, i slutten av februar understreket dette. Norge deler ambisjoner med EU innen en rekke sentrale områder, som i klimaspørsmål, noe jeg kommer tilbake til.

Det er en bredde i vårt forhold til EU som ofte ikke kommer fram. Jeg tror at vår europadebatt vil bli bedre og mer nyansert om denne bredden kommer til syne. Det er mitt håp at disse redegjørelsene kan gi et bidrag til dette.

Vi har en strukturell oversikt over de deler av vårt forhold til EU som er regulert av EØS-avtalen. Og de er mange. Men det vi også må merke oss og forholde oss til, er hvordan EU-landene utvikler et stadig tettere samarbeid og et samarbeid på stadig flere områder – og langt videre enn det opprinnelig indre marked. Vi må følge dette våkent og søke kjente og nyskapende måter å samarbeide på.

Norge knytter seg til samarbeidet med EU der vi ser at felles satsing kan gi størst uttelling – og det er på mange felt. Europapolitikken er det jeg i forrige redegjørelse kalte «vårt nærmeste globaliseringsprosjekt».

Utsiktene for sterkere deltakelse i europeisk integrasjon er et viktig bidrag til en fredelig utvikling på Vest-Balkan, slik vi har sett det i Sentral- og Øst-Europa gjennom 1990-tallet og fram til i dag. For nye medlemsland gir alle de nødvendige tilpasningene og nytt regelverk som følger av europeisk integrasjon, en vei ut av autoritært styre sett, planøkonomi og konsekvenser som bl.a. ukontrollerte miljødeleggelses.

For Kosovo og Serbia vil et stadig tettere samarbeid med EU være avgjørende for utviklingen i denne delen av Europa i tiden framover.

Siden EU-samarbeidet omfatter stadig flere land, ser vi en økende tendens til konstellasjoner av likesinnede land innenfor unionen – ikke nødvendigvis i faste grupper, men mer på adhocbasis. Også det nordiske og det nordisk-baltiske samarbeidet er blitt forsterket de senere årene. De nordiske landene har felles tilnærming til spørsmål som klima, miljø, konfliktløsning, menneskerettigheter, sosiale spørsmål og mattrygghet.

Norge prioriterer å utnytte maksimalt disse nordiske mulighetene og samarbeidet med de nordiske land, eller bare med to eller tre av dem, om ulike saker. Tidligere kunne det være en utfordring at de fem nordiske land hadde ulik alliansetilknytning i forholdet til NATO og EU. Vi må kanskje snarere søke å definere de muligheter som dette gir oss. Vi ser at NATO og EU forsterker samarbeidet på flere områder. Flere og flere skillelinjer i Europa viskes ut.

Norge, Sverige og Finland har nær kontakt når det gjelder både grenseregionale spørsmål og forholdet til Nordvest-Russland. I NATO samarbeider Norge med Danmark og Island om å rette alliansens fokus mot utfordringene i det nordatlantiske området. Og alle fem har samstemt fokus på Afghanistan.

På norsk side er vi interessert i et sterkere EU-engasjement i nord. Og utviklingen i nordområdene berører EU-landene. Dette blir Europas nye energiprovins. EU-landene har en egeninteresse i at området forblir rolig og stabilt. Og siden fisk fra nord havner på europeiske bord, er forsvarlig ressursforvaltning også i EU-landenes interesse. Derfor må vi søke partnere i EU i arbeidet med å hindre svartfiske og i arbeidet med vern om det sårbare havmiljøet i nord.

Vi ser at det er en stor utfordring for EU å samle 27 land

til én stemme. Det er dragkamper, og det er grupper av land som fører an. I et EU med 27 land er også tiden og ressursene knappe for møter med tredjeland – som Norge. Dette gjør vårt eget arbeid overfor EU krevende.

Formelt sett vil et land som ikke er medlem, i hvert fall ikke være høyere enn nummer 28 på prioriteringslisten. Men i realiteten opplever vi på mange områder å stå langt mer sentralt for å bidra til og ivareta både norske og europeiske interesser. EU har interesser hos oss som vi må utnytte. Stikkord er bl.a. energi, fisk, miljø, klima og teknologi – og våre erfaringer i internasjonalt diplomati.

Jeg nevnte Barrosos besøk her i februar. Vi har jevnlig bilaterale møter med EUs institusjoner. For å illustrere med tall: Under det foregående, portugisiske EU-formannskapet hadde vi 18 møter på statsminister-, statsråds- og statssekretærnivå. Med det nåværende, slovenske formannskapet vil vi, til tross for stort arbeidspress på dette nye, lille EU-landet, ha 13 møter på de samme nivåer.

Jeg kan i denne sammenheng trekke fram at Norge sammen med det slovenske formannskapet og Kommisjonen er vertskap for en utdanningsministerkonferanse i Oslo 5. og 6. juni som ledd i markeringen av Det europeiske året for interkulturell dialog, med tittelen «The Institutional Foundation for Dialogue and Respect».

La meg gå nærmere inn på noen andre sentrale og aktuelle saker. Først la meg nevne klima.

Tema for Barrosos besøk i Norge var nettopp klima og energisikkerhet. Hans deltakelse sammen med statsminister Stoltenberg under åpningen av frøhvelvet på Svalbard i slutten av februar satte søkelys både på denne historiske begivenheten, på miljøspørsmål generelt og på de aktuelle, vide perspektiver i nordområdene. Barroso gav til kjenne EUs støtte til norsk miljøetsatsing og viste særlig interesse for spørsmål knyttet til fangst og lagring av CO₂.

Tidligere i år, 23. januar, la Kommisjonen fram en pakke med forslag til hvordan klimautfordringene skal takles. Nå ventes Rådet og Europaparlamentet å vedta detaljene i denne pakken innen våren 2009. Det er ambisiøse og bindende mål EU har satt seg: EU skal redusere sine klimautslipp med 20 pst. innen 2020. Det kan bli økt til 30 pst. dersom også andre land – som USA, Kina og India – er villige til å bidra til en ny internasjonalt forpliktende avtale. Fra norsk side arbeider vi sammen med EU og andre parter for at en slik avtale skal komme i stand under klimatoppmøtet i København høsten 2009.

Foruten reduksjonsmålene slår Kommisjonens klima- og energipakke fast at fornybar energi må få en viktigere plass i EU-landenes energiforsyning. Fornybar energi skal utgjøre 20 pst. av landenes totale forsyning, og alle land må øke andelen fornybar energi med 5,5 pst. Utover dette skal målet nås gjennom byrdefordeling, hvor EU-land med sterk økonomi og gode produksjonsmuligheter må påta seg de største forpliktelsene.

Kommisjonens forslag til tiltak er et ledd i en større strategi for å fremme en økonomi basert på lavere utslipp. En ansvarlig klimapolitikk skal legge grunnlag for ny teknologi og nye forretningsmuligheter.

I norsk offentlighet er det ulike syn på EU og EU-samarbeidets betydning globalt sett, i likhet med at det er vidt

ulike syn på om Norge burde være medlem av EU eller ei. Denne debatten er kjent. Men få miljøer vil nekte for at EU har spilt og spiller en viktig og positiv rolle i det internasjonale klimaarbeidet. Etter mitt syn innehar EU en lederrolle som Norge bør støtte opp om og spille på lag med.

Flere av forslagene i Kommissjonens klima- og energipakke vil kunne bli definert som EØS-relevante og dermed få direkte betydning for Norge. Kommissjonens forslag til reform av kvotesystemet, det såkalte Emissions Trading System, ETS, er blant disse.

EUs kvotehandelsystem, som vi nå er en del av, er det mest omfattende i verden. Barroso understreket da han var her, at EUs mål er at kvotehandelsystemet utvides slik at det ikke begrenses til EU/EØS-landene. Visjonen for handel med karbonkvoter må være at den er global. Det er hele poenget, og først da blir systemet en virkelig suksess.

Kommisjonen foreslår også at ordningen med gratis klimakvoter etter hvert må falle bort. Dette er i tråd med hva Regjeringen arbeidet for, og som jeg oppfatter at det er bred enighet om i Stortinget.

Kommisjonen vil at nye klimagasser skal inkluderes i kvotesystemet. ETS skal også gjelde for flere sektorer, som luftfart, petrokjemi, ammoniakk og aluminium. Og kvotesystemets lengde skal økes – fra tre år i første periode til fem år i inneværende og åtte år i neste. Dette skal gjøre systemet mer effektivt og gi bedriftene større forutsigbarhet. Dette mener vi er riktig vei å gå.

Vi er godt fornøyd med at Kommisjonen foreslår å inkludere fangst, transport og lagring – altså CCS – i kvotesystemet. Det betyr at bedrifter slipper å betale karbonkvoter for CO₂ som er forsvarlig lagret. Det er også positivt at Kommisjonen ikke foreslår begrensninger i bruk av statsstøtte til CCS-prosjekter.

Vi har også merket oss at Kommisjonen tar til orde for et eget CO₂-lagringsdirektiv. Dette vil være nyttig fordi det kan gi et felles rammeverk for CO₂-lagring, og det kan gjøre det tydelig for offentligheten at lagring vil skje på en miljømessig sikker måte.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å utvikle fangst og lagring av CO₂ og vil bidra til anvendelsen av slik teknologi. Ingen av de planlagte CO₂-håndteringsprosjektene i Norge kan gjennomføres uten betydelig offentlig finansiering. Kommisjonen viser til at mangel på erfaring med slike prosjekter gjør at man ikke vil fastsette retningslinjer for statsstøtte til CO₂-håndteringsprosjekter nå.

Spørsmålet vil fortsatt måtte vurderes direkte i forhold til statsstøttereglene, herunder unntaksbestemmelsene i EØS-avtalen og EF-traktaten. Dette er et godt utgangspunkt for Norge. EU ønsker opptil tolv anlegg for CCS innen 2015, og jeg håper at ett eller flere av de norske prosjektene blir å finne blant disse.

Forskning og utvikling har vært et viktig felt for vårt samarbeid med EU, men har ikke fått den offentlige oppmerksomhet som feltet fortjener. La meg gå litt nærmere inn på dette i denne redegjørelsen.

Norge har deltatt i EUs rammeprogrammer for forskning og teknologisk utvikling i mer enn 20 år og på bakgrunn av EØS-avtalen siden 1994. Programmet er det

klart største EU-programmet Norge deltar i. Hele 75 pst. – nær 1 milliard kr i 2008 – av de samlede norske innbetalingene til EU for deltakelse i ulike EU-programmer gjelder nettopp rammeprogrammet for forskning. Det gir forsknings samarbeidet stor tyngde i det samlede norske EØS-arbeidet. Betydningen av rammeprogrammet understrekes av det engasjement norske forskningsmiljøer og norsk næringsliv viser for dette samarbeidet.

La meg nevne én illustrasjon. EUs sjettem rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling ble offisielt avsluttet i 2006. Det har hatt god norsk deltakelse. Norske forskningsinstitusjoner og bedrifter har deltatt i ca. 850 prosjekter, noe som utgjør om lag 10 pst. av alle prosjektene i programmet. Ca. 3 500 norske forskere har deltatt. Programmet er med andre ord en stor innfallsport til internasjonale nettverk for norske aktører, noe som bidrar til kvalitet og relevans i norsk forskning. Til sammenligning har svenske forskere deltatt i ca. 1 700 prosjekter og danske forskere i ca. 1 100 prosjekter. Vi har altså fortsatt noe å strekke oss etter.

Når det gjelder kontraktsmidler pr. capita i sjettem rammeprogram sett under ett, ligger Sverige, Danmark og Finland på henholdsvis første, andre og fjerde plass og Norge på sjuende plass blant de 20 beste deltakerlandene. I sum viser det Nordens evne til å trekke vekslers på disse mulighetene.

Norge deltar nå i det sjuende rammeprogrammet for forskning. Tall fra Kommisjonen viser at norske aktører har fått god uttelling i de første søknadsrundene innenfor de fleste delene av programmet, spesielt innenfor miljø, energi og sikkerhetsforskning. Dette er positivt.

For oss er det et mål å sette polarforskning, Svalbard og den marine forskningen på kartet i EU og det sjuende rammeprogrammet. Det skjer dessuten som ledd i Regjeringens nordområdestrategi, hvor målet er å trekke EU-landene aktivt med i et nærmere og konkret samarbeid om utfordringene og mulighetene i nord. Utfordringene knyttet til energi, klima og miljø kan bare løses i samarbeid mellom fagmiljøer så vel som mellom myndigheter i flere land.

Den marine og maritime forskningen er blant flere viktige temaer i EUs såkalte blåbok om maritim politikk. Jeg skal komme tilbake til blåboken og den aktive rollen Norge har i denne forbindelse, i en senere redegjørelse.

Norge har for øvrig nå en lederskapsrolle i det europeiske skogsamarbeidet, noe som gir oss gode muligheter til å drøfte skogens positive bidrag i klimasammenheng med EU-landene.

Rammeprogrammet for forskning er EUs viktigste instrument for å finansiere forskningssamarbeidet i Europa og det største internasjonale forsknings- og utviklingsprogrammet i sitt slag. Samarbeidet vi har med EU, utvikler seg betydelig og går utover det prosjektsamarbeid som vi tradisjonelt har hatt gjennom rammeprogrammet. EUs forskning integreres stadig tettere i vår egen nasjonale forsknings- og innovasjonspolitik.

For å illustrere vil jeg knytte dette an til tre konkrete prosesser i EU hvor Norge nå deltar: for det første arbeidet med et veikart for forskningsinfrastruktur i Europa, for det

andre initiativet om etablering av et nytt europeisk institutt for innovasjon og teknologi, EIT, og for det tredje utvikling av et felleseuropeisk forskningsområde, European Research Area.

Når det gjelder initiativet til å utarbeide et veikart for forskningsinfrastruktur i Europa, er bakgrunnen at moderne forskning kjennetegnes ved økende kompleksitet og kostnader. Europeisk samarbeid om og kostnadsdeling ved stor og dyr forskningsinfrastruktur gir derfor mening. Veikartet skal inneholde et samlet forslag for å dekke Europas behov og prioriteringer på infrastrukturområdet de neste 10–20 årene.

Til dette veikartet har Norge fremmet tre forslag knyttet til ren energi, havbruk og Svalbard som forskningsplattform – altså initiativer innenfor viktige områder for oss. Ikke minst vil jeg understreke betydningen av Svalbard som forskningsplattform. Øygruppen har potensial til å bli et internasjonalt fyrtårn for forskning innenfor klima og miljø. Vi foreslår bl.a. å etablere et kunnskapssenter som skal kunne tilby tjenester for et europeisk forskningsmiljø og bidra til å integrere europeisk forskning i Arktis. Dette forslaget har blitt møtt med stor interesse fra EU-kommisjonen.

Til det andre: EU har nylig vedtatt etableringen av et nytt europeisk institutt for innovasjon og teknologi, European Institute of Innovation and Technology. EIT vil ikke være en tradisjonell forsknings- og utdanningsinstitusjon, men en nettverksbasert institusjon med liten sentraladministrasjon. Hensikten er å binde forskning, utdanning og innovasjon i Europa tettere sammen. Energi og klima trekkes fram som spesielt aktuelle områder for etablering av de første nettverkene. Regjeringen går inn for norsk deltakelse i EIT og vil legge dette fram for Stortinget i en egen proposisjon i løpet av våren.

Så til det tredje: De to nevnte initiativene og det sjuende rammeprogrammet binder europeisk forskning sammen og bidrar til å utvikle et felleseuropeisk forskningsområde, et såkalt European Research Area. EUs Lisboa-strategi har et slikt område som visjon. Det skal legges til rette for store teknologiløft i et offentlig-privat partnerskap som inkluderer næringsliv, medlemsland og assosierte land, som Norge. Det skal legges til rette for samarbeid og felles utlysninger mellom de nasjonale forskningsprogrammene i Europa.

Jeg mener det er helt avgjørende for et land som Norge å delta aktivt i disse prosessene, som bidrar til at europeisk forskning og europeisk konkurransevne bedres i tiden framover. Slik jeg ser det, gjennomfører EU nå et taktskifte for å realisere selve visjonen om det europeiske forskningsområdet.

Nye tiltak for økt utveksling av forskere i Europa og globalt gjennom å redusere administrative og andre barrierer i Europa er ytterligere eksempler. Norges deltakelse i EØS-samarbeidet knytter oss til det indre marked og de velkjente fire friheter – varer, tjenester, personer og kapital. På toppmøtet denne våren tok EUs stats- og regjeringsjefer faktisk til orde for å legge til en femte frihet, nemlig fri bevegelse av kunnskap i Europa.

Medlemslandene og EU skal bidra til dette bl.a. ved

å legge til rette for økt mobilitet over grensene for forskere, universitetslærere og studenter. For å få til dette er også utdannings samarbeidet sentralt. Kommisjonen har i flere meldinger i Lisboa-prosessen de siste årene lagt vekt på betydningen av kunnskapstriangelet forskning, innovasjon og utdanning. Norge deltar her i to sentrale utdanningsplaner: Livslang læring-programmet og Erasmus Mundus. Våre bidrag til disse programmene er den nest største posten, etter tilskuddet til forskningsprogrammet, av innbetalingene til EU.

Arbeidsmarkedet for forskere skal bli mer åpent. For meg er det klart at Norge vil nyte godt av at en slik visjon blir gjennomført. Selv om EUs felles prosjekter har stor betydning for landene som deltar, hviler hovedansvaret fortsatt på nasjonalstatene. Forskning og utvikling ble tildelt 16,6 milliarder kr av det norske statsbudsjettet for 2007, og om lag 5 pst. av disse offentlige ressursene er bundet til denne europeiske forskningskoordineringen.

De institusjonelle nyordningene i Lisboa-traktaten er og vil gradvis vise seg å bli omfattende. Formålet er å gjøre EU bedre tilpasset en organisasjon med 27 – og sannsynligvis enda flere – medlemmer. Bortfallet av søylestrukturen skal gjøre det lettere å se politikkområdene mer i sammenheng.

Det er min oppfatning at Europaparlamentet vil styrkes vesentlig gjennom Lisboa-traktaten, både som lovgiver, i behandlingen av EUs felles budsjett og ved at parlamentet kan foreslå traktatendringer. At Europaparlamentet får økt myndighet, betyr at demokratiet i EU styrkes. Og det gir oss en ny utfordring i fremme av norske syn, fordi dette trolig er den EU-institusjonen som vi har minst inngrep med. Dette må vi arbeide for å endre.

Samtidig vil de nasjonale parlamentene få større innflytelse i EU. Den viktigste endringen er at de nasjonale parlamentene kan få spille en mer aktiv rolle i forhold til EU-institusjonene som voktere av nærhetsprinsippet i forbindelse med EUs lovforslag.

Lisboa-traktaten har også som siktemål å styrke EUs stemme globalt. Den skal legge til rette for at EU-landene kan opptre mer samlet i internasjonale spørsmål, spesielt gjennom omdannelsen av høyrepresentanten for felles utenriks- og sikkerhetspolitikk samt den nye EU-utenriktstjenesten.

Siden Norge og EU følger samme utenrikspolitiske linje i en lang rekke saker, er alt dette etter mitt syn en positiv utvikling. Det vil ikke påvirke det nære samarbeidet og den løpende dialogen som Norge har med EU om de mange viktige utenrikspolitiske spørsmål.

Men: Siden Norges avtaler med EU på EØS- og Schengen-feltet er sektoravtaler, og EU nå ønsker å se sin politikk i et mer helhetlig perspektiv – søylestrukturen faller som nevnt bort med den nye traktaten – kan dette bli en utfordring for oss. Vi kan da få flere EØS- og Schengen-relevante rettsakter som inneholder elementer som ikke dekkes av våre avtaler med EU. Hvor store disse utfordringene blir, kan jeg i dag ikke si noe sikkert om, men vi må følge dette nøye.

Lisboa-traktaten vil styrke Europaparlamentets deltakelse i beslutningsprosessene, og disse skal generelt sett

bli raskere og mer effektive. Det vil bli utvidet mulighet for bruk av kvalifisert flertall, og dette vil endre arbeidsformen i EUs råd. En naturlig konsekvens for oss er at tempoet i vår interne behandling av EØS- og Schengen-saker må økes tilsvarende. Det vil kreve innsats av Regjeringen og av Stortinget.

Når det gjelder det indre marked, er det ikke store forskjeller på dagens bestemmelser og innholdet i den nye traktaten. Men vi ser allerede nå at EU i økende grad benytter indre markedsdirektiver til å fremme hensyn som bekjempelse av terror og alvorlig kriminalitet – formål som i utgangspunktet faller utenfor EØS-avtalens virkeområde, men som samtidig har virkninger også for det indre marked.

De klareste eksemplene finner vi innenfor transportsektoren, kanskje særlig når det gjelder flysikkerhet, men vi ser også andre eksempler, som datalagringsdirektivet – som jeg kommer tilbake til – og nye forslag til regelverk om eksplosiver. Den nye traktaten innebærer dessuten betydelige endringer i det justis- og innenrikspolitiske samarbeidet. Enkelte av disse rettsaktene vil berøre oss direkte gjennom Schengen-arbeidet. Justissamarbeidet berører oss også indirekte, og vi må derfor vurdere våre handlingsmåter i lys av det endrede regelverket.

Lisboa-traktaten vil trolig bidra til at EU-samarbeidet utvides og fordypes på områder som ligger utenfor våre avtaler. På den måten vil en relativt sett mindre del av EUs totale virksomhet bli dekket av våre avtaler med EU. Samtidig vil Norges relative politiske og økonomiske tyngde i forhold til EU være mindre som følge av utvidelsen av EU. Noe av dette handler om strukturelle forhold, men også om politiske – og det må vi ta som utgangspunkt for vårt aktive påvirkningsarbeid.

Norges avtaler med EU endres ikke av Lisboa-traktaten, for rammen for Norges samarbeid med EU vil fortsatt være EØS og Schengen. Og både EØS og Schengen er, som kjent, folkerettslige avtaler som ikke direkte berøres når EU endrer sitt traktatgrunnlag. Men Norges samarbeid med EU vil heller ikke være upåvirket av Lisboa-traktaten, og mitt poeng er da dette:

Alle de forhold jeg har nevnt – kombinert med at EU omfatter flere land, med fokus på økt indre effektivitet i samarbeidet – kan gi svekkede muligheter for å få gjennomslag overfor EU for norske interesser og synspunkter, om ikke vi også klarer å tilpasse oss.

På denne bakgrunn blir tidlig varsling og utarbeidelse av norske posisjoner, alliansebygging og målrettet påvirkning i EU-hovedstedene og overfor EU-institusjonene bare enda viktigere når den nye traktaten etter planen trer i kraft i 2009. Målet er at traktaten skal være ferdig ratifisert innen 1. januar neste år, og hittil har åtte land samt Europaparlamentet ratifisert. Irland vil avholde folkeavstemning, sannsynligvis 12. juni i år.

Til sist noen aktuelle EØS-saker:

Jeg omtalte i starten at EU-samarbeidet utvikler seg på stadig nye områder – og utover det indre marked. I økende grad er samarbeidet sektorovergripende, og det skjer en koordinering på tvers av søylene i samarbeidet.

Dette er, som sagt, en utfordring for Norge. Regelverks-

utvikling kan ha som mål å oppnå noe som ligger utenfor EØS-avtalens virkeområde saklig sett, men kan samtidig ha implikasjoner for økonomiske aktører som deltar i det indre marked. Hvorvidt regelverket dermed er EØS-relevant eller ei, blir ingen enkel vurdering. Vi må finne grep for å håndtere dette.

Vi ser allerede en rekke eksempler på at indre markedsdirektiver benyttes til å fremme formål som terrorbekjempelse og kamp mot organisert kriminalitet. En EU-rettsakt som har skapt debatt i denne sammenheng, er datalagringsdirektivet. Det skal harmonisere EU-landenes regler for lagring av telekommunikasjonsdata, det vil si trafikkdata, lokasjonsdata og abonnements- og brukerdata som framkommer ved bruk av elektronisk kommunikasjon som fasttelefoni, mobiltelefon og Internett – med andre ord: data som er nødvendige for å spore og identifisere kilder, steder det er ringt fra og til, dato, tid og varighet, og data som er nødvendige for å identifisere type kommunikasjon og utstyr. Det er viktig å understreke at innholdet i kommunikasjonen ikke skal lagres.

Direktivet ble vedtatt i EUs råd i februar 2006. Formålet er å bekjempe alvorlig kriminalitet og terrorisme. Dette er områder som faller utenfor EØS-avtalens virkeområde. EU-landene er nå i ferd med å implementere regelverket. På det nåværende tidspunkt har Regjeringen ikke tatt stilling til om direktivet er å anse som EØS-relevant.

Fra norsk side går vi nå nøye gjennom direktivet, og jeg vil komme tilbake til Stortingets organer med en nærmere omtale av denne saken senere. Jeg har merket meg at det i debatten om direktivet har vært reist prinsipielle spørsmål, bl.a. knyttet til personvern. Dette må vi derfor komme grundig tilbake til.

Den 1. april i år avsa EF-domstolen dom i en sak som Danmark og Europaparlamentet hadde reist mot Kommisjonen for å få gjennomført forbud mot miljøgiften den bromerte flammehemmeren deka-BDE i elektriske og elektroniske produkter. Domstolen gir Danmark og Europaparlamentet rett i at deka-BDE ikke kan unntas fra forbudet i direktivet om bruk av visse farlige stoffer i elektriske og elektroniske produkter, det såkalte RoHS-direktivet.

Dette betyr at deka-BDE ikke kan benyttes i slike produkter i EU fra 1. juli i år. Norge har forbud mot deka-BDE i slike produkter, og vi intervenerte til støtte for Danmark og Europaparlamentet i saken for domstolen. I tråd med vårt syn tolket domstolen unntaksmuligheten strengt. Det er derfor et signal om at det skal mye til for at deka-BDE heretter kan godtas markedsført.

Etter mitt syn er denne dommen et godt eksempel på vellykket norsk påvirkningsarbeid overfor EF-domstolen.

I EØS-komiteens møte 26. oktober 2007 ble det besluttet å innlemme EUs omfattende nye regelverk på mattrykghetsområdet i EØS-avtalen. Det dreier seg om to beslutninger. Den ene omfatter EUs matlov og norsk deltagelse i Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrykghet, European Food Safety Authority.

Den andre beslutningen dreier seg om til sammen 19 rettsakter om næringsmiddelhygiene og offentlig kontroll for å sikre at førvare- og næringsmiddelregelverket

samt bestemmelsene om dyrs helse og velferd overholdes. Beslutningene innebærer bl.a. at det norske regelverket er harmonisert med EUs på disse viktige områdene. De ble tatt med forbehold om Stortingets samtykke, og proposisjoner om dette ble fremmet i statsråd 14. mars i år.

Jeg vil også nevne EUs nye kjemikalierregelverk, REACH, som ble vedtatt i desember 2006, og som trådte i kraft 1. juni i fjor. Vi har deltatt i utformingen av dette og arbeidet for å få til et så høyt beskyttelsesnivå for helse og miljø som mulig. Beslutningen om innlemmelse av REACH-forordningen i EØS-avtalen ble tatt i EØS-komiteen 14. mars i år, med forbehold om Stortingets samtykke. Beslutningen inneholder også en tilpasningstekst, bl.a. om prosedyrer for godkjenning av produkter under regelverket og deltakelse i det nye kjemikaliebyrået, European Chemicals Agency. Regjeringen fremmet den 11. april i år en proposisjon om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning.

Av relevans for Norge er for øvrig Kommisjonens nye retningslinjer om statsstøtte til miljøtiltak. EU gir her økt handlingsrom for å gi offentlig støtte til tiltak som fremmer miljøet, selv om dette kan skape konkurransehindringer. Tilsvarende retningslinjer vil bli vedtatt av ESA og er avgjørende for hvilke norske statsstøttetiltak som kan godkjennes.

ESA publiserer to ganger i året en resultatavtale om hvor raskt EU og EØS/EFTA-landene gjennomfører indre markedsdirektiver. I februar i år var Norge nr. 22 blant de 30 EØS-landene. Norges resultat er innenfor EUs målsetting om at andelen direktiver som ikke overholder gjennomføringsfristen, ikke må overstige 1,5 pst. Denne målsettingen vil bli senket til 1 pst. fra 2009.

I tiden framover vil ESA i større grad fokusere på manglende gjennomføring av forordninger. ESA tar sikte på å bringe en sak inn for EFTA-domstolen dersom den ikke er gjennomført innen ett år etter at den har trådt i kraft for Norge. Dette endrede fokus når det gjelder forordninger, vil stille oss overfor økte utfordringer i ivaretagelsen av våre EØS-forpliktelser.

Når det gjelder tjenstedirektivet, har det vært et hovedmål for Regjeringen – i tråd med Soria Moria-erklæringen – å unngå et direktiv som fører til sosial dumping og reduserte standarder for helse, miljø og sikkerhet og lokaldemokrati. Vi arbeidet derfor aktivt for å påvirke innholdet i direktivet før det ble vedtatt.

Etter at det ble vedtatt, har Nærings- og handelsdepartementet ledet en arbeidsgruppe som kartlegger mulige endringer i norsk lov som følge av direktivet. Regjeringen ønsker et best mulig beslutningsgrunnlag. Derfor har seks eksterne miljøer – etter at tre andre miljøer hadde utredet saken – på oppdrag fra NHD utredet problemstillinger knyttet til direktivet. Disse utredningene ble offentliggjort 3. mars i år, og de ble presentert på Fafø Østforum uken etter. Utredningene skal nå gjennomgås grundig før Regjeringen tar endelig stilling til tjenstedirektivet.

Norge bidrar til å utjevne de økonomiske og sosiale forskjellene i Europa gjennom EØS-finansieringsordningene. Som en illustrasjon på dagens ulikheter er gjen-

nomsnittslønnen i EUs rikeste medlemsland, Luxembourg, 23 ganger mer enn gjennomsnittslønnen i Bulgaria, EUs fattigste land. At EU har fokus på disse store økonomiske ulikhetene, ser vi når den utformer tiltak f.eks. på klimaområdet. Byrder skal fordeles etter yteevne.

Når det gjelder EØS-finansieringsordningene, vil Norges bidrag for femårsperioden fra 1. mai 2004 til 30. april 2009 til de 15 fattigste EU-landene være på mer enn 10 milliarder kr totalt. I dag har vi på norsk side godkjent ca. 450 prosjekter og fond til en verdi av ca. 4,5 milliarder kr, altså om lag halvparten av beløpet. Cirka 20 pst. – altså nesten hvert femte – av de godkjente prosjektene og fondene involverer partnerskap med norske aktører. Miljø og bærekraftig utvikling, kulturarv og Schengen er de største sektorene. Det pågår eller gjenstår utlysning av midler i åtte av mottakerlandene.

Vi ser nå resultater av denne innsatsen. Spennvidden i prosjektene er stor. Det gjelder også interessen for EØS-midlene i mottakerlandene. Vi ser også at ordningene skaper økt kunnskap om Norge og interesse for Norge – ja, de kan bidra til et positivt omdømme for vårt land. For å ta ett enkelt eksempel: Jeg fikk under et besøk til Slovenia en engasjert tilbakemelding fra min slovenske kollega, som fortalte om Norges bidrag til å bevare St. Georgkirken, det mest kjente landemerket i havnebyen Piran på Adriaterhavskysten. Dette er ett eksempel på flere hundre prosjekter, fra Estland i nord til Malta i sør. I Polen, vårt største mottakerland, støtter Norge bl.a. flere energi- og klimarelaterte prosjekter. Over 300 offentlige bygninger, skoler og sykehus vil bli modernisert. Dette vil bl.a. redusere energiforbruket med rundt halvparten og redusere klimagassutslipp.

Dagens finansieringsordninger utløper 30. april 2009. Norge har ikke noen rettslig forpliktelse til å videreføre disse ordningene. Men Regjeringens grunnholdning er at også Norge bør bidra til fortsatt økonomisk og sosial utjevning i det utvidede Europa. Dette tjener grunnleggende norske interesser.

Vi vil derfor – sannsynligvis nå før sommeren – innlede forhandlinger med EU om framtidige bidrag fra EØS/EFTA-landene. Målet er at forhandlingene skal være sluttført innen utløpet av dette år, 2008.

Det er vårt mål at vi gjennom disse forhandlingene skal oppnå enighet om framtidige bidrag der det trekkes lærdom av de erfaringene vi har gjort så langt, både når det gjelder ordningenes fokus og innretning. Det er klart at satsing på miljø- og klimatiltak vil være et felles mål med mottakerlandene. Og vi må legge til grunn at prosjekter også skal ha en interesse for deltakende norske aktører – i tråd med brede norske interesser. Vi vil vektlegge det sterkt i forhandlingene.

Regjeringen vil vurdere å legge fram for Stortinget en melding med fokus på EØS-finansieringsordningenes prosjekter og resultater. Regjeringen vil også vurdere om det kan være andre viktige europapolitiske saksfelt som kan legges fram i form av melding, slik vi har drøftet i denne sal tidligere. Vi vil komme tilbake til dette.

Europasamarbeidet er et av Norges absolutt viktigste virkemidler for å kunne møte globale, europeiske og nors-

ke utfordringer – altså vår tids felles utfordringer. Samarbeidet med EU gir oss adgang til ressurser innen f.eks. forskning, teknologi og nettverk. Og samarbeidet med EU bidrar til å skape løsninger, ofte i form av institusjonelle mekanismer, som er juridisk bindende. Norge tar med andre ord del i en vev av ordninger som sikrer rettigheter og plikter, noe jeg liker å kalle et europeisk bindingsverk.

Vi ser at løsninger som framforhandles mellom EUs 27 medlemsland og Europaparlamentet, blir stadig mer sammensatte. Gitt Norges tilknytningsform til EU gir dette oss noen utfordringer. Samtidig kan vi lykkes med å få gjennomslag for våre interesser på viktige områder. Og vi styrker samarbeidet innen områder der vi har felles mål og interesser med EUs medlemsland – som innen miljø, klima og forskning, som denne redegjørelsen har handlet om.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse legges ut for behandling i et senere møte. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:35:36]

Innstilling fra utenrikskomiteen om norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer (Innst. S. nr. 173 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 9 (2007-2008))

Morten Høglund (FrP) [10:36:13] (ordfører for saken): Dette er et stykke nybrottsarbeid, både fra Regjeringens og fra Stortingets side. Forebyggingsaspektet ved humanitære katastrofer har blitt systematisk gjennomgått. Ikke det at arbeidet nå er avsluttet, snarere tvert imot, dette er antakelig bare begynnelsen på noe vi kontinuerlig må ha et blikk på.

Meldingen la en god ramme for komiteens arbeid. Med sine godt over hundre forslag til tiltak kan den ikke sies å mangle ambisjoner. Utfordringene blir nok heller å kunne prioritere og evne å iverksette alt det gode.

Komiteen har etter min oppfatning hatt sammenfallende interesser i denne sak, også i synspunkter. Derfor er det i de fleste tilfeller en enstemmig komite som står bak innstillingen. Det arbeid som nå skal gjøres, vil være kontinuerlig, og er således ikke noe én regjering skal utføre alene. Da er det godt at Stortinget på alle viktige spørsmål i denne sak er samlet.

Fremskrittspartiet har noen egne merknader, og jeg skal komme litt tilbake til disse senere.

Noe av det viktigste komiteen understreker, er at det er nasjonale og lokale myndigheter rundt om i verden som er ansvarlige for å forebygge og hindre humanitære katastrofer. Ingen, heller ikke Norge, kan eller vil avlaste noen for det ansvaret, men vi kan fra norsk side bilateralt eller multilateralt bidra med støtte og kompetansefremmende tiltak som setter lokale og nasjonale myndigheter bedre i stand til å løse sin oppgave. Vi ser at land som har hatt en bedret materiell utvikling, som f.eks. Kina, håndterer sine utfordringer nå på en helt annen måte enn f.eks. for 30–40 år siden. Derfor er fattigdomsbekjempelse og god utvik-

lingspolitikk viktig for å hindre at jordskjelv, tsunamier og andre katastrofer blir humanitære katastrofer. Meldingen og innstillingen gjør i utgangspunktet ingen forskjell på om katastrofen er menneskeskapt eller naturskapt. For dem som rammes, kan det også være likegyldig. Det viktige er å helst hindre at katastrofer skjer, dernest å begrense den negative virkningen mest mulig. Nye utfordringer krever nye løsninger. Derfor ber komiteen Regjeringen ta initiativ i FN for å drøfte behovet for en egen definisjon når det gjelder såkalte klimaflyktninger.

Matvaresikkerhet er et brennaktuelt spørsmål i disse tider, og det blir også belyst i denne sak. Innstillingen peker særlig på forholdet mellom vann og mat, som ofte er svært avgjørende. Vann er grunnleggende, og det å gi alle tilgang til denne ressurs er avgjørende for å sikre matsikkerhet og unngå katastrofer av ulik karakter.

Tilpasning til den lokale situasjon er et nøkkelord. Fravær av stengte grenser og godt regionalt samarbeid kan hindre katastrofer, derfor er det viktig å fremme regional integrasjon og vilje til å løse disse fundamentale problemene over landegrensene. På dette punkt velger Fremskrittspartiet i sine merknader å gå litt dypere i materien og slå et slag for handel med såkalt «virtuelt vann», som er et uttrykk for hvor mye vann som behøves for å produsere et produkt eller en tjeneste.

Tilpasning til klimaendringer er avgjørende for å møte dagens og morgendagens utfordringer. Redusert sårbarhet for sivilbefolkningen er viktig, og her vil overføring av kompetanse være avgjørende. I denne sammenheng blir urbanisering også viktig å adressere. Det gir andre utfordringer i dag enn om en slik plan skulle vært laget for bare 20 år siden. Væpnede konflikter, epidemier, dårlige helseforhold, dårlige sanitærforhold, hiv/aids er også viktige stikkord for å forstå de utfordringer de fattigste land står overfor. Hver for seg eller altfor ofte sammen er disse forhold nok til å endre en situasjon fra alvorlig til katastrofal. Robustheten i mange fattige land er på et så lavt nivå at evnen til å takle flere komplekse utfordringer mangler. Jeg vil også legge til at for å lykkes med dette må også godt styresett adresseres. Uten politiske ledere som føler et ansvar for egen befolkning, vil lite skje. Altfor ofte strander gode forsøk på endringer på at lokale og nasjonale ledere har helt andre agendaer enn f.eks. internasjonale donorer.

Kvinnens og barns stilling ved ulike katastrofer er noe komiteen er bekymret for. Deres stilling er som regel mest utsatt, og deres behov må adresseres spesielt. Regjeringens fokus på kvinnens sårbarhet og rettigheter ved humanitære katastrofer er viktig. Komiteen vil også be om at man tar med seg et spesielt fokus på jenter, som dessverre er særlig utsatt. Et barneperspektiv er viktig og skal legges til grunn, men vi ber også om et spesielt fokus på jenters situasjon.

Komiteen har i sine merknader vektlagt betydningen av lokale markeder og å øke den lokale kjøpekraften som respons på humanitære katastrofer, dette for at humanitære katastrofehjelp ikke skal ødelegge lokale markedsstrukturer. Nå som vi ser ut til å stå foran en alvorlig matvarekrise og Norge bl.a. øker sine bevilgninger gjennom FNs matvareprogram, er det viktig at dette etterleveres, og at man

ser på alternative måter for å hjelpe folk med mat enn ved en gammeldags matutdeling, slik at man ikke skaper nye strukturelle problemer med matdistribusjonen.

Jeg vil også fremheve komiteens merknad om å få på plass avklarte eiendoms- og bruksrettigheter.

Komiteen viser i innstillingen til den peruanske økonomen Hernando de Soto, som slår fast at problemet for verdens fattige verden er at de er hjelpeløse, eller at de ikke har ressurser, men at de er eiendomsrettsløse. I Latin-Amerika og Afrika er det særlig problemer knyttet til kvinners rett til eiendom.

Klima- og miljøutfordringene må etter komiteens mening stå sentralt i den norske humanitære innsatsen. Det handler om ikke å bidra til miljøforringelse og å satse på forebygging av klimarelaterte naturkatastrofer. Komiteen peker her på behovet for kunnskap om klimaendringer.

Fremskrittspartiet synes ikke at meldingens bruk av den såkalte Stern-rapporten gir den nødvendige edruelighet når vi skal adressere klimautfordringene, og mener det hadde vært fornuftig å benytte seg av andre kilder når man skal diskutere disse utfordringene.

Regjeringens ønske om å øke støtten både økonomisk og faglig til varslingsystemer i forbindelse med naturkatastrofer får komiteens støtte. Det å koble norske fagmiljøer til dette arbeidet internasjonalt er positivt.

Fredsbygging og nedrustning er viktig. Her har Regjeringen høye ambisjoner. Det er både riktig og noe som komiteen vet å verdsette. Fremskrittspartiet er ikke uenig i satsingen på å gjøre FN bedre i stand til å løse konflikter og det å bygge opp under eksisterende miljøer på området, men vi er noe mer tvilende til om det er riktig å satse på å bygge mer slik kompetanse i Norge. Vi registrerer at det allerede i dag synes å være flere aktive miljøer i Norge på dette området. Målet må være fred, og ikke at det nødvendigvis skapes av en nordmann. Vi registrerer at vi står alene om skepsisen til å satse ytterligere på fredsbyggingskapasitet i Norge.

I høringene som komiteen gjennomførte på denne saken, tok Røde Kors opp et tema som komiteen håper Regjeringen vil merke seg, og det er behovet for å liberalisere nasjonale restriksjoner ved innførsel av varer og personell i forbindelse med krisehjelp. Det er svært uheldig at livsviktig hjelp blir stående på grensen til et land rammet av katastrofe, på grunn av nasjonale regelverk som hindrer rask respons på katastrofens utfordringer.

Meldingen er til tross for det relativt beskjedne omfanget svært innholdsrik på tiltak. Verken komiteen eller jeg i dette innlegget har sett det som nødvendig å kommentere alle forhold. Komiteen ser derimot frem mot å følge Regjeringens oppfølging av denne meldingen, for det er klart at her er det mye å ta tak i, og det vil også være behov for en prioritering av oppgaver.

Dessverre er det jo ikke slik at katastrofene nå tar en pause mens vi får iverksatt alle gode tiltak. Veien må bli til mens vi går, og noen av de spørsmål som meldingen og innstillingen reiser, er allerede blitt mer aktuelle i det korte tidsrommet som har gått fra innstillingen ble avgitt, og til dagens debatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [10:45:22]: FNs klimapanel anslår at klima- og miljøendringene vil kunne føre til 150 millioner nye flyktninger innen 2050. Klimaendringene er også en av de tre store risikofaktorene som vi står overfor, som kommer til å skape flere og større humanitære katastrofer, som man også i meldingen legger ekstra vekt på.

Erkjenner Fremskrittspartiet at klimatrusselen vil føre til slike alvorlige katastrofer? Er Fremskrittspartiet enig i at vi er nødt til å være føre var, ved å gjøre alt det vi kan, ikke bare for å tilpasse oss de endringene som vi vet kommer, men også for å bremse ytterligere klimaendringene ved å kutte i CO₂-utslipp, slik at vi, med den kunnskapen som vi har til rådighet, kan si at vi gjorde i hvert fall det vi kunne for å forhindre ytterligere humanitære katastrofer i framtiden?

Morten Høglund (FrP) [10:46:16]: Fremskrittspartiet har i Stortinget fremmet et omfattende forslag, med mer enn 30 tiltak, for å ta tak i utfordringen knyttet til bl.a. utslipp av CO₂. Det viser at vi tar denne utfordringen særlig på alvor.

Vi oppmuntrer også, sier vi helt klart, til mer forskning på dette temaet, både når det gjelder forebygging, og når det gjelder om det er mulig å bekjempe klimatrusselen. Vi må ikke sette oss ned og være fornøyd med noe av det vi foretar oss. Så vi er åpne for å diskutere. Men det vi registrerer, er at enkelte liksom er helt ferdig med debatten: Klimaspørsmålet er opp- og avgjort, og dette er oppskriften på hvordan vi skal løse det.

Vi møter denne utfordringen med et åpent sinn. Men jeg vil si at med de mer enn 30 tiltakene som vi har foreslått i denne sal, viser vi at vi overhodet ikke har avvist at denne trusselen er alvorlig. Tvert imot, vi føler at vi har tatt den virkelig på alvor.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Marit Nybakk (A) [10:47:42]: Humanitær bistand er nødvendig i krisesituasjoner. Likevel, politikk er viktigst – varige strukturelle endringer som forebygger katastrofer, fjerner fattigdom og sikrer en bærekraftig utvikling. Utviklingspolitikk betyr at et land har kapasitet til å beskytte sine borgere mot konflikt og krise og mot klimaødeleggelser, og gi dem tryggere rammer for menneskelig og økonomisk utvikling.

Forebygging er avgjørende for å nå FNs tusenårsmål og forhindre økt og ny fattigdom som følge av en krise, jf. dagens situasjon. Sårbarhet for humanitære katastrofer og miljøødeleggelser er i stor grad synonymt med fattigdom. For å nå tusenårsmålene må vi sikre at de enkelte lokalsamfunn er robuste. Derfor må også det langsiktige norske utviklingssamarbeidet bidra til forebygging av humanitære katastrofer, herunder det å styrke lokalt beredskap.

På denne bakgrunn er dagens stortingsmelding forberedt og hadde fortjent større oppmerksomhet enn det den hittil har fått. Dette er en global sårbarhetsmelding,

med en erkjennelse av at samspillet mellom humanitær og langsiktig bistand er viktig, men også samspillet mellom bistand og viktige strukturelle utviklingsprosesser.

Klimatiltak er en forutsetning for å nå FN's tusenårsmål, men også for å forebygge katastrofer. Fattige samfunn er særlig sårbare for klimaendringene, bl.a. fordi de er avhengige av klimasensitive ressurser, som lokal forsyning og mat. Mange av verdens fattige er direkte avhengige av miljøet, som næringsvei gjennom jordbruk, skogbruk og fiske. Trolig vil også de fattigste bli hardest rammet av forurensning i luft og vann og av matproduksjon som ikke er bærekraftig.

FNs klimapanel sier at vi kan få flere tilfeller av sykdom og dødsfall ved hetebølger, flom, storm, branner, tørke og forørkning. FN's mål om å redusere barnedødeligheten med to tredjedeler betinger tilgang på rent vann og god ernæring.

Komiteen har i innstillingen pekt på at klimaflyktninger ofte faller utenfor de rettigheter og den assistanse som flyktninger har krav på etter FN's flyktningkonvensjon. Dette var også saksordføreren inne på. Mange av dem er internt fordrevne. Og det er antakelig noe av problemet her, fordi de oppfattes som migranter.

På mange måter står vi her overfor upløyd mark, folkerettslig. Oxford University har anslått at 150 millioner mennesker kan være på flukt som følge av klimaendringer i 2050.

Når komiteen ber Regjeringen ta et initiativ i FN til å drøfte en folkerettslig definisjon av de folkegrupper som forflytter seg på grunn av forørkning, flom, snøsmelting eller andre klimaendringer, er det for å kunne være i forkant. Blant forskere er det i dag uenighet om definisjonen, særlig fordi årsakene til migrasjon ofte er mangeartede. Brian Gorlick fra UNDP, FN's utviklingsprogram, bruker uttrykket «klimafordrevne», altså «environmentally displaced persons». Han foreslo på et klimaseminar for et års tid siden følgende definisjon:

«Mennesker som er fordrevet fra eller som føler seg tvungne til å forlate sitt faste hjemsted, fordi deres liv, levebrød og velferd er blitt utsatt for stor risiko som resultat av negative miljømessige, økologiske eller klimatiske prosesser og hendelser.»

Sikkert er det at vi trenger en debatt om klimarelatert migrasjon i bred forstand.

I meldingen vektlegges sterkt kjønnsperspektivet ved katastrofer, og det vises til at det dør vesentlig flere kvinner enn menn i kriser. Jeg vil i den sammenheng også vise til det saksordføreren sa om jentebarn. Syv av ti som rammes av sult, f.eks., er kvinner. Kvinner og småjenter på flukt er særlig utsatt for vold og seksuelle overgrep i forbindelse med væpnede konflikter. Siden flertallet av verdens fattige faktisk er kvinner, er de også mer sårbare, selvfølgelig, i katastrofesituasjoner. Dette gjelder faktisk også et rikt land som Japan, der det under jordskjelvet i Kobe i 1995 døde halvannen gang så mange kvinner som menn, rett og slett fordi eldre kvinner bodde i dårlige hus.

Jeg viser for øvrig til den norske handlingsplanen for å følge opp FN's sikkerhetsresolusjon 1325, og ikke minst til den kommende komiteinnstillingen til St.meld.

nr. 11 for 2007-2008 og den debatten vi da får her i salen.

Regjeringen har i meldingen listet opp en rekke tiltak – jeg husker i farten ikke hvor mange – for å forebygge katastrofer, dette som en handlingsplan. Det er prisverdige forslag. Kanskje bør det lages en prioriteringsliste. La meg her peke på det som står om sør-sør-samarbeid og regionale partnerskap, bl.a. styrking av samarbeidet med regionale organisasjoner i sør med sikte på mer systematisk erfaringsutveksling og kapasitetsbygging. Jeg viser til at komiteen understreker at det overordnede fokuset er å styrke lokale myndigheter i deres arbeid med forebygging og gjøre lokalsamfunn mer robuste – eller skape en mer robust sivil beredskap, hvis man vil kalle det det.

La meg til slutt vise til at komiteen, i likhet med meldingen, understreker at det humanitære imperativ og FN's tusenårsmål staker ut hovedkursen for hvordan vi skal møte de globale utfordringene.

Jeg har ikke sagt noe om matvarepriser. Men den økningen vi ser nå, kan skyve hundre millioner mennesker ut i fattigdom, ifølge Verdensbankens president. Det er i dag et møte i London, som vi vet. Kanskje hadde vi hatt behov for en egen debatt om dette temaet i denne salen, f.eks. i form av en interpellasjon. I denne omgang vil jeg nøye meg med å si at selv om nødhjelp må settes inn midlertidig, er det igjen den langsiktige kursen som er viktig. Den må være noe helt annet enn kortsiktig nødhjelp. Politikk er igjen viktigst.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplassen.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:55:07]: Dette er ei bra melding. Vi får ein god diskusjon utan at det er ei krise – sjølv om det alltid er kriser, er det ikkje ei akutt krise på toppnyheitene no.

Det er ikkje lenge sidan det i norsk målestokk skjedde ei stor krise i Ålesund. Dette gjekk inn på mange. Eg vil gå endå lenger tilbake i historia til Ålesund, for det er nokre erfaringar å take med seg med tanke på kriser og førebygging, også korleis ein handterer kriser, og kva ein kan lære av kriser med tanke på kva som skjedde då Ålesund brann. Då det skjedde, var det i Romsdals amt ein kar som heitte Alexander Kielland. Han var amtmann der oppe. Han var skikkeleg sint, for han fekk ikkje lov av Oslo til å take jekta si ned til Ålesund for å drive bergingsarbeid. Det var ein stor konflikt om kven som skulle ha det ansvaret. Kielland skreiv på sin gode måte om dette, og var det noko han kunne, så var det å skrive om det.

Men så fekk han lov til å leggje til med jekta i Ålesund og begynne å organisere redningsarbeidet og sjølv-sagt også den naudhjelpa som kom fram til Ålesund. Det var mat. Han klarte å påvise at dette var så dårleg organisert at mat låg og rotna, osv. Vi ser jo at når vi prøver å hjelpe, er det ikkje alltid vi får det til på ein like god måte. Men vi må ikkje gløyme at desse problema har vi også hatt i Noreg. Dei er godt beskrivne av amt mannen i samband med katastrofen i Ålesund – organisatorisk var det uavklart kven som skulle hjelpe, og det praktiske arbeidet var heller ikkje til hjelp. Så vi skal ha med oss i

det vidare arbeidet at dette ikkje er berre enkelt, og også at Noreg har slite med denne typen organisering.

Så veit vi at talet på krigar går ned, men dessverre aukar talet på humanitære katastrofar. Det gjer derfor denne debatten vi har i dag, endå viktigare. Vi skal ikkje take den gamle debatten om at naudhjelp på ein måte fortrengrer langsiktig bistand. Det kan og bør gå hand i hand.

Vi skal passe på å få til politikkkutvikling av katastrofar – aldri så gale at det ikkje er godt for noko. Representanten Høglund og eg var i Sri Lanka etter tsunamien. Der fekk vi med eigne auge sjå at ein ikkje klarte å varsle, sjølv om det tok ni timar frå maremotoen eller tsunamien oppstod til bølgiene nådde Sri Lanka. Det var ikkje eit einaste varslingsystem. Hadde eg i det heile nemnt i Møre og Romsdal at eg ikkje var oppteken av redningskøyter eller redningshelikopter, hadde eg blitt sparka ut av denne salen på momentet. Men vi merka jo at kravet om varslings- og redningsutstyr osv. frå den delen av Sri Lanka, Hambantota, ikkje nådde fram til hovudstaden. Så det vi kan lære, er at politikk må uansett til. Det må til politikkkutvikling, og det må få konsekvensar for nokon om rednings- og varslingsarbeid ikkje er til stades. Vi veit frå erfaringar i Noreg at det må vi stå til svar for som politikkarar. Dette må vi også ha med oss i arbeidet når vi er ute og prøver å hjelpe til, for det må bli ei styrking av lokale myndigheter, men det må òg vere openheit for det politiske, lokale presset til åtgjerder, som alltid vil vere der.

Eg ser at komiteen har skrive enormt mange merknader. Eg skal take for meg dette med klimaendringar og vatnet si rolle som konfliktårsak, men også som ein tilretteleggjar for fred. Endeleg har vi kome dit hen at det utvida sikkerheitsomgrepet no er sjølvsagt å diskutere. For det er det store: Vi veit at vi ikkje berre kan bruke kuler og krut. Vi må tenkje mykje, mykje breiare for å få til ei løysing på konflikthandteringar. Klima er på Pentagons liste over truslar, Sverige har det oppe på den største fotskalaen sin. Det blir berre meir og meir vanleg at det er klimaet som gjeld. Det er der utfordringane ligg. Eg oppfattar også at Framstegspartiet seier at det er ikkje tvil om at klimaet er viktig å take for seg.

Det finst ein masse menneskerettar som på ein måte har relevans for miljøet, og dei viktigaste av desse er dei rettane som går på tilgang til livsopprettande ressursar, slik som vatn og mat. Desse menneskerettane kjem berre til å komme meir og meir fram, og dei skal sjølvsagt gå hand i hand med dei sivile rettane. Men vi veit at det vil vere grunnlaget for å hjelpe folk til å takle den kvardagen dei kjem ut i når dei blir ramma av humanitære katastrofar.

Vassmangel er ein kritisk faktor i samband med dei fleste humanitære katastrofane og kan føre til betydeleg konflikt. Med tiltakande klimaendringar blir dette forsterka ytterlegare. Ser vi på faren for valdelege konflikter grunna vassmangel, blir denne faren særleg forsterka når militært sterkare statar eller regionar ligg nedstraums i forhold til militært svakare statar. Vasskonfliktar spring også ofte ut av utviklingsprogram som privatiserer vass-tilgangen utan at dei nødvendige omsyna blir tekne til dei fattige sine rettar. Det er først og fremst Kina, India, Mexico, Peru, Midtausten, det sørlege Afrika og Sentral-

Asia som har erfart og i framtida vil erfare konflikter om drikkevassstilgang.

Det er samtidig viktig å understreke at sjølv om kampen om vatn ber i seg kjelder til konflikt, kan denne ressurskampen også utnyttast til å fremme fred. Vatn har oftare vore ei kjelde til samarbeid enn ei kjelde til konflikt. Der folk er avhengige av felles vassressursar, blir dei tvinga til kontakt, av den enkle grunn at vatn er den ressursen vi som menneske er mest avhengige av. Dermed blir det både meir konflikt og meir samarbeid når det livsviktige vatnet skal forvaltast. Det er derfor ikkje vanskeleg å finne vasskonfliktar – når ein leitar etter dei. Men det er heller ikkje vanskeleg å finne atskillig fleire fredelige løysingar, som er komne ut av tilsvarande ressurskampar.

FNs program for miljø og utvikling har lista opp ca. 3 600 forskjellige samarbeidsavtalar om vatn som har blitt registrerte opp gjennom historia. Desse viser at sjølv blant verdas verste fiendar har ein komme fram til einighet om vatn. Eit av dei beste eksempla på dette gjeld Israel og Jordan, som har halde jamleg kontakt med omsyn til handteringa av Jordanelva heilt sidan 1953 – dette trass i at desse statane offisielt var i krig frå 1948 til 1994. Det same ser vi når det gjeld Indian River Commission, som har fungert gjennom to krigar mellom India og Pakistan.

På denne bakgrunnen er det opplagt at ei fokusering på vatn både når det gjeld konfliktbygging og når det gjeld fredsbygging, vil vere viktig i tida som kjem.

Meldinga om forebygging av humanitære katastrofar er eit uttrykk for at Regjeringa ser desse store linjene og dermed legg til rette for politikkkutvikling som det viktigaste. Men ein må sjølvsagt også stille opp med ressursar i form av langsiktig forebyggjande bistand og naudhjelp når det trengst, utan at det går ut over forebygging og politikkkutvikling.

Erna Solberg (H) [11:03:22]: Store deler av denne innstillingen gir en klar og bred tilslutning til stortingsmeldingens grep og strategier i forhold til de temaene som tas opp. Det er altså ingen grunn til å si at det er noen stor politisk uenighet verken om behovet for å forebygge humanitære katastrofer eller om hvilken politikk vi skal ha i forhold til dette. Jeg har likevel lyst til å komme med noen kommentarer til noen av de utfordringene som ligger her.

Det er jo slik at inntil for få måneder siden kunne iallfall jeg – og sikkert også mange andre – si at vi var på vei til å nå noen av tusenårsmålene våre for verden sett som en helhet. Vi hadde en utvikling der flere mennesker kom ut av fattigdom, der man på globalt nivå kunne nå målet om å halvere antallet mennesker som levde på mindre enn 1 dollar dagen. Utfordringen de siste månedene har bl.a. medført at det å leve på 1 dollar dagen – eller å ha kommet over 1 dollar dagen – ikke er en god parameter lenger, for når maten er blitt så mye dyrere, betyr det at selv om pengemengden kan øke, kan katastrofen for dem som likevel har kommet over, være større enn om de hadde vært under. Det sier også noe om at perspektivene raskt kan flytte, for vi kommer i en situasjon nå hvor land vi ikke trodde ville ha matvaremangel eller manglet mulighet til å kunne for-

dele mat til en rimelig penge, er blitt et betydelig større og vanskeligere spørsmål. Det sier noe om at det er vanskelig å forebygge, fordi alt henger sammen med alt, og at en kan forsøke å forebygge konflikter og problemer, men det kan plutselig dukke opp nye utfordringer på andre områder.

Noe av det viktigste, synes jeg, er å være klar over og ha med seg i hodet at det er to forskjellige årsaker til humanitære katastrofer. Det ene er naturgitte katastrofer, som det er vanskelig – iallfall i hovedsak – å forebygge. Det gjelder å ha et viktig og raskt utrykningsapparat for å hjelpe til. En av de interessante tingene som har skjedd de siste årene, er å se hvordan NATOs omlegging av egen sikkerhetsstrategi bl.a. har medført at man har kapasiteter som kan hjelpe i katastrofesituasjoner. Det har vært uvant å tenke seg at NATO skulle bidra med helikopter- og flyhjelp i forbindelse med jordskjelvet i Pakistan, hvis man bare går ti år tilbake i tid, hvor *det* ikke var sett på som naturlig. Det betyr at det å ha hurtige mobile kapasiteter for å hjelpe, uansett om det er det humanitære hjelpeapparatet, om det er logistikk/støttefunksjoner eller det er det militære, bidrar til at vi også i større grad kan hjelpe når det gjelder naturkatastrofer. Det må vi tilstrebe å ha. Jeg mener at det er viktig å bruke penger på å ha beredskap av den typen, både i forhold til frivillige organisasjoners beredskap og i forhold til egne lands beredskap, for å kunne rykke ut raskt og effektivt når noe skjer. Og vi må ha åpenhet for at også militært personell og militære styrker da kan brukes, og ikke gå i den fallgruben og si at det er farlig å blande det humanitære og det militære når det dreier seg om en akutt naturgitt katastrofe. Det blir av og til noen teoretiske diskusjoner, som jeg mener vi skal legge til side når folk på det tidspunktet trenger nødhjelp og akutthjelp.

Det andre er at det finnes mange menneskeskapte – både kortsiktige og litt mer langsiktige – katastrofer. Naturødeleggelser, vannkonflikter og ørkenspredning er naturgitte og er nødt til å møtes med en langsiktig forebyggende strategi for å gjøre noe med klimaspørsmålene. Men det er selvfølgelig slik at også andre konflikter – etniske og religiøse – bidrar til katastrofer. På det området møter vi ofte andre problemstillinger, som jeg ikke synes vi diskuterte godt nok i komiteen, men som vi bør tenke gjennom. Det er hvordan vi klarer å få FN til å fungere bedre som et apparat når en av konflikthaverne er nasjonale myndigheter i et land. Det er der vi i stor grad møter mange av problemene når det gjelder å kunne intervensere og hjelpe når katastrofen er der. Det gjelder Darfur og hvordan Sudans regjering forsøker å legge flest mulige hindringer i veien for at folk kan komme inn for å hjelpe, stabilisere og løfte situasjonen. Men det gjelder også å kunne se på hvordan den sultkatastrofen som gjentagende ganger nå har skjedd i Nord-Korea, skjer med myndighetene i landets aksept, uten et ønske om å få hjelp fra andre fordi det dreier seg om den nasjonale og systemmessige prestisje.

Jeg synes vi trenger en utfordrende diskusjon om hvor langt menneskerettighetene går, og hvordan FN-systemet håndterer dette. Det er en av de debattene vi bør forsøke å sette på den internasjonale dagsordenen, nemlig verdigheten til menneskeliv, uansett om det dreier seg om å være i

konflikt med enkeltlands regjeringer og systemer og hvordan vi kan bryte gjennom dette. Mye av maktbalansen internasjonalt de siste årene kan tyde på at det er flere land med større internasjonal makt som ikke aksepterer behovet for å gå inn og hjelpe enkeltgrupper i en nødssituasjon. De har fått større makt enn de hadde for bare ti år siden. Det er i så fall et tilbakeskritt i verdenspolitikken som vi burde gjøre noe med.

I sum mener vi at de grepene som tas og som lanseres i denne stortingsmeldingen, koordineringen og behovet for å ha en helhetlig politikk, er riktige. Men vi føler også at det er viktig å tenke på hurtig reaksjonsevne på ulike plan, det gjelder både innen humanitære organisasjoner, militær kapasitet og norske myndigheters kapasitet. På det området mener jeg også at vi i løpet av de siste ti årene har kommet langt i Norge. Mange av de frivillige organisasjonene har bygd opp et veldig godt apparat. Vi må sørge for at vi også bidrar til å understøtte det, for å kunne være til stede raskt i en gitt krise- eller konfliktsituasjon.

Da er det også viktig å sørge for at deres tilstedeværelse aksepteres og respekteres. Den største trusselen i dag mot mye av det humanitære arbeidet er kanskje ikke vår evne til å finansiere eller delta, men lokal respekt for dem som skal gjøre jobben. Vi ser flere og flere situasjoner hvor det er trusler rettet mot frivillige humanitære organisasjoner som forsøker å hjelpe mennesker på stedet. Det er en utfordring som jeg ikke har alle svarene på, men som vi er nødt til å ha et ganske sterkt fokus på hvis vi skal få de mekanismene vi har etablert, til å fungere godt i fremtiden.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:10:42]: Det er gledelig at det går framover i det globale katastroforebyggende arbeid. Fortsatt dør folk på grunn av katastrofer som jordskjelv, flom, tørke, ekstremt uvær og epidemier, men antall omkomne i naturkatastrofer er gått ned i senere år.

Hvor ligger så den største utfordringen nå? Jo, i det faktum at 70 pst. – sju av ti ofre – er fra verdens fattigste land. Det viser at det katastroforebyggende arbeidet må ha en sterk, fattigdomsorientert utviklingsprofil. Det er de fattige som er mest sårbare. Det får vi nå stadig nye påminnelser om. Media er full av alarmerende meldinger om en kraftig bølge av prisvekst på basismatvarer som hvete og ris. Den bølgen kan bli en ny tsunami som rammer verdens fattigste. Underernæring, sult og død kan bli følgen for dem som bare har 1 dollar dagen å leve for, og som ikke klarer de høyere matvareprisene. De fattigste er de mest sårbare.

Dette krever sterkere innsats fra rike land. Vi må styrke målrettet nødhjelp til de mest sårbare gruppene. Regjeringens varslede bidrag på 60 mill. kr til Verdens matvarefond er et skritt i riktig retning, men ikke tilstrekkelig. Vi må skjerpe kravene til klimapolitiske tiltak, f.eks. hva som kreves for akseptabel produksjon av biodrivstoff, slik at vi ikke lar klimapolitikken gå på de fattigstes bekostning. Vi må også styrke langsiktige tiltak for landbruksutvikling i utvalgte fattige utviklingsland, slik at de blir mindre sårbare for virkninger av klimaendringer og ekstreme vær-situasjoner.

Bondevik II-regjeringen la fram en handlingsplan for

styrket utviklingssamarbeid på landbrukssektoren. Den er dessverre ikke fulgt opp som forutsatt etter regjeringsskiftet, men jeg håper det nå begynner å skje, etter at en enstemmig utenrikskomite etterlyste oppfølgingen i fjor høst. En slik styrket bistand på landbruksområdet kan også sette fattige u-landsbønder bedre i stand til å utnytte de muligheter som skapes om prisene på deres matvareprodukter blir varig høyere. Da må økonomiske stormakter som EU og USA slutte med de massive eksportsubsidiene som har ødelagt fortjenestemulighetene og dermed livsgrunnlaget for så mange småbønder i f.eks. Afrika.

Jeg er enig med representanten Nybakk i at Stortinget bør ha en egen debatt om disse spørsmålene, og jeg kan opplyse om at jeg allerede har meldt en interpellasjon til Regjeringen om hvordan Norge skal møte den matvarekrisen som er under full utvikling i verden.

Humanitære katastrofer kan ha forskjellige årsaker, fra naturkatastrofer til krig, konflikt og politisk vanstyre. Det siste er Zimbabwe et tragisk eksempel på. Fra å være et av Afrikas kornkamre har landet fått sin økonomi rasert av president Mugabe, og store deler av befolkningen er sendt i landflyktighet eller i intern nød. Utenriksminister Gahr Støre kan gjerne ta med følgende melding til statsminister Stoltenberg: Regjeringen har Kristelig Folkepartis fulle støtte i sin prisverdige klare tale mot Mugabe-regimets håndtering av valgresultatet i Zimbabwe.

Etter Kristelig Folkepartis syn er det viktig at utenrikskomiteen i denne innstillingen klargjør den nære sammenhengen som er mellom nødhjelp og mer langsiktig hjelp. Det dokumenteres glassklart. Ut fra dette stadfestes to hovedmålsettinger for det forebyggende arbeidet: I samsvar med det humanitære imperativ må vi redde liv, lindre nød og sikre beskyttelse av mennesker i krisesituasjoner. For det andre er forebygging avgjørende for å motvirke økt fattigdom og sikre bærekraftig utvikling.

I pakt med dette er det en enstemmig komite som slår fast at det humanitære imperativ og tusenårsmålene staker ut hovedkursen for hvordan vi skal møte de globale utfordringene. For Kristelig Folkeparti er dette en viktig enighet, helt i tråd med vårt konsekvente og sterke engasjement i utviklingspolitikken. Vi er bare halvveis i gjennomføringsperioden for FNs tusenårsmål, og må ikke miste fokus. Forpliktelsene må følges opp, gjennom økt innsats for utdanning for alle, gjennom styrking av vaksineprogrammer og helsetjenester i u-land, osv.

Det vil sikkert ikke forbause at Kristelig Folkeparti er tilfreds med at hele komiteen bruker Universitetet i Stavanger som sannhetsvitne på at den politikken den foreliggende meldingen trekker opp, er i godt samsvar med de prioriteringer som Stortinget sluttet seg til i behandlingen av Bondevik II-regjeringens St.meld. nr. 35 for 2003-2004 om felles kamp mot fattigdom, og innstillingen til den meldingen. Hele utenrikskomiteen er enig i prinsippet om den klare sammenhengen mellom nødhjelp og forebyggende bistand. Skal det katastrofeforebyggende arbeidet lykkes, er det nødvendig med langsiktig utviklingsbistand som styrker u-landenes evne til å mestre sine utfordringer.

Det er først og fremst når det kommer til det å trekke den praktisk-politiske konsekvensen av den politiske enig-

heten, at enigheten slår sprekker. Fremskrittspartiet faller av når komiteen trekker den logiske konsekvens, nemlig at industrilandene må følge opp sine bistandspolitiske forpliktelser og gi innsatsen for FNs tusenårsmål høyere prioritet. Men det er jo noe å glede seg over likevel, for straks man går fra å trekke praktisk-politiske konsekvenser til igjen å beskrive virkeligheten, er Fremskrittspartiet atter med i komiteens brede enighet. Ja, allerede i første setning etter dissensen er komiteen enig om at nødhjelp og langsiktig utvikling må ses i sammenheng hvis man skal oppnå effekt i utviklingssamarbeidet.

Jeg velger å glede meg over denne erkjennelsesteoretiske enighet mer enn jeg ergrer meg over spriket i viljen til å følge opp i praktisk, solidarisk utviklingssamarbeid. Og jeg vil gjerne gi saksordføreren, representanten Høglund fra Fremskrittspartiet, ros for hans ordførerskap i denne saken. Men jeg kan ikke dy meg, jeg må legge til at hvis hans teoretiske erkjennelse også i større grad hadde påvirket Fremskrittspartiets praktiske politikk, hadde vi hatt enda mer å glede oss over.

Det er f.eks. positivt at hele komiteen, uten dissens, merker seg at FNs klimapanel varslar at følgen av klimaendringen for Afrikas del vil bli lengre tørkeperioder, økte problemer med lav matvaresikkerhet, sultkatastrofer og økt vannmangel. Så får vi i ulike sammenhenger jobbe enda hardere for å få bred oppslutning om de nødvendige tiltakene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:17:12]: Er representanten Høybråten enig med meg i at hadde de praktiske resultater av bistanden vært slik vi hadde forventet, hadde det vært enda mer å glede seg over?

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:17:28]: Selvsagt er det, som representanten Høglund aldri lar en sjanse gå fra seg til å minne om, eksempler på bistandsprosjekter som ikke er vellykket. Men i stedet for å lete med lupe etter alle eksemplene på hva som ikke har lyktes, synes jeg at Fremskrittspartiet burde endre fokus og løfte fram det vi får til – og det er det sannelig mange eksempler på både i norsk bistand og internasjonal bistand generelt – og så bruke det til å forsterke det gode, få til mer av det som faktisk lykkes, slik at de menneskene vi snakker om, som er avhengig av at det lykkes, faktisk får en bedre hverdag og overlever.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:18:38]: Senterpartiet vil uttrykke stor tilfredshet med at vi har fått fram en melding om norsk politikk for å forebygge humanitære katastrofer. Det er også gledelig at det stort sett er en enstemmig komite som står bak innstillingen til denne meldingen.

Likevel vil jeg benytte anledningen til å komme med en del utfyllende merknader. Først og fremst vil jeg fokusere på en nærværende og økende humanitær utfordring, som flere andre talere har vært inne på, nemlig den matvare-

krisen vi opplever i verden i dag. Det er en melding om at matvareprisene har økt med 85 pst. de siste årene, og at prisen på ris faktisk har økt med 100 pst., og det er den kornsorten som er viktigst for mange av verdens fattigste.

Det er mange faktorer som kan forklare den situasjonen som vi har kommet opp i, men la meg få peke på én faktor som vi i alle fall har muligheten for å gjøre noe med. I dag har vi en økende bruk av landbruksareal til produksjon av vekster som går til biodiesel. Det er et tegn på at den rike verden benytter en kanskje lettvinnt måte å komme seg ut av et klimaproblem på. Jeg registrerer at Evo Morales, president i Bolivia, er kritisk til sine naboer i Sør-Amerika som har valgt å bruke landbruksareal til produksjon av vekster som kan brukes til biodiesel. Gordon Brown, statsministeren i Storbritannia, har også uttalt seg kritisk til EUs mål om 10 pst. bruk av biodiesel, og den tyske miljøvernministeren arbeider med et forslag om forbud mot bruk av korn til produksjon av biodiesel.

Det er et paradoks at i enkelte deler av verden bruker noen mennesker hele 70 pst. av sin inntekt til mat, mens vi i Norge bruker omkring 10 pst. Vi må føle en moralsk forpliktelse til å utnytte i alle fall vårt nasjonale landbruksareal til matproduksjon, og jeg håper at vi kan være en pådriver i kampen for å berge mest mulig landbruksareal nettopp til nødvendig matproduksjon. Jeg er enig med representanten Marit Nybakk og representanten Høybråten i at dette trenger vi en debatt om her i landet og i denne sal.

Det neste temaet jeg vil fokusere på, er økende vannmangel og at dette, som flere har vært inne på, kan utgjøre en betydelig trussel i framtiden. Lesotho og Zambia er eksempel på land i Afrika som har betydelige vannressurser, men som ikke har evner til å utnytte dem til fordel for egen befolkning. Det kunne være betimelig å få en evaluering av situasjonen i området og årsaken til den mangel som vi har der. Det er viktig at vi kan bidra med teknologi og kunnskapsoverføring og også bidra økonomisk til utvikling og en bedre bruk av vannressursene. Men jeg vil være betenkt hvis vi går i retning av å få en privatisering av disse livsviktige ressursene. Det vil kunne skape ny konflikt i framtiden. Derfor er det viktig at vi i et slikt utviklingsarbeid har et nært og godt samarbeid med sentrale og lokale myndigheter i aktuelle utviklingsland, og at disse viktige ressursene blir styrt av lokalbefolkningen i framtiden.

Og så vil jeg innom et siste tema, som, så vidt jeg har oppfattet, ingen har berørt. Det gjelder den kommende konferanse om klasevåpen i Dublin, 19.–31. mai. Her har vi fått den gledelige utvikling at det i dag er 100 land som er med i arbeidet for å få en begrensning av et våpensystem som medfører betydelige humanitære problem. Der må det være et mål at vi får et mest mulig omfattende forbud. Jeg vet at det jobbes med det som kalles et kvalifisert forbud, og at Norge er i front i dette arbeidet. Vi konstaterer det med tilfredshet. Men vi står overfor meget vanskelige avveininger i dette arbeidet, bl.a. å få klare definisjoner på hva som er de mest skadelige typer våpen i dette systemet. Likeledes har vi en betydelig utfordring med hensyn til å få til en god avvikling av lager og forhindre at denne

våpentypen blir spredd til fattige land i den tredje verden, med de katastrofale følger det kan få.

Avslutningsvis vil jeg si at dette er en solid og god begynnelse på et arbeid som vil bli langvarig, og som vi er nødt til å lykkes med.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:26:33]: Jeg vil innledningsvis berømme Regjeringen for å ha lagt fram en stortingsmelding om et veldig viktig tema. Jeg deler fullt ut vurderingen om at det er en mangelfull helhetstenkning når det gjelder nødhjelp, overgangsbistand og langsiktig utviklingssamarbeid.

Det er derfor et klart behov for å se dette i sammenheng og forhindre at ulike former for bistand motvirker hverandre. Forutsigbar og koordinert giverlandsvirksomhet er ett av flere viktige element for å lykkes når det gjelder forebygging av humanitære katastrofer. Og fra FNs Field Trip i januar i år: Da katastrofeorkanen Felix traff de fattigste av de fattige i Nicaragua, var det flott å høre at nettopp FNs koordinerende innsats var avgjørende for å redde menneskeliv.

Videre vil Venstre understreke betydningen av nærhetsprinsippet. Det må ligge til grunn for vår forebyggende innsats. Det er her viktig å trekke på lokal kompetanse, strukturer og markeder. Dette gjelder så vel utarbeidelse av sårbarhetsanalyser som gjennomføring av konkrete forebyggende tiltak.

Det er dem en katastrofe går ut over, som best vet hvor de er mest sårbare, og hvilke tiltak som kan være mest effektive. Jo større grad av lokalt eierskap det er i det forebyggende arbeidet, jo mer effektivt tror jeg det vil bli, og jo bedre vil et lokalsamfunn være rustet til å møte en humanitær katastrofe. Dette krever en tilretteleggende rolle for et donorland som Norge – ikke detaljstyring.

Nærhetsprinsippet og eierskap når det gjelder egen utvikling, er for øvrig hovedelementer i Venstres utviklingspolitiske plattform, som vi nylig har lagt fram. Jeg er overbevist om at sårbarhet knyttet til humanitære kriser reduseres betraktelig gjennom å fremme et variert næringsliv. Mange små og mellomstore bedrifter vil kunne komme raskere i gang igjen etter en katastrofe enn f.eks. en stor hjørnesteinsbedrift. Videre vil mange små og mellomstore bedrifter kunne bidra med varer og tjenester som er nødvendige, både med henblikk på det forebyggende arbeidet og på gjenoppbyggingsfasen etter en katastrofe. Jeg mener derfor at fremme av et variert lokalt næringsliv, med mange små og mellomstore bedrifter, faktisk er et effektivt tiltak for å redusere et samfunns sårbarhet.

Jeg har i arbeidet med innstillingen også vært opptatt av kvinners utsatte stilling i forbindelse med humanitære katastrofer. I mange tilfeller defineres kvinner og barn inn i en offerrolle. Dette gjelder også i forbindelse med krig og uroligheter og i forbindelse med underutvikling og fattigdom generelt. I mange tilfeller er dette berettiget. Men dette bør ikke overskygge det faktum at kvinner også kan framstå som en betydelig ressurs i sine lokalsamfunn. Det gjelder bl.a. med hensyn til å fremme ro og stabilitet etter en humanitær katastrofe, og å få i gang igjen det lokale næringslivet. I flere afrikanske land spiller f.eks. kvinner

en sentral rolle innen jordbruket. I Bangladesh er kvinner pålitelige kunder til finansieringsinstitusjoner som yter mikrokreditt.

Det bør derfor komme tydeligere fram at så vel kvinner som kvinneorganisasjoner er en ressurs i arbeidet med å forebygge humanitære kriser. Dette gjelder både i forhold til forebygging, respons og langsiktig gjenoppbygging. En bedre forståelse av kvinners sårbarhet så vel som mulighet for å framstå som en ressurs blir derfor svært viktig i forhold til utforming av politikk og konkrete tiltak knyttet til forebyggende nødhjelpsinnsetning.

Klimarelaterte katastrofer forventes å tilta i hyppighet, og de vil i framtiden kunne generere stadig flere klimaflyktninger. Dette er Venstre opptatt av. Mange av disse vil ende opp som internflyktninger. Som et forebyggende tiltak mener jeg at statusen til disse flyktningene bør avklares i forhold til FNs flyktningkonvensjon, som også komiteen er enig om. Når en klimarelatert katastrofe er inntruffet, bør man vite hvilken formell status og hvilke rettigheter disse flyktningene har. Dette vil gjøre arbeidet med å hjelpe dem mye lettere.

Klimarelaterte katastrofer er som regel knyttet til vann. Tilgang til rent vann er ofte en svært avgjørende faktor i forbindelse med en humanitær krise, og kan inneholde et betydelig konfliktpotensial, som også flere andre representanter har nevnt. Med tiltagende klimaendringer kan dette forsterkes ytterligere. Jeg har derfor savnet en mer helhetlig og samlet behandling av dette med vann innenfor rammen av forebygging av humanitære katastrofer. Vann er nevnt en rekke ganger, men da i ulike sammenhenger. Det skulle kanskje vært et eget kapittel som bare omhandlet dette viktige temaet.

Klimaendringer er også en av flere grunner til at det er sterkt stigende matvarepriser i verden i dag. Jeg har også, som flere andre, avslutningsvis lyst til å dvele litt ved dette, da dette kan bidra til nye humanitære katastrofer knyttet til sult. I flere land ser vi at sultne menneskemasser lager opptøyer på grunn av høyere priser på matvarer. Dette gjelder f.eks. på Haiti, hvor regjeringen nylig ble veltet og en rekke mennesker ble drept. Det har også vært til dels voldelige uroligheter i Egypt, Filippinene, Kamerun, Mauritania, Mosambik, Senegal og Bolivia – for å nevne noen land. FN varsler at dette bare er et forvarsel, og at ytterligere prisstigning kan medføre mer uroligheter.

Dette er svært alvorlig. Det kan medføre at mange års innsats for å fremme utvikling i en rekke fattige land kan bli reversert. Videre vil langsiktig bistand måtte vike for kortsiktig nødhjelp for å lindre sult og avverge humanitære katastrofer.

Mulighetene for å nå FNs tusenårs mål kan bli betydelig svekket. Dette gjør at avsnittet om matvaresikkerhet i St.meld. nr. 9 for 2007-2008 har fått en enda sterkere aktualitet enn da meldingen ble skrevet. Satsingen på matvaresikkerhet bør derfor styrkes, bl.a. ved å stimulere produksjon av mat, stabilisere priser og bekjempe spekulasjon rettet mot verdens råvarebørser, som er viktig for ernæring. Dette er store oppgaver som Norge bør søke å løse multilateralt og sammen med andre ressurssterke land.

Jeg mener at Norge, med en liten og velfødd befolk-

ning, har et betydelig moralsk ansvar for å bidra til å forebygge framtidige humanitære katastrofer nettopp knyttet til sult.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:34:12]: Det har vært en interessant debatt, og jeg vil berømme komiteen, og særlig saksordføreren, for å ha brakt dette fram til en veldig interessant innstilling. Man kan spørre seg i ettertankens tid: Nytt det hva et lite land som Norge, som til tross for høy bistand tross alt er en liten aktør, gjør eller ikke gjør? Den holdningen tror jeg ikke noen som er i denne sal, har til politikk. Det er fordi vi tror på at politikk nytter, at vi er her. Da vil jeg si at vi har oppnådd veldig mye med denne meldingen, nemlig at vi nå har fått et kunnskapsløft, tror jeg, alle sammen: administrasjonen som har utarbeidet den, Stortinget som har debattert den, og den felles innstillingen som samler oss om det. Det er en stor styrke for oss videre. Jeg tror at vi nå kan delta i de internasjonale fora med et veldig oppdatert og moderne budskap om dette, og det er der Norge skal være.

Så skjønner jeg at komiteen ikke har ønsket å kommentere alle de 112 konkrete punktene. Det er ikke et uttrykk for manglende prioritering fra Regjeringens side, men det er en illustrasjon på hvor vi må sette inn oppmerksomheten på disse punktene. Vi jobber jo nå med å konkretisere hvor vi skal sette inn innsatsen, litt i lys av i hvilke fora det skal skje, møter og anledninger vi får framover.

Så vil jeg også understreke betydningen av den lokale forankringen, som vi har lagt vekt på. Skal vi lykkes, må det være lokal kapasitetsbygging vi fokuserer på. Det krever altså lokal respekt for de tiltakene vi setter inn. Det må bli viktig i den langsiktige utviklingspolitikken, men også i det humanitære arbeidet. Her er kontakten med de norske organisasjonene av stor betydning.

Så har det vært pekt på at vi i møte med klimaendringene har reduserte utslipp veldig i fokus. Der har Norge ambisjoner, og den debatten har vi tatt i andre sammenhenger. Men vi har mindre i fokus den delen av klimapanelets tilråding som går på tilpasning. At vi må ha et stort fokus på det, har denne meldingen, håper jeg, bidratt til. Det er en krevende utfordring, fordi det altså er flere dimensjoner som kommer sammen: hvordan man skal tilpasse seg de endringene vi vet kommer til å komme, og bygge kapasitet til det. Jeg tror igjen vi har fått en forsterket kapasitet til å gjøre den jobben gjennom meldingen.

Så vil jeg si et par ting til punkter som har vært oppe i debatten. Til dette med klimaflyktninger: Det er et krevende tema. Det er helt riktig at det er blitt tatt opp og diskutert, men vi må også diskutere dette med en grad av – hva skal jeg si – nøkternhet og forsiktighet. Komiteen ber om at Regjeringen tar et initiativ i FN for å få en definisjon av begrepet «klimaflyktninger». Det er problematiske sider ved det. Det er som regel flere grunner til at et menneske begir seg på flukt. Å dokumentere at det skyldes klima og miljøendringer, er vanskelig. De fleste er ikke flyktninger, nødvendigvis, de krysser ikke internasjonale grenser, men er internt fordrevet i eget land, som også er en definisjonsutfordring. Følgelig vil de altså ikke bli dekket av Flyktningkonvensjonen, noe også Flyktninghjelpen har påpekt.

Vi trenger allikevel en debatt om klimarelatert migrasjon i bred forstand, og den er nå i startfasen. FNs generalsekretær, Sikkerhetsrådet, Generalforsamlingen og ECOSOC har engasjert seg i saken. Vi trenger også mer kunnskap og forskning om hvilke nye beskyttelsesbehov det vil få for lovverk på utlendingsområdet med hensyn til hva dette utviklingsstrekket fører til. UD har støttet et utredningsarbeid av Flyktninghjelpen som offentliggjøres i dag. Det vil danne grunnlaget for vår dialog med FN om disse spørsmålene, i første rekke med FNs høykommissær for flyktninger, og også FNs koordinatorkontor for samordning av humanitære aktiviteter, OSHA.

Komiteen ber også Regjeringen om å utarbeide praktiske retningslinjer for frørehabilitering i katastrofesituasjoner. La meg kommentere det. Det finnes i dag retningslinjer på området, men de blir ikke fulgt i praksis. For å øke bevisstheten omkring bruken av såkorn i norsk humanitær bistand arrangerer UD, i samarbeid med Caritas, et seminar 14. mai i år. Her ønsker vi å utveksle erfaringer på området og drøfte hvordan norske frivillige organisasjoner kan anvende eksisterende retningslinjer i sitt arbeid.

La meg også si at betydningen av kvinners og jenters stilling har blitt understreket her. Det er et perspektiv Regjeringen deler fullt ut. Her står selvfølgelig sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet sentralt, og det kommer vi til å ta videre i vårt arbeid på det området.

Så ønsker komiteen at Regjeringen skal bidra aktivt til å påvirke andre stater til å endre nasjonal lovgivning i tråd med internasjonal lov for katastroferespons. Det er et godt poeng. Her vil jeg vise til Den 30. internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmåne-konferansen, hvor også regjeringene deltar, som vedtok ved konsensus i fjor en resolusjon som vedtar retningslinjer for å lette og regulere internasjonal hjelp ved katastrofer, og som oppfordrer stater til å ta i bruk retningslinjer på nasjonalt nivå. Konferansen består, som sagt, av Den internasjonale Røde Korskomiteen, ICRC, Røde Kors-forbundet, alle nasjonalforeninger og alle statsparter til Genèvekonvensjonen, herunder Norge, selvfølgelig. Røde Kors-forbundet arbeider nå med å følge opp dette vedtaket ved å tilby faglig og økonomiske assistanse til utvalgte land som skal oppdatere sitt nasjonale regelverk. Norges Røde Kors har signalisert at de vil søke UD om støtte til dette arbeidet, og det er vi i utgangspunktet positive til.

Så la meg si at jeg er enig med Fremskrittspartiets medlemmer av komiteen i at vi trenger å styrke FNs evne til konfliktløsning og fredsbygging. Det er nettopp det Norsk ressurscenter for fredsbygging, NOREF, skal bidra til. Dette er altså ikke et nytt norsk forskningssenter. Hovedformålet er å bidra til at fredsbyggende aktiviteter blir planlagt og utført med best tilgjengelig kunnskap og ekspertise, og at forskere og analytikere får tilgang til den kunnskapen som opparbeides av operativt personale i felt. Dette vil både FN og andre dra nytte av. NOREF vil ligge i skjæringspunktet mellom forskning og praktisk fredsbygging. Selv om senteret er forankret i én institusjon, Fafo, legges det opp til et nært samarbeid og bred kontakt med norske og internasjonale miljøer.

Til sist: Jeg vil egentlig ikke bidra til å flise opp den brede enigheten som er i salen, men jeg vil slutte meg til representanten Høybråten's påpekning av Fremskrittspartiets smule distanse mellom hvorvidt pengene følger konsensus i en innstilling. Når jeg hører på representanten Høglund, er jeg i grunnen enig med ham hele veien. Men jeg sitter samtidig med listen over Fremskrittspartiets kutt i alternativt budsjett for 2008, og det har omfattende kutt. Bistanden til Afrika kuttet med 88 pst., bistanden til Asia kuttet med 98 pst., bistanden til Midtøsten kuttet med 60 pst., bistanden til Latin-Amerika kuttet med 85 pst., osv. Også overgangsbistand er et sentralt tema – med et kutt på 72 pst., FN med et kutt på 61 pst. og multilaterale finansinstitusjoner med et kutt på 85 pst. Vel, her taler også pengene i forhold til hva man er villig til å sette inn for å følge opp politikken. Men poenget med dette innlegget var å gi ros til komiteen for å ha avgitt en god innstilling og gitt et godt grunnlag for å arbeide videre med dette viktige området.

Anette Trettebergstuen (A) [11:41:34]: Jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten, men jeg mener at dette er en ganske viktig melding, som egentlig fortjener en bredere debatt enn det vi har hatt her i dag. Det er en utrolig viktig melding, og jeg er veldig glad for den brede enstemmigheten komiteen har fått til i sine merknader. Det er viktig.

Meldingen har et veldig riktig fokus – den fokuserer på forebygging. Det å tenke forebygging er alltid mer hensiktsmessig enn å drive brannslukking når skaden først har skjedd, enten det gjelder i justispolitikken, i helsepolitikken eller i utviklingspolitikken. Jeg er derfor veldig glad for at vi har fått denne meldingen som fokuserer så sterkt på våre muligheter til å bidra til å forebygge humanitære kriser. Det er viktig fordi vi vet at det internasjonale samfunnet i økende grad står overfor situasjoner hvor sårbare land rammes av konflikt og naturkatastrofer. Det er nødvendig å fokusere på hva vi kan gjøre for å forebygge disse humanitære krisene, være føre var i stedet for å forsøke å bidra til å reparere når ulykken først er ute.

Dette har vi også gode muligheter til å gjøre. Det er ikke slik at humanitære kriser oppstår av seg selv og rammer vilkårlig. Vi har kunnskapen om hvilke forutsetninger som er til stede der det skjer en humanitær krise. Fattigdom, sult, helseepidemier, tørke og andre miljøproblemer, krig, er alle faktorer som skaper humanitære kriser. Humanitære kriser forsterker også disse faktorene. Der det er vannmangel på grunn av tørke, slår helseepidemier ut, konflikt forsterkes eller skapes på grunn av mangel på vann, og folk flykter når avlingene svikter, f.eks. Alt henger sammen med alt, som Gro så presist sa det.

Jeg er veldig glad for at komiteen i merknadene er enige om at selve fundamentet i utviklingspolitikken vår om å nå FNs tusenårs mål vil være noe av det beste og riktigste forebyggingsarbeidet vi kan gjøre. Verdenssamfunnet har kunnskapen om hva som skal til for å gjøre det. Utfordringen er jo om vi har viljen til å handle, viljen til i økende grad å tenke forebygging i stedet for brannslukking, slik

meldingen fokuserer på dette. Et eksempel er at det dessverre er enklere å mobilisere giverviljen hos stater og hos enkeltmennesker når skaden og krisen allerede er inntruffet og bilder av sultne barn ruller over tv-skjermene, enn når f.eks. representanter for de humanitære organisasjonene advarer mot at avlinger kan slå feil på lengre sikt, og framover kan skape krise. Det er en utfordring.

Meldingen fokuserer spesielt på tre faktorer som gjør at antallet kriser øker og vil øke, deriblant klimaendringene. Klimaendringene har, og får framover, en viktig betydning for utviklingen. Klimaendringene vil føre til store ødeleggelser og katastrofer, spesielt, som nevnt i meldingen, for de svakeste menneskene i de svakeste statene i verden.

Det er ingen tvil om at det er en viktig sammenheng mellom utvikling og klima og miljø. Da UNDP lanserte den årlige Human Development Report i 2007, fokuserte de på konsekvensene av klimaendringene for den menneskelige utviklingen. Jeg vil også anbefale å lese International Alerts rapport om sårbare stater og hvordan klimaendringene forsterker og skaper konflikter.

Samtidig som de milliardene av mennesker som lever under fattigdomsgrensen, er de minst ansvarlige for de dramatiske klimaendringene, er det de som må betale den høyeste prisen.

FN rapporterer at 98 pst. av alle miljøkatastrofer fra 2000 til 2007 mest rammet utviklingsland, og at mangel på sikringsmekanismer for klimaendringer gjør at store landbruksområder vil svekkes eller gå tapt framover. Klimaendringene vil f.eks. føre til at produksjonstapene i Afrika sør for Sahara kan komme opp på 25 pst. i 2050 hvis trenden fortsetter som i dag. Isbreene i Himalaya vil fortsette å smelte som følge av klimaendringene. Det vil føre til redusert vannføring i de store elvene i Sørøst-Asia, spesielt om sommeren. Det vil igjen få store konsekvenser for millioner av mennesker i Sørøst-Asia. Nilen i Nord-Afrika er også svært utsatt for klimaendringene. I 2020 regner FN's klimapanel med at mellom 75 millioner og 200 millioner afrikanere vil være utsatt for økte problemer med vanntilgang som følge av global oppvarming. Større deler av Afrika vil bli for tørr for jordbruksproduksjon.

De største effektene av klimaendringene forventes altså å komme i de områder av verden som allerede har begrensede klima- og naturbetingelser, som allerede lider under det, og som har den laveste tilgjengelige beredskapen.

Vi har altså kunnskapen om koblingen mellom klimaendringene, tilgang på vann, matproduksjon og -sikkerhet, og om koblingen mellom klima og helse. Vi vil få mer vannmangel og tørke, som vil skape sult, flyktningstrømmer, konflikt og spredning av sykdom.

Derfor må man ta inn over seg – hvis man mener alvor med ønsket om å forebygge og forhindre humanitære kriser – at klimaet er i endring, at det er menneskeskapt, og at dette krever både forebygging og tilpasning.

Jeg er veldig glad for at det er en rød tråd i Regjeringens politikk: viljen i denne meldingen til å sette ord på de store utfordringene, til å peke på grepene som må tas dersom vi skal klare å drive våre bidrag til å forebygge humanitære kriser, anerkjennelsen av klimatrusselen, at den gjør alvor av den viljen og fokuserer på miljø og klima i

den langsiktige utviklingspolitikken, og så vel i den nasjonale miljøpolitikken gjennomfører konkrete tiltak når det gjelder utslipp.

Meldingen er viktig, som jeg sa, fordi den fokuserer på forebygging og ikke bare på reparering når skaden har skjedd. Vi sikter rett når vi sier at målet er at land selv skal ha beredskapen og ressursene som trengs for å håndtere katastrofer, og vi sikter rett når ambisjonen vår er å bidra til å utrydde fattigdom.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bjørn Jacobsen (SV) [11:48:14]: Eg skal heller ikkje bidra til å forlengje debatten, men berre ordne ein god overgang til neste sak.

Vi skal opp til amtmannen i Romsdalen igjen. Det han sa, var at endeleg skjer det noko her. Han syntest det var kjedeleg. Han fekk det som mange av oss som har jobba med bistand, naudhjelp og katastrofar, har opplevd, eit kick.

Eg synest at vi i dagens debatt har teke eit endeleg oppgjør med det at naudhjelp skal setjast framfor langsiktig planlegging og førebygging. Og ikkje minst med ein utanriksminister til stades som har jobba i Raudekrossen, er eg fullstendig overbevist om at vi no har fått den rette balansen. Dette er ikkje for å snakke stygt om naudhjelpa, men no set vi dette i den rette samanhengen. Og i høve til amtmann Kielland har det teke litt over 100 år. Eg synest det er litt godt å kunne feire det.

Vi veit òg at Nobelkomiteen gjev fredsprisen til treplanting og til mikrokreditt. Dette stadfestar endå meir at dette heng i hop med anna politikktutvikling. Ressursane må sjølvstakt på plass. Så veit vi at i kvart einaste fylke er det fylkesmannen, Raudekrossen, Folkehjelpa og kommunane som organiserer dette arbeidet. Og i det organisasjonsarbeidet kan det komme mykje god politikktutvikling rundt omkring i landet. Kanskje er det viktigaste bidraget vårt å bidra til den politiseringa av både konfliktar og katastrofar, og så må vi sjølvstakt stille opp med dei pengane som skal til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2905)

Sak nr. 3 [11:49:49]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om utvidelse av bompengeneinnkrevingen på Kristiansund og Freis fastlandsforbindelse (Krifast) i Møre og Romsdal (Innst. S. nr. 184 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 41 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til

replikordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jenny Klinge (Sp) [11:50:57] (ordfører for saka): På Nordmøre er det, som mange andre plassar i Noreg, mange flotte fjordar og majestetiske fjell. Men medan fjordane tidlegare var det som knytte bygder og byar til kvarandre, er dei no meir som hinder for dagleg ferdsel.

Ein kan gjerne vere kritisk til at alt til stadigheit skal vere meir effektivt, og mange av oss er ferjenostalgikarar som heller vil ta ein pause på ferja enn å køyre under fjorden i ein tunnel. Så er det ein grunn til at bruer og tunnelar vert feira med opptog, festtalar, finpynta folk og norske flagg. Det knyter kommunar saman i felles bu-, arbeids- og serviceregionar, det gjer næringslivet meir konkurransedyktig, og det gjer tilgangen på kulturopplevingar og -aktivitetar rikare.

Eg veit ikkje om det er eit parlamentarisk godkjent uttrykk, men eg må innrømme at bompengar somtid er noko herk. Men grev vi i historia til Krifast, var det ein folkeaksjon for fastlandssambandet til Kristiansund og Frei. Det var meir som eit folkekrav på Nordmøre å få lov til å betale bompengar i over 30 år for å få bygd nye vegar, bruer og tunnelar til erstatning for dei fire ferjesambanda Kvalvåg–Kvisvik, Tingvoll–Angvik, Kvitnes–Høgset og Bergsøy–Høgset. Alternativet var ferjer for evig tid. Framtida var ferjefritt samband dag og natt mellom Kristiansund og resten av Nordmøre og Romsdal.

Krifast var samferdselshistorie på mange måtar. Det var teknologiske verdsrekordar og kreativ finansiering. Det var framsynte og viljesterke folk som kjempa dette fram.

Både E39 Knutset–Høgset og rv. 70 Brunneset–Øygarden er tilførselsvegar til Krifast, og no får desse strekningane ei etterlengta standardheving med kvar sin tunnel og vegutbetringar. Med å vidareføre prosjektet på Krifast knyter vi regionen meir saman som bu-, arbeids- og serviceregion.

Totalt sett vil investeringane knytte til utvidinga av bompengerperioden føre til betre vilkår både for næringslivet og innbyggjarane i området. Så dette er til gjensidig nytte for både byen og omlandet, eller for å seie det med eit kjent omgrep: Det gjer at by og land kan gå hand i hand oftare.

Knutset–Høgset var ein del av den opphavlege Krifastplanen, og var i si tid ein del av føresetnaden for at det vart semje om Krifast mellom alle dei kommunane det gjeld. Når det vart teke ut av finansieringsplanen på grunn av utryggleik kring inntektene, var det som ei utsetjing. Det vart ei lang utsetjing, men no er heldigvis tida komen for å fullføre Krifast-prosjektet. Rv. 70 var ikkje med i det opphavlege prosjektet, men det har vore eit sterkt lokalt ønske om å ta inn strekninga mellom Øygarden og Brunneset, som pr. dato er ein særsvingete og humpete del av ein av tilførselsvegane til Krifast.

Det som er nytt i saka i forhold til forventningane om ei utviding, er ei betre rabattordning for busspassasjerane.

Det er gledeleg at rabatten for busspassasjerar ligg an til å verte minst 50 pst., som er den rabatten bussane får. Dette er, slik eg ser det, eit godt tiltak av fleire grunnar:

- det vert billegare for dagpendlarar med buss
- det styrkjer grunnlaget for kollektivtrafikken
- det aukar trafikktryggleiken ved at fleire tek buss i staden for å køyre bil
- det reduserer klimautsleppa

Det kan til slutt kanskje passe å sitere Odd Børretzen, som i reklamen for å pante flasker seier det slik: «Det er ikke stort, men det er litt – for noe stort.»

Som ein ser, stiller alle partia med unntak av Framstegspartiet seg attom utvidinga. Elles viser eg til komiteen si innstilling.

Arne Sortevik (FrP) [11:54:56]: Stortinget behandlar nok en bompengesak der nye prosjekter henges på gammel bompengepakke. Eksisterende bompengoordning for Kristiansund og Freis fastlandsforbindelse, Krifast, vil vere nedbetalt før sommeren 2008 etter 16 års bompengerekring. Trafikantane med ferjene på Freifjorden har fra 1. september 1985 betalt 25 pst. påslag på ferjebillett som forhåndsinnkreving av bompenger, slik at det faktisk har vært en periode på over 22 år med innkreving av bompenger til Krifast-prosjektet. Også på denne bakgrunn er det svært uheldig med bompengefinansiering med ytterligere fire år, til totalt 26 år. Derfor er det ikke riktig når tilhengerne av denne løsningen hevder at samlet bompengerperiode med den foreslåtte utvidelsen blir på under 20 år.

Det er ikke uten grunn at Krifast-utvidelsen har satt sinene i kok på Nordmøre. Dette er nok en sak der prinsipper brytes, prinsippet om at staten har ansvar for vedlikehold og bygging av veier, også finansieringsansvaret, slik det er fastslått i veiloven § 20. Prinsippet om at en ikke forlenger en bompengerperiode for å finansiere nye veiprojekt, brytes, et rimelighetsprinsipp og et redelighetsprinsipp overfor berørte innbyggere og berørte trafikanter.

Prinsippet om nytte av prosjektet brytes, at de som betaler skal ha direkte nytte. Her spriker jo vurderingene fra instansene som har behandlet prosjektet. For prosjektet på E39 vises det til at prosjektet opprinnelig var definert som en del av utbyggingen, altså en del av den infrastrukturen bompengerekringene var ment å finansiere. Når det gjelder rv. 70, er Statens vegvesen klar i sin oppfatning: De tilrår ikke at prosjektet finansieres med bompenger. Det er høyst forståelig, og Fremskrittspartiet deler den vurderingen. 20 pst. av dem som betaler bompenger i dagens bomstasjon, vil ha nytte av dette prosjektet. Halvparten av trafikken på denne parsellen vil ikke betale bompenger, og får altså nytten uten å betale. Mange skal altså betale for andres nytte.

Fremskrittspartiet har merket seg at Kristiansund kommune i bystyrevedtak fra 2. juni 2005 har gått imot forlengelse av bompengerperioden på Krifast. Fremskrittspartiet mener bompengefinansiering er et brudd på stortingsflertallets eget NTP-vedtak om prinsipper ved bruk av bompenger. Fremskrittspartiet mener det bryter med EUs direktiv for bompenger som Norge gjennom EØS-avtalen

er forpliktet til å følge. Fremskrittspartiet vil derfor sørge for at vedtaket i denne saken blir klaget inn for EØS' overvåkingsorgan, ESA.

Samlede byggekostnader for begge prosjektene er 374 mill. 2008-kr. Av dette vil 344 mill. kr, altså 92 pst., være bompenger, og for prosjektet på E39, som er en del av en europavei, er bompengandelen 100 pst.

I tillegg til finansieringsbidraget på 344 mill. kr må bilistene gjennom bompenger også betale 29 mill. kr i samlede innkrevningskostnader og rentekostnader på totalt 16 mill. kr. Samlet regning for bilistene blir 389 mill. 2008-kr, dvs. mer enn det de to prosjektene koster å bygge.

Dessverre er dette ofte kostnadsbildet når bilistene bompengefinansierer veibygging. Bompengefinansiering er en særdeles kostbar finansieringsform for bilistene. Det er dyrt å kjøpe vei på avbetaling!

Regjeringspartiene og samferdselsministeren viser ofte til såkalt lokal enighet om bompengefinansiering. Det er politisk enighet gjennom flertallsvedtak i kommunestyre og fylkesting. Innbyggerne blir ikke spurt. Fremskrittspartiet mener det bør gjøres dersom man vil bruke bompengefinansiering. Vi er uenig med samferdselsministeren som omtaler lokal folkeavstemning om slike saker som en «utvanning av demokratiet».

Bompengefinansiering griper inn i daglige rammebetingelser for innbyggerne. Det er rimelig at innbyggerne i berørte kommuner selv får uttale seg om bruken av bompenger. Fremskrittspartiet mener det er udemokratisk og beklagelig at lokale vedtak om bruk av slik finansiering vedtas uten folkeavstemning.

Bruken av bompengefinansiering og andel bompenger i slike prosjekt har økt sterkt under denne regjeringen. Flere prosjekt finansieres med 100 pst. bompenger. Alle partiene på Stortinget, med unntak av Fremskrittspartiet, har gått inn for dette. Fremskrittspartiet ønsker en offentlig finansiering av offentlig veinett.

Jeg tar herved opp Fremskrittspartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp det forslaget han refererte til.

Øyvind Halleraker (H) [12:00:39]: Fremskrittspartiets Arne Sortevik brukte mye tid på å fortelle oss at det har vært 16 år, faktisk 22 år, med innkreving av bompenger på Krifast. Ja, hvor mange år ville det tatt hvis man ikke hadde gjort dette til et bompengeprojekt og fått realisert Krifast-prosjektet? Da ville vi hatt en evig bompengebetaling i form av ferjebetaling. Jeg skjønner at dette er en erkjennelse som også Fremskrittspartiet er i ferd med å oppdage, så det skal bli spennende å følge det i fortsettelsen.

Et annet argument som Fremskrittspartiet stadig bruker, er at bompenger er en dyr finansieringsmåte. Ja, det er riktig. Det er som regel lånekostnader i forbindelse med bompengeprojekter. Men det er da ikke noe uvanlig at investeringer lånefinansieres i dette samfunnet. Det ser vi ganske mange eksempler på. Grunnen til at man ikke ventet til man har spart opp pengene før man finansierer, er jo nettopp at de som investerer, ser at de vil ha større

nytte av å foreta en finansiering på den måten, så jeg syns ikke det argumentet henger så godt sammen

Jeg har lyst til å gi ros til saksordføreren for denne saken. Hun gav en utmerket og på sin sedvanlige måte en litt frodig framstilling av det historiske forløpet. Det var fornøylig å høre på. Jeg har interessert meg så lenge for dette prosjektet at jeg faktisk husker det store fakkeltog og det enorme kravet som var fra folk i Kristiansund og omegn for å få nettopp dette bompengeprojektet. Det var faktisk slik, uten å gå saksordføreren i næringen på den historiske framstillingen, at han som ble kalt Krifast-generalen, fikk Kongens gull for jobben, tror jeg, den gangen. Det var ikke småtterier.

Det som også var tilfellet, var at Knutset–Høgset, den tunnelen gjennom Gjemnesaksla som vi skal vedta i dag, var faktisk det beste enkeltelementet i prosjektet, men falt ut fordi man selvfølgelig måtte få broene og tunnelene på plass for å få helheten. Derfor er det ikke mer enn rett og rimelig at dette prosjektet i dag blir en del av Krifast-løsningen. Jeg tror folk i Gjemnes har grunn til å glede seg, og at dette endelig nå blir en realitet.

Jeg har lyst til å fokusere på ett forhold, og det gjelder pendlerkostnader og ulemper for pendlere i prosjektet. Nå går det fram av innstillingen at man ønsker å heve passasjerrabatten til 50 pst. I et svar til komiteen har statsråden svart at hvis man her følger takstregulativet for ferjeavløsningsprosjekter som tilsier at buss i rute ikke skal betale i bompengeprojekter, er jo det et tiltak for å fremme kollektivtrafikk og dessuten også kanskje minske ulempene for en del av dem som pendler mye. Det ville øke innkrevingsperioden med i underkant av to og en halv måned. Jeg er klar over at ved å bringe inn et slikt element i vedtaksform i saken ville vi muligvis utsatt saken, og det var ikke ønskelig fra Høyres side. Samtidig må jeg få si at jeg syns at dette bør man se på i den perioden man nå går inn i med den forlengede innkrevningen.

Borghild Tenden (V) [12:05:31]: Det er stor enighet i komiteen om denne innstillingen, så jeg skal ikke bruke lang taletid. Saksordføreren har også på en god måte redegjort for hovedpunktene i innstillingen.

På begge strekningene som nå søkes finansiert ved utvidet innkrevningsperiode, er det viktig å komme i gang raskt. På E39 Knutset–Høgset har det skjedd en del trafikkulykker. Oppgraderingen vil også forkorte denne viktige veistrekningen. Strekingen lå, som vi har hørt tidligere her i dag, også inne i det opprinnelige Krifast-prosjektet. Halleraker var inne på det.

Prosjektet rv. 70 Brunneset–Øygarden vil også få en solid oppgradering av eksisterende vei og 260 meter gang- og sykkelvei, noe som er et svært viktig trafiksikkerhetsiltak.

Venstre har merket seg den store lokale enigheten, men har også merket seg at Kristiansund kommune har gått imot prosjektet. Til tross for uviljen i Kristiansund mener Venstre at det er av stor viktighet at man kommer i gang med utbedringen av nevnte veistrekninger så raskt som mulig, og at en utvidelse av bompengeneinnkrevningsperioden er den mest realistiske måten å få dette realisert raskt

på. En utbedring av nevnte veistrekninger vil også etter Venstres mening styrke Kristiansund som regionsenter, i og med at omlandet blir knyttet nærmere til byen.

Avslutningsvis vil jeg peke på at det er viktig for Venstre at det i denne innstillingen tilrettelegges godt for kollektivtransport både, som saksordføreren sa, for å redusere utslipp og for å forhindre trafikkulykker.

Asmund Kristoffersen (A) [12:07:31]: Jeg var til stede da daværende statsminister Gro Harlem Brundtland åpnet Krifast i 1992. Det var en stor dag for både lokale politikere og regionale politikere.

Lokale ildsjeler hadde båret prosjektet fram i både medgang og motgang gjennom mange år – både i kommunene, i kommunepolitikken og i fylkespolitikken. De forventninger vi hadde til at Kristiansund by og omlandet skulle bli knyttet tettere sammen gjennom denne fastlandsforbindelsen, er langt på vei innfridd. Vi har fått en region som er i betydelig vekst på mange områder, der Krifast har hatt stor betydning. Med de mulighetene som det nå legges opp til med det vedtaket som gjøres i Stortinget i dag, vil denne positive utviklingen fortsatt kunne skyte fart.

Den løsningen som Regjeringen har foreslått, med utvidelse av innkrevningsperioden for bompenger for å kunne finansiere resten av Krifast-prosjektet i Gjemnes kommune og tvinge fram nødvendige investeringer i forbindelse med parseller av rv. 70 gjennom bl.a. Tingvoll kommune, er veldig bra. Jeg mener at det siste grepet med å ta med rv. 70 er blitt mer enn aktualisert etter det beklagelige vedtaket som er gjort i Møre og Romsdal fylkesting, at rv. 70 etter høringen i forbindelse med Nasjonal transportplan ser ut til å kunne bli prioritert ned. Derfor er det veldig viktig at Stortinget i dag faktisk gir et tydelig signal om at det skal gjøres noe med denne veien. Den bompengefinansieringen som statsråden modig har lagt opp til, er vi veldig glad for. Det betyr at når man skal se på senere investeringer i forbindelse med rv. 70, må man kanskje se det man gjør i dag, i sammenheng med at man faktisk vil noe med en vei som er en livsnerve for regionen.

Jeg har selvsagt forståelse for at kritiske røster har hevet seg mot en forlenget bompengeperiode, for både privatpersoner, pendlere og næringsliv har betalt høye bompenger over lang tid. Som nevnt tidligere i debatten har realitetene knyttet til manglende veibevilgninger i forhold til de ønskene som er lokalt, gjort at det ikke har vært rom for å investere i forbedringer av rv. 70, slik at den muligheten vi nå får, må vi gripe. Det er viktig med en forlenget bompengeneinnkrevning. En kraftig forbedring av veistandarden kommer for så vidt også kritikerne til gode. Alt i alt sitter man igjen med bare vinnere etter dagens vedtak. Veistandarden på deler av rv. 70, Kristiansund–Oppdal, er slik at trafikk faktisk avvises.

Det skjer gledelige ting innenfor havneutviklingen i Kristiansund. Havnen og fasilitetene der begynner å få stor betydning for regionen. Rv. 70 er en vital ferdssåre inn og ut av byen. Derfor er den viktig for en fortsatt positiv havneutvikling.

Til slutt må jeg legge til at om initiativtakerne til en

ny og spennende direkte ferjeforbindelse mellom Kristiansund og Storbritannia lykkes, vil nettopp et godt veinett i regionen være en av nøkkelfaktorene for en hensiktsmessig inn- og uttransport av folk og gods.

Jeg vil gratulere komiteen og Stortinget med det vedtaket som vi nå har lagt grunnlaget for. Det er både viktig og riktig.

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:12:37]: Kristiansund og Frei sitt fastlandssamband vart opna for trafikk i 1992, som me har høyrte om i fleire innlegg i dag. Eksisterande bompengereordning vil altså vere nedbetalt før sommaren 2008 etter 16 års bompengeneinnkrevjing, slik som føresett. Bompengeselskapet har søkt om å få utvide innkrevjingsperioden ved Krifast for å finansiere prosjekta E39 Knutset–Høgset i Gjemnes kommune og rv. 70 Brunneset–Øygarden i Tingvoll kommune i Møre og Romsdal.

Prosjektet på E39 mellom Knutset og Høgset var ein del av tilførselsvegane til det opphavlege Krifast-prosjektet. Då samferdslekomiteen handsama saka, tilrådde dei at prosjektet vart teke ut av finansieringsplanen på grunn av uvisse rundt inntektsutviklinga i Krifast-bommen. Oppstart vart utsett i påvente av at ein fekk oversikt over trafikkutviklinga gjennom bomstasjonen. Trafikken gjennom bomstasjonen har dei siste åra auka. Det nye prosjektet vil avløyse ein del av E39 som har dårleg kurvatur, og der det skjer ein del ulukker.

Prosjektet på rv. 70 mellom Brunneset og Øygarden var ikkje ein del av det opphavlege Krifast-prosjektet. Vegen skal oppgraderast til stamvegstandard, og det skal byggjast ny gang- og sykkelveg ved Øygarden. Begge prosjekta vil bidra til ei vesentleg heving av standarden på dei to parsellane, noko også fleirtalet i transport- og kommunikasjonskomiteen har peika på.

Kostnadene for prosjektet E39 Knutset–Høgset er rekna til om lag 164 mill. kr, medan kostnadsoverslaget for prosjektet rv. 70 Brunneset–Øygarden er på om lag 210 mill. kr. Prosjekta er i hovudsak føresett finansierte med bompengar gjennom ei utviding av eksisterande innkrevjingsordning for Krifast. I tillegg er det lagt til grunn 30 mill. kr i statsmidlar til prosjektet på rv. 70 i perioden 2010–2013. Det er berekna at bompengeneinnkrevjinga må forlengjast med om lag tre år og ti månader for å finansiere begge prosjekta.

Arbeida på strekninga Knutset–Høgset kan etter planen starte opp i løpet av hausten i år, medan arbeida på strekninga Brunneset–Øygarden kan startast i 2009.

Det planlagde rehabiliteringsarbeidet i Freifjordtunnelen vil kunne påverke trafikken gjennom bomstasjonen og dermed også bompengeneinntektene. Dette er det teke omsyn til i bompengeberekningane. Rehabiliteringsarbeida er venta å vare i eit og et halvt–to år. Sidan det er kjent at rehabiliteringa av Freifjordtunnelen skal gjennomførast, og at dette vil få konsekvensar for bompengeneinnkrevjinga, har det vore ein føresetnad at meirkostnadene for bompengeselskapet vert dekte gjennom forlenging av innkrevjingsperioden. Dette inneber at bompengeselskapet ikkje kan krevje refusjon frå staten for å dekkje meirkostnadene, slik standardavtalen legg til grunn.

Eg har merka meg at planane for prosjektet på rv. 17 har endra seg sidan fylkestinget hadde saka til handsaming. Eg har likevel lagt vekt på at det er eit lokalpolitisk ynske om å vidareføre innkrevjingsordninga på Krifast for å finansiere både prosjektet på E39 og på rv. 70, og det er eit uttrykt vilkår at begge prosjekta vert realiserte. Eg har også lagt vekt på at Møre og Romsdal fylke støttar opplegget, og at fylkesordføraren og ordførarane i Kristiansund, Frei, Tingvoll og Gjemnes i eige brev har gitt uttrykk for at dei ikkje ser nokon grunn til ny handsaming av saka i kommunane eller i fylket. Etter ei samla vurdering har eg difor støtta dei lokalpolitiske vedtaka i fylkeskommunen om ei full utbygging av også rv. 70 Brunneset–Øygarden. Ei slik vurdering vert også støtta av fleirtalet i komiteen.

Eg er glad for at fleirtalet finn at oppgraderinga av også rv. 70 vil ha ein positiv effekt for Kristiansund som region-senter. Vidare er eg nøgd med at fleirtalet ser positivt på at utvidinga av Krifast-prosjektet vil bidra til å styrkje heile Nordmøre og Møre og Romsdal som felles arbeids-, bu- og servicemarknad.

Eg har merka meg at fleirtalet ber departementet med-verke til at det vert vurdert å auke rabatten for busspassasjerar frå 17 pst. til minst 50 pst. Dette vil verte følgt opp.

Eg er glad for at komiteen har slutta seg til Regjeringa sitt framlegg om utviding av bompengeneinnkrevjing på Kristiansund og Freis fastlandssamband – Krifast – for å finansiere prosjekta E39 Knutset–Høgset og rv. Brunneset–Øygarden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bård Hoksrud (FrP) [12:17:06]: Statsråden har uttalt at folkeavstemning er med på å utvanne lokaldemokratiet, og at man da også må ha folkeavstemning på andre områder, har vært argumentasjonen for ikke å gå for folkeavstemning. Men er det ikke sånn at virkelig demokrati er på lavest mulig nivå, at folk selv får lov til å si hva de mener? Det har f.eks. vært et bystyrevedtak i Kristiansund der man har sagt nei. Det har vært en folkeavstemning i lokalpressen i Møre og Romsdal som viste at 75 pst. ønsker å si nei til bompengefinansiering og fortsettelse.

Er det slik at statsråden kun vil lytte til de lokale initiativene som er i tråd med egne synspunkter, mens alle andre syn velger hun ikke å ta hensyn til?

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:17:53]: Eg meiner at me i Noreg har eit godt demokrati, eit representativt demokrati, der innbyggjarane vel sine tillitsmenn og -kvinner, som får gjere vedtak i ulike saker – populære og ikkje-populære saker. Bompengesaker er nok blant dei meir krevjande for lokalpolitikarane.

Det var ein klar føresetnad at begge prosjekta skulle byggjast ut om ein lokalt skulle gå inn for bompengefinansiering. Det har vore eit viktig moment i den vurderinga som me har gjort. Det at ein også frå eit samla lokalpolitisk nivå gav uttrykk for at ein ikkje trong nye politiske rundar – der var også ordføraren i Kristiansund med – tok eg som eit teikn på at ein

kunne akseptere ei slik løysing som ho me no har valt.

Øyvind Halleraker (H) [12:19:01]: Jeg har lyst til å spørre statsråden om en sak jeg tok opp i innegget mitt, nemlig dette med takstregulativet for ferjeavløsningsprosjekt. Der heter det jo at kollektive transportmidler, buss i rute, ikke skal betale for passering, og heller ikke passasjerene.

Vi behandlet for ikke så lenge siden en annen bompengesak hvor vi også gjorde unntak i forhold til det regulativet. Når det gjelder de mange selskap som følger regulativet, viser seg det seg at det er, hvis jeg ikke husker feil, tre–fire prosjekt – og det er ca. 10 pst. – som fortsatt har betaling for passasjerer som følger kollektive transportmidler.

Syns ikke statsråden at det kunne være en idé at vi også i de prosjekter som gjenstår, får dette til, slik at vi kan fremme kollektivtransporten?

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:20:06]: Eg er samad med komiteen sitt fleirtal i at ein må prøve å kome til einigheit om ei ordning der dei reisande, altså kollektivtrafikken, ikkje må betale bompengar.

Å gå tilbake på alt vedtekte prosjekt har, som også representanten kjenner til, sine sider. Det vil truleg bety ei full, ny handsaming av saka for å endre kriteria i bompengeneinnkrevjinga. Og då vert spørsmålet, utan at eg har oversikt over det enkelte prosjektet her, om gevinsten står i forhold til alt det arbeidet det vil medføre å køyre slike nye rundar. Men eg har merka meg det som komiteen har vore oppteken av her, og for kommande bompengeprosjekt vil dette vere eit element som me skal søkje å ta opp i forkant av at saka vert lagd fram og prøve å finne ei løysing på saman med bompengeselskapet.

Arne Sortevik (FrP) [12:21:22]: Det kunne være fristende å spørre videre om statsrådens merkelige syn på folkeavstemning som en utvanning av lokaldemokratiet, men jeg skal la det være og heller spørre om rimelighetsbetraktninger. Jeg går jo ut fra at departementet og ikke minst fagstatsråden foretar noen rimelighetsbetraktninger uavhengig av hva man på lokalt og fylkeskommunalt nivå har gått inn for.

I denne saken er det tre rimelighetsbetraktninger som jeg ber statsråden kommentere.

Det ene er bompengeperiodens lengde. En driver altså med innkreving i over 26 år. Er det rimelig at trafikantene skal betale så lenge for statens jobb?

Er det rimelig å utvide eksisterende bompengeordninger med nye prosjekter? Det er ikke første gang det gjøres, men det gjøres nå igjen i denne saken. Er det rimelig?

Og er det rimelige forhold knyttet til nytteverdien i denne saken? Det gjelder spesielt rv. 70, hvor 20 pst. av dem som betaler, vil ha nytte, mens 50 pst. av dem som bruker ny parsell, faktisk vil bruke veien uten å betale.

Statsråd Liv Signe Navarsete [12:22:29]: Det prosjektet som vert behandla i dag, er eit nytt prosjekt. Det

er knytt til Krifast-prosjektet, som vart avslutta i vår. Det er eit nytt prosjekt på i underkant av fire år. Det er òg eit prosjekt som er sterkt ynskt lokalt.

Eg merkar meg at Framstegspartiet har ei høg fane i sin motstand mot bompengar, men det er vanskeleg å få auge på noko alternativ. Kristiansund hadde i dag hatt fire ferjesamband dersom ikkje framsynte politikarar hadde fått Krifast-prosjektet opp å stå. Gadd vite kor mange andre vegar som aldri hadde vorte bygde dersom Framstegspartiet hadde hatt styringa. Det er ingenting i historia frå dei føregåande åra som tyder på at der Framstegspartiet har makt, vert det meir pengar til samferdsel.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arne Sortevik (FrP) [12:23:41]: Statsråden avsluttet med det representanten Halleraker fra Høyre startet sitt innlegg med, nemlig det retoriske spørsmålet om hva som ville skjedd hvis man ikke gikk inn for de bompengene som alle de andre partiene her går inn for, og som Fremskrittspartiet går imot.

Selvfølgelig ville vi fått veiutbygging da også. Med Fremskrittspartiets politikk ville vi faktisk fått langt mer veiutbygging i Norge. Det er jo nettopp her en av de store skillelinjene mellom Fremskrittspartiets politikk og bruk av finansielle virkemidler på den ene siden og på den andre siden de andre partienes vegring når det gjelder å bruke disse virkemidlene, går.

Selvfølgelig kan vi bygge veier i Norge uten å finansiere dem med bompenger, uten å utvide eksisterende bompengeprojekter, uten å gjøre det på en så dyr måte. Da kommer jeg til det andre poenget til representanten Halleraker fra Høyre, som brukte en god del av innlegget sitt til å kommentere Fremskrittspartiets forslag og politikk og ikke Høyres støtte til bompengebrauken og bompengefinansierte projekter. Det er og blir en dyr finansieringsmåte. Det er og blir urimelig at innbyggerne i dette landet, i ulike regioner og i ulike områder, skal drive kronerulling for en søkkrik stat. Staten har penger i bøtter og spann, og etter vårt syn er det kun snakk om politisk vilje til å bruke de budsjettmessige innretningene og de finansielle verktøyene som fins, om man vil.

Veibygging er investering. Det å bruke penger på vei-prosjekter og veibygging er å investere. En god vei varer i 50 år, minst. Vi må behandle investeringsprosjekter i infrastruktur og transportsystemer på en helt annen måte enn den vi behandler årlige utgifter i det årlige statsbudsjettet på. Fremskrittspartiet er foreløpig ale-ne om å bruke andre finansielle virkemidler. De fins: Det går an å avsette penger til infrastrukturfond, det går an å gi statlige lån til veiselskaper som vil bygge veier, og det går an å dekke utgiftene til forskuttering for dem som får statlige lån. Jeg kan gjøre listen lengre.

Prosjektfinansiering er også et godt virkemiddel hvis man ønsker å bygge nye veier og bedre veier i Norge uten å utvide eksisterende bompengeprojekter, uten å

gjøre det på en så dyr måte for alle trafikanter som det bompengefinansiering medfører.

Bjørn Jacobsen (SV) [12:26:53]: Dette er ein gledens dag for Nordmøre. Det var det beste vi kunne få til. Vi veit alle her i salen at vi ikkje kan byggje vegar for TV-milliardar. Det er heilt umogeleg å få det til.

Så ligg det mykje positivt frå statsråden og frå komiteen her om dette med rabattsystem. Kan vi byggje vidare på det som er bra her? Kan vi bruke fantasien endå meir når det gjeld det å premiere at det f.eks. er flest moglege passasjerar i bilane? Kan ein tenkje seg at ein dag kan ein kanskje faktisk få frådrag for kvar passasjer? I dag blir det jo påplussing og dyrare jo fleire passasjerar ein har i bilen! I fylket vårt, som er det største ferjefylket i landet, har vi hatt prosjekt der det har vore gratis for passasjerar. Dette har vore vellykka. Dette har folk likt. Dette har gjort at ein har fått opp kameratkjøring osv. Det ligg massevis av miljøperspektiv i dette. Det statsråden seier om vurdering av rabattar, lover veldig godt, så det håper eg at ho følgjer opp på ein god måte.

Framstegspartiet har eit poeng når det gjeld dette med folkerøysting, for folkerøysting er den yttarste forma for godt folkestyre. Men om eg blir spurd når eg kjem til Nordmøre, når eg kjem til Krifast, om eg vil reise gratis, kjem eg sjølv sagt til å seie ja. Det er ikkje alt som eignar seg like godt til å ha ei folkerøysting om, men dei kan ha eit poeng når det gjeld det å skaffe seg lokal legitimitet for det vi gjer. Vi må for så vidt vere meir oppfinnsame når det gjeld å få dette på plass, men folkerøysting vil ikkje vere noka god løysing, etter mitt skjønn, for det blir eit for enkelt spørsmål.

Det er ingen tvil om at folk på Bergsøya slit med denne avgjerda. Eg vil håpe at dei ordningane som kjem, med auka rabattar o.l., også kjem dei til gode, for det er ingen tvil om at dei blir sterkast ramma av dette.

Øyvind Halleraker (H) [12:29:03]: Siden jeg var litt uenig med Fremskrittspartiet i mitt forrige innlegg, vil jeg få uttrykke enighet denne gangen: Vegbygging er investering! Og jeg kunne lagt til at ferjeavhengighet, med alle sine negative elementer, er det motsatte. Det hemmer utviklingen og skaper konkurranseulikhet. Derfor er vi ganske mange som har oppdaget at hvis vi greier å finne løsninger som gjør at vi kan kvitte oss med ferjetransport – som altså er gårdsdagens transportform for både næringsliv og godtfolk – så fins det muligheter. Det er denne man har benyttet seg av i bl.a. det prosjektet vi behandler i dag.

Jeg resonerte også videre i forhold til lånefinansiering av nettopp slike projekter. Det resonnementet står seg rimelig godt fortsatt. Og jeg har godt håp etter å ha deltatt på samme konferanse som Fremskrittspartiets nestleder, som uttrykte at han nå også hadde sett denne dimensjonen og syntes dette var en fornuftig veg å gå videre på.

Bård Hoksrud (FrP) [12:30:51]: Det begynner å komme en del interessante og artige innspill i sluttinnspurten av debatten. Jeg synes Jacobsens innspill er interessante. Det er bra at man faktisk gir oss medhold i at folkeav-

stemning er et fornuftig tiltak. Men så sier han at i denne saken og i denne typen saker er det litt for enkelt – det er en litt for enkel sak. Vi er enig i at det er viktig hvis man skal ha den typen folkeavstemninger, at folk selvfølgelig er klar over hva man stemmer for eller imot, og hvilke konsekvenser det får. Men kanskje litt til forskjell fra representanten Jacobsen har jeg tro på at folk vet hva konsekvensene blir hvis man velger det ene eller det andre. Ut fra Fremskrittspartiets syn og det som representanten Sortevik har redegjort for, har man mulighet hvis man vil, og vi har de politiske verktøyene. Vi har midlene hvis vi vil ha en skikkelig offensiv statlig satsing på bygging av vei og samferdsel i dette landet.

Til representanten Halleraker, som var inne på riksveiferjer og ferjeproblematikken, vil jeg si at Fremskrittspartiet og Senterpartiet for så vidt er enige. Vi ønsker at det der hvor man fortsatt må ha ferjeforbindelse, skal være en del av veinettet, og dermed også skal være gratis. Derfor ønsker vi gratis ferjer. Der er vi helt på linje med Senterpartiet, så jeg håper at statsråden snart kommer dit at man kan ta bort kostnadene for bilistene som er helt avhengig av å bruke ferjeforbindelsene. Det bør være gratis.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2905)

Sak nr. 4 [12:32:27]

Interpellasjon fra representanten Sonja Irene Sjøli til helse- og omsorgsministeren:

«Kvinner over hele landet opplever nå et dårligere tilbud om fødsels- og barselomsorg som følge av at sykehusene må omstille sin virksomhet for å nå kravet om økonomisk balanse. Ved St Olavs Hospital reduseres kapasiteten på fødetilbudet betydelig for at avdelingen skal spare om lag 20 mill. kroner. Prisen for dette er at de fødende opplever større utrygghet og mer stress i fødesituasjonen, og fagfolk advarer mot økt fare for komplikasjoner. Flere fødeavdelinger i landet har nå varslet at de vil holde ferie-stengt i flere uker i sommer, hvilket særlig rammer kvinner i distriktene. I Dagbladet 31. mars 2005 uttalte daværende stortingsrepresentant Sylvia Brustad at «vi må sette foten ned slik at sparetiltak ikke alltid rammer kvinner og barn».

Hva vil statsråden konkret gjøre for å forhindre at sparetiltakene i helseforetakene rammer kvinner og barn?»

Sonja Irene Sjøli (H) [12:33:44]: Bakgrunnen for denne interpellasjonen er den pågående debatten om endringer i fødetilbudet på grunn av økonomiske innsparinger ved sykehusene, om stengte fødeavdelinger og om manglende jordmorberedskap og følgetjeneste i kommunene til sommeren. Begge disse forhold vil føre til et dårligere tilbud til gravide og fødende mange steder i landet og blir av mange fagfolk omtalt som både uverdige og uforsvarlige. Da Høyre tok dette opp med statsråden i spørretimen 9. april, svarte hun at vi svartmalte situasjonen. Men vi gjør dessverre ikke det.

Å være gravid og føde barn er en av de store opple-

velsene i våre liv. Samtidig kan det være en av de mest sårbare perioder vi kan oppleve. Derfor er nettopp opplevelsen av trygghet, forutsigbarhet og sikkerhet helt avgjørende for fødselsforløpet, for det medisinske utfallet og for fødselsopplevelsen.

Kvinner har krav på en god svangerskapsomsorg, et trygt fødetilbud og et godt tilbud om støtte og hjelp i barseltiden. Gode opplevelser gjennom denne viktige perioden i livet er avgjørende for å sikre god helse hos mor og barn, og dermed en god start på familielivet, for det fødes jo ikke bare et barn, men en helt ny familie. Det er i dette perspektivet vi må planlegge og tilrettelegge tilbudet for gravide og fødende kvinner og deres familier.

Forekomsten av komplikasjoner, skader og dødsfall i forbindelse med svangerskap og fødsel er svært lav i Norge sammenlignet med i andre land. Til tross for dette er det fremdeles en utfordring å sikre et tilfredsstillende tilbud til kvinner i hele landet. Rapporten fra Statens helsetilsyns landsomfattende tilsyn med fødetilbudene viser at dårlig organisering og mangelfulle rutiner fører til svikt mange steder. Undersøkelser av den kommunale jordmortjenesten viser at svangerskapsomsorgen, beredskapen og følgetjenesten er mangelfull i hele landet, spesielt i distriktene. I tillegg oppgir både fagorganisasjoner og brukerorganisasjoner mangelen på kontinuitet og helhet i tilbudet som et problem.

Stortinget vedtok ved behandlingen av akuttmeldingen i 2001 at det skulle være et differensiert og desentralisert fødetilbud i Norge. Videre gikk et enstemmig storting inn for å be regjeringen, av faglige grunner, gjøre Statens helsetilsyns nivåinndeling for fødeinstitusjonene gjeldende for planleggingen og organiseringen av fødselshjelpen.

Stortinget vedtok å be regjeringen opprette et nasjonalt råd for fødselsomsorg som skulle bistå fødeavdelingene i dette arbeidet og være rådgivere for helseministeren. Nasjonalt råd for fødselsomsorg ble opprettet i 2001 og fikk sitt mandat i 2002. Rådet, som har bestått av landets fremste fagfolk på området, har siden 2002 gjort en stor innsats for å kvalitetssikre svangerskaps- og fødselsomsorgen. Høsten 2007 nedla rådet imidlertid sine verv i protest. De påpekte i sin sluttrapport at stortingsvedtaket om fødselstilbudet ikke var fulgt opp av Regjeringen, og henviste til en vanskelig dialog med Helse- og omsorgsdepartementet. Dette gjelder særlig fødeavdelinger som har for lave fødselstall i forhold til Helsetilsynets faglige anbefalinger. Som følge av dette mente rådet at det er grunnlag for å stille spørsmål ved om enkelte fødetilbud drives forsvarlig. Jeg vil derfor spørre statsråden om bakgrunnen og hva som er årsaken til at stortingsvedtaket og rådene fra landets fremste fagfolk for å sikre et faglig forsvarlig fødetilbud ikke er blitt fulgt opp de siste to–tre årene.

På bakgrunn av de betydelige omstillingsutfordringene i helseforetakene foretas det nå økonomisk begrunnede endringer i fødetilbudet som fører til et dårligere tilbud, enkelte steder omtalt som uverdige og uforsvarlige. Som et eksempel vil jeg vise til St Olavs Hospital, som har vedtatt å stenge en fødeavdeling kveld, natt og helger. Som følge av dette reduseres den totale kapasiteten på fødeplasser og bemanning.

I tillegg vet vi at det er flest fødsler i juni, juli og august. Orkdal stenger fødeavdelingen i åtte uker i sommer, og fødestuen på Ørland er lagt ned. Jordmødre og enkelte leger ved avdelingen advarer mot dette og mener det kan føre til økt press på kunstig framskynding av fødsel og dermed økt fare for komplikasjoner. Dette er svært alvorlig og selv sagt uakseptabelt. Fødetilbudet blir kvalitativt dårligere når antall fødsler øker og kapasiteten og bemanningen reduseres. For St Olavs Hospital sin del vil ifølge ledelsen dette bli en mer eller mindre permanent situasjon, ikke bare i forbindelse med sommerferieavviklingen.

Det er også lagt til rette for korridor plasser tre steder på avdelingen hvor de fødende kan ligge i påvente av fødsel og flytting mellom avdelinger på grunn av nattestenging mens de er i fødsel. Jeg vil spørre statsråden om hun mener at dette er en verdig fødselsomsorg.

Når vi i tillegg vet at antall fødsler de siste tre årene ved St Olavs Hospital har økt med 400 uten at jordmorbemanningen er økt, tvert imot skal det nå kuttes, skal det ikke mye innsikt til for å forstå at dette er uholdbart i lengden. Men jordmødrene strekker seg langt. De er lojale og stiller opp av hensyn til fødekvinnene, men gir uttrykk for at arbeidsbelastningen er betydelig. Det er imidlertid i flere år blitt ansatt leger utover det som Nasjonalt råd for legefördeling har gitt tillatelse til, ifølge klinikkjefen ved St Olavs Hospital. Det kan med andre ord se ut som om det er en overbemanning av leger, men en underbemanning av jordmødre, som tar hånd om alle fødekvinner og fødsler. Men ingen legestillinger er foreslått redusert, og jeg vil gjerne høre hva statsråden mener om dette forholdet.

Jeg har nå brukt fødeavdelingen ved St Olavs Hospital som et eksempel, men det er kommet klare signaler om at det er lignende forhold ved mange fødeavdelinger rundt om i landet. I hovedstadsområdet, Oslo, Akershus og Østfold, er fødeavdelingene dimensjonert for 16 200 fødsler i 2006, mens det faktiske antall fødsler var 18 615. Mange kvinner som allerede er i fødsel, blir avvist ved de fødeavdelingene der de opprinnelig hadde fått plass, og må transporteres til andre sykehus i regionen. En undersøkelse fra en fødeavdeling i Stockholm, hvor det var for liten kapasitet, viste at kvinner med rier som ble kasteballer mellom fødeavdelingene, hadde flere komplikasjoner og trengte mer smertelindring. Det er ingen grunn til å tro at situasjonen er annerledes for norske kvinner.

I går kom det fram at Rikshospitalet også må spare, og at Føderiket, som statsråden åpnet med brask og bram for mindre enn et år siden, kan bli nedlagt på grunn av økonomiske nedskjæringer, til tross for at statsråden i sitt oppdragsdokument for 2008 var tydelig på at det fortsatt skal være et differensiert fødselstilbud, og at det må utvikles lavrisikotilbud og et helhetlig tilbud ved alle fødeavdelinger. Jeg vil spørre statsråden om hva hun mener om en eventuell nedleggelse av Føderiket, og hvordan det nå går med arbeidet med å differensiere fødselsomsorgen.

Den Norske Jordmorforening og brukerorganisasjonen Liv laga har påpekt at kvinner i aktiv fødsel er overlatt til seg selv som en følge av for liten bemanning ved fødeavdelingene. Høyre mener at det må utarbeides nasjonale retningslinjer som sikrer at kvinner i aktiv fødsel har

kvalifisert fødselshjelp til stede dersom de ønsker det, for å ivareta behovet for trygghet og redusere farene for komplikasjoner.

Jeg ber statsråden være tydeligere og stille klarere krav til de regionale helseforetakene om at det ikke skal foretas økonomisk motiverte omstillinger som fører til et dårligere fødetilbud. Sommerstengte fødeavdelinger fører til lange reiseavstander og utrygghet for mange kvinner i distriktene. Dette problemet forsterkes av at følgetjenesten ikke er tilstrekkelig utbygd, og at jordmorberedskapen er redusert eller ikke er til stede. Høyre mener at helse- og omsorgsministeren må pålegge de regionale helseforetakene å sikre at fødetilbudene så langt som overhodet mulig holder åpent også i ferietiden. Det er jo da det er flest fødsler. Dersom det er helt umulig å sikre forsvarlig drift under ferieavviklingen, må helseforetakene i samarbeid med kommunene sikre jordmorberedskap og følgetjeneste for alle fødende som har mer enn en times reisevei til fødeavdelingen.

Det meste av fødselshjelpen er bra, men det er fremdeles uverdige og ifølge fagfolk også til dels uforsvarlige tilstander enkelte steder. Statsråden må nå sikre at det er tilstrekkelig kapasitet i fødetilbudet i forhold til antall fødsler, både i Oslo-regionen, i Trondheim-regionen og også ved andre fødeavdelinger. Økonomiske innsparinger og nedskjæringer kan ikke gå på bekostning av sikkerhet og forsvarlighet, trygghet og god omsorg. Og mitt spørsmål er ganske enkelt: Hva vil statsråden konkret gjøre for å hindre at det skjer?

Statsråd Sylvia Brustad [13:42:50]: Gravide kvinner over hele landet skal ha trygge og forutsigbare føde- og barseltilbud. Det gjelder sjølsagt også gravide som har termin i sommermånedene, når de ansatte skal ha ferie. I spontanspørretimen 9. april redegjorde jeg for mitt arbeid med å sikre at stengingstida ved landets fødeavdelinger gjøres så kort som overhodet mulig i sommer, og at ingen fødeavdelinger skal stenges av økonomiske årsaker alene. Det vil i år bli færre sommerstengte fødeinstitusjoner enn det var i fjor.

La meg først kommentere den aktuelle situasjonen ved St Olavs Hospital, slik interpellanten var inne på. Jeg kan forsikre om at jeg følger den situasjonen veldig nøye og er i tett dialog med Helse Midt-Norge. Jeg kan informere om følgende:

- Det er en ukentlig vurdering av situasjonen og kapasiteten ved St Olavs Hospital når det gjelder fødetilbudet.
- Det vil bli ei større evaluering i midten av mai.
- Kapasiteten ved St Olavs Hospital skal ses i sammenheng med den planlagte sommerstenginga i Orkdal.
- Enheten ved St Olavs Hospital som pr. nå er stengt, kan gjenåpnes ved behov.

Jeg kan forsikre om at de kvinner dette gjelder, skal være trygge på at de får et føde- og barseltilbud av god kvalitet gjennom hele sommeren. Som sagt følger jeg denne saken svært nøye.

Når det gjelder fødeavdelingen i Narvik, som det også har vært mye oppmerksomhet omkring, er jeg tilfreds med at helseforetaket i Nord-Norge vil holde fødeavdelingen i

Narvik åpen hele sommeren dersom det er faglig forsvarlig. Dette er særlig viktig på de steder i landet vårt hvor det er lange avstander mellom fødeinstitusjonene, slik det er tilfellet f.eks. i Narvik. Når en av og til må stenge for at ansatte skal få ferie, skal det være i kortest mulig tid. De fødende skal sjølsagt i slike tilfeller være informert i god tid i forveien. Følgetjenesten må være etablert, og det må være satt opp et system i de tilfeller en må sommerstenge i korte perioder. Jeg følger dette nøye. Kvinner skal være trygge under hele svangerskapet og fødselen, enten det er sommer eller vinter.

Da Stortinget behandlet akuttmeldinga i 2001, ble som kjent Helsetilsynets nivåinndeling for fødselsomsorgen lagt til grunn for planlegging og organisering av fødselsomsorgen i Norge. Det innebar at antallet fødsler ved fødeinstitusjonen skulle bestemme hvilket nivå institusjonen skal ha. Det vil si om det skal være kvinneklinikk, fødeavdeling eller fødestue.

Til tross for omstillinger etter 2001 skjedde likevel 10 pst. av alle fødsler i 2006 ved fødeenheter som har færre fødsler enn det Stortinget har angitt. I parentes bemerket: Det har skjedd under skiftende regjeringer. Omstillinger av små fødeavdelinger til fødestuer har som kjent flere steder blitt møtt med sterk motstand ikke bare fra lokale fagfolk og lokale politikere, men også fra sentrale politikere og lokalbefolkning.

Stortinget vedtok også som kjent å opprette et nasjonalt råd for fødselsomsorg, med flerårig funksjonstid. Rådet skulle bistå ved omstilling, kvalitetssikring og evaluering av drift i forbindelse med organisering av desentralisert og differensiert fødselsomsorg.

Svangerskaps- og fødselsomsorgen i Norge holder svært høy kvalitet internasjonalt. Vi er blant de land som har lågest tall for alvorlig skade eller dødsfall hos mor og barn i forbindelse med fødsel. Men også hos oss skjer det dessverre uønska hendelser som viser at svangerskaps-, fødsels- og barselomsorgen kan – og jeg vil si bør – forbedres på en del viktige områder. Vi må forsikre oss om at tilbudet er trygt nok, tilgjengelig nok og av høy faglig kvalitet i alle ledd. Vi har noen særlige utfordringer, bl.a. knytta til jordmortilbudet i en del kommuner og beredskap for følgetjeneste. Det er mangler i barseltilbud, og vi har noen spesielle utfordringer ved fødselsomsorgen i noen distrikter og ved enkelte av de store fødeavdelingene.

Vi har m.a.o., slik vi også ser det, fortsatt et stykke vei å gå før vi har en helhetlig tjeneste av god kvalitet alle steder i landet. Derfor vil Regjeringa legge fram ei stortingsmelding som skal ta for seg framtidig organisering og struktur for en helhetlig svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg i primær- og spesialisthelsetjenesten, herunder følgetjenesten.

Jeg vil bygge forslagene i meldinga på prinsippene for fødetilbudet slik de er omtalt i Nasjonal helseplan 2007–2010:

«Fødetilbud for lavrisikofødsler» ... «bør være tilgjengelige, desentralisert ved de fleste lokalsykehus og som del av lokalsykehusfunksjonen ved de store sykehusene. I tillegg bør det være fødestuer lokalisert utenfor sykehus der avstandene er store. Kontinuitet og

trygghet for kvinnene er karakteristisk for en svangerskaps- og fødselsomsorg av høy kvalitet. Det må derfor legges vekt på at det skal være en sammenhengende svangerskaps- fødsels- og barselstjeneste.»

Et viktig tema i meldinga vil også være hvordan vi skal sikre seleksjon ved de mindre fødeavdelingene, slik at risikofødende blir tatt hånd om der det er skikkelig kompetanse. Kvaliteten vil være det jeg mener vi må være mest opptatt av.

Regjeringa planlegger å legge fram denne stortingsmeldinga inneværende år. Jeg vil her gi Stortinget tilbakemelding om situasjonen sju år etter vedtaket om nivåinndeling av fødeinstitusjoner. Jeg ønsker videre å legge fram forslag om hvordan helsemyndighetene best kan sikre kvaliteten i fødeinstitusjonene. Det landsomfattende tilsynet med fødeinstitusjoner i 2004 viste ingen klar sammenheng mellom størrelsen på fødeinstitusjonen og antallet avvik og merknader. Det bør derfor vurderes, slik Regjeringa ser det, om det kan utarbeides bedre mål på kvalitet enn de angitte grensene for antallet fødsler.

Jeg har forståelse for at fagmiljøer og brukerorganisasjoner er utålmodige etter å se resultater, også politikere i denne salen. Det kan jeg forsikre om at jeg også er, og jeg kan forsikre om at nødvendige omstillingsprosesser innfor fødselsomsorgen sjølsagt skal fortsette uavhengig av arbeidet med meldinga.

I fjor ble det født 28 500 jenter og 30 000 gutter i Norge. Fruktbarheten blant norske kvinner er heldigvis stabil og blant de aller høyeste i Europa. Det vil si at hver norsk kvinne i gjennomsnitt føder 1,9 barn. Enhver fødsel er en stor og viktig begivenhet for alle familier. Gode og likeverdige helsetjenester til gravide og fødende er derfor av stor betydning for alle sammen.

Jeg mener at brukernes erfaringer er vesentlige bidrag til helsetjenestens samla kompetanse. Vi legger fra Regjeringas side vekt på å ivareta brukerperspektivet i alt vi gjør. Jeg vil derfor vurdere å ha med representanter fra brukerne i det nye nasjonale rådet for fødselsomsorgen. Det nye rådet vil spille en viktig rolle i arbeidet med det faglige grunnlaget for meldinga, og de vil være viktige rådgivere.

Jeg vil i stortingsmeldinga invitere Stortinget til en brei debatt om hvordan vi i fellesskap skal sikre at fødetilbudet til framtidens kvinner er trygt nok, tilgjengelig nok og av høy kvalitet uansett hvor de bor i landet.

Sonja Irene Sjøli (H) [12:51:09]: Jeg takker statsråden for svaret.

Det er bred enighet om å vi skal ha trygge og gode forhold for gravide og fødende kvinner. Det er faktisk ti år, den 20. april, siden jeg hadde en tilsvarende interpellasjon. Den gangen stod stortingsrepresentant Brustad og jeg sammen om tiltak for nettopp å bedre svangerskaps- og fødselsomsorgen, og det har bidratt til bedring på en rekke områder. Men som også statsråden var inne på, er det fremdeles et godt stykke å gå for å få en kvalitativt god både svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg. Det jeg nå er bekymret for – ikke bare jeg, men hele Føde-Norge, for å bruke det uttrykket – er at mange av de gode tiltakene og mange av de planene som nå er, er i ferd med å bli reversert

på grunn av de økonomiske kuttene ved sykehusene, som nå rammer fødeavdelingene for fullt. Jeg syntes vel ikke statsråden gav noe godt svar på hva hun vil gjøre i forhold til de helseforetakene, de sykehusene, som nå kutter i tilbudet ved fødeavdelingene og reduserer bemanningen og kapasiteten i den perioden av året da det faktisk fødes flest barn.

Jeg er glad for at statsråden nå varsler en stortingsmelding om svangerskaps- og fødselsomsorgen. Hun har riktignok i snart to og et halvt år varslet at det skal komme en strategi. Det blir det da ikke noe av, men en stortingsmelding. Og det å få en god debatt her i Stortinget om disse spørsmålene, vil nok være vel så nyttig.

Jeg spurte statsråden om hun kunne kommentere et forslag om en eventuell nedleggelse av Føderiket i Oslo, om hun vil akseptere at det skjer, nettopp av økonomiske grunner. Det ville virkelig være å ta mange skritt tilbake i og med at Stortinget har vedtatt en differensiert fødselsomsorg, og at statsråden selv i sine styringsdokumenter til helseforetakene også har vært veldig opptatt av at dette må komme på plass.

Jeg nevnte én ting til, og det var et forslag om at kvinner som har mer enn én times reisevei til fødeavdelingen – dersom de ønsker det og det er nødvendig – får lovfestet rett til følgetjeneste. Jeg vil be om å få en tilbakemelding på det.

Statsråd Sylvia Brustad [12:54:19]: Jeg er helt enig i at det er en vei å gå, og det virker som om det er ganske brei enighet om det. Det engasjementet representanten Sjøli og jeg har hatt i denne saka gjennom mange år, står fortsatt ved lag. Jeg synes også representanten har en del konstruktive forslag, og derfor blir det viktig å få ei stortingsmelding, slik at vi kan få en brei debatt.

Så har jeg presisert at det er en del omstillinger vi må gjøre. Vi kan ikke nå lene oss tilbake og bare vente på stortingsmeldinga. Det er klart at det er noen steder i landet hvor situasjonen er mer akutt, for å bruke det uttrykket, og som vi må komme tilbake til.

Når det gjelder sommerstenging, er det gitt klar beskjed om at avdelinger ikke skal stenges av økonomiske årsaker alene. Jeg har flere ganger gitt uttrykk for at jeg i noen sammenhenger har opplevd at det har vært litt for lettvent å stenge fødeavdelinger. Det er også bakgrunnen for at det i hvert fall er tre steder som i fjor hadde stengt, som i år kommer til å være åpne. Det vil kanskje også bli justeringer ved noen flere avdelinger.

Når det gjelder St Olavs Hospital spesielt, er det noe jeg følger veldig tett, og jeg opplever at de som jobber der, også er veldig «på alerten» i forhold til det. Så det følges absolutt opp.

Når det gjelder spørsmålet om Føderiket, under Rikshospitalet, må jeg undersøke det litt nærmere. Det jeg er kjent med, er at det dessverre ikke har vært så mye brukt som det en hadde ønsket og forventet. Det kan nok henge sammen med mange ting. Jeg tror én årsak bl.a. kan være at tilbudet ikke har vært så godt markedsført. Jeg skal ikke konkludere på det her og nå, jeg må undersøke den saken nærmere.

Så til dette med følgetjeneste. Jeg kan ikke her og nå stå og si akkurat hvordan vi vil konkludere når det gjelder hvor langt fra en fødeinstitusjon en må være for å få lovfestet følgetjeneste. Det jeg likevel i hvert fall mener, er at i de deler av landet hvor det er lange avstander – uten at jeg skal låse meg til én time – er det åpenbart at hvis avdelinger må holde stengt på grunn av ferie, for de ansatte skal også ha ferie, men i en kortest mulig periode, så må det være etablert en følgetjeneste, slik at de fødende kan være trygge på at de er sikret god kvalitet dersom de må bevege seg et stykke av gårde. Men hovedsvaret er egentlig at vi må prøve å unngå sommerstenging. Vi må i hvert fall gjøre tida så kort som mulig i de deler av landet der det er lange avstander mellom fødeinstitusjonene, og så må en ha følgetjeneste hvis en allikevel må kjøre langt. Så får vi komme tilbake til akkurat hvor den grensa skal gå, når vi kommer med vår stortingsmelding.

Sonja Mandt-Bartholsen (A) [12:57:17]: Interpellanten tar opp mange viktige ting i forbindelse med fødselsomsorg. Som statsråden sier, er dette en gledelig hendelse og en stor begivenhet i de flestes liv. Det skal være noe folk ikke skal grue seg til og se på som en stressituasjon – nettopp det som interpellanten snakker om. Trygghet i forbindelse med fødsel og fødselsomsorg, hele settingen, er viktig. Jeg skjønner at trusler om sommerstenging og nedleggelse påfører dem som skal føde, store plager og mye stress. Det er helt naturlig.

Det å ta vare på de gode tilbudene vi har, både de små og de store, er viktig – det være seg fødeavdelinger, fødestuer eller andre løsninger – men det er også viktig å ha en gjennomgang, slik at vi får god kvalitet. Vi har snakket massevis om kvalitet fra denne talerstolen, og kvalitet innen fødselsomsorgen er også viktig, nettopp for å sørge for trygghet for dem som skal føde. Stortingsmeldingen som statsråden varsler, vil ha med dette og ta vare på det som er bra.

Vi ser fram til at det kommer en stortingsmelding, som statsråden altså har varslet. Vi ser også fram til at brukerrepresentanter kan ta del i en slik debatt. Vi har tro på at brukerrepresentanter kan gi et viktig bidrag i debatten, at de kan komme med gode innspill og være premissleverandører. De har kompetanse og mange flotte erfaringer som vi kan bruke, så det statsråden nå varsler, ser fraksjonen vår veldig positivt på.

Hvordan vi både kan ta vare på de gode tilbudene vi har, og utvikle dem videre, må være en del av debatten i forbindelse med stortingsmeldingen. Men jeg mener selvfølgelig også at vi fram til stortingsmeldingen kommer, må fortsette å jobbe videre med dette, for det er jo ikke sånn at den fødselsomsorgen som er pr. i dag, kan hvile fram til vi får en melding. Vi må fortsatt jobbe for å få best mulig kvalitet i den fødselsomsorgen som er i dag.

Harald T. Nesvik (FrP) [13:00:07]: Først av alt ønsker jeg å gi interpellanten anerkjennelse for å ha tatt opp det temaet hun faktisk har gjort. Det er et veldig viktig tema, som også blir diskutert med jevne mellomrom i denne salen.

Det er vel grunn til å tro at fødetilbudet i Norge aldri har vært bedre. Vi har svært gode tilbud, vi har mange tilbud, vi har varierte tilbud, og vi har tilbud i det aller meste av riket. Barnedødeligheten i Norge er heldigvis svært lav, og det samme gjelder også antallet fødselsskader – på både barn og mor. Dette er veldig positivt. Men det skulle jo egentlig også bare mangle, for ting går framover, teknologien blir bedre, kunnskapen og kompetansen vår blir bedre, og vi finner nye måter å gjøre ting på.

Det er imidlertid grunn til en viss bekymring når man ser på de signaler og forslag – jeg gjentar, forslag – til tiltak som man ser nå fremmes for å spare penger. Det nærmer seg sommer, og sommeren er som sagt høysesong for nye forslag om sommerstengte fødeavdelinger. Så gjenstår det selvfølgelig å se hvor mange av disse som blir realisert. Jeg setter i hvert fall veldig stor pris på de signalene som statsråden her har kommet med, om at det skal bli færre i år, og at det ikke skal være økonomien alene som skal være utslagsgivende for å stenge en fødeavdeling i sommer.

Spørsmålet er selvfølgelig hele tiden: Hva er «økonomi alene»? Hvis det er at man ikke ønsker å bruke mer penger bl.a. til å hente inn vikarer, kan det også være et argument. Det er viktig at vi har disse tingene med oss.

Statsråden har også gitt uttrykk for at det ikke kommer mer penger til helseforetakene nå, og dette innebærer jo at det må effektiviseres i helsevesenet i inneværende år med ca. 1,5 milliarder kr. Det ligger fast. Det er da grunn til å tro nettopp det vi nå ser, at dette også vil kunne ramme en del av de fødetilbudene som vi har rundt omkring i riket.

Det er viktig for kommende foreldre i den situasjon at man skal gjøre seg nytte av et fødetilbud, at man har den tryggheten som det er å vite det er relativt kort avstand, eller at man får hjelp når man har behov for hjelp. Jeg må jo si at som nybakt far – riktignok for noen få år siden nå – var det svært viktig nettopp å vite at dersom det var noe man lurte på, dersom man følte seg usikker, vel, så hadde man fagfolk som man lett kunne få tilgang til, og som var der og bistod en. Når man kommer opp i en situasjon hvor man er svært usikker – særlig som førstegangsfødende – er den tryggheten veldig viktig å ha.

Statsråden har sagt at det blir færre sommerstengte avdelinger. Spørsmålet blir da selvfølgelig: Hvor mange blir det? Statsråden har foreløpig nevnt tre. Det gjenstår jo å se, men det er viktig at vi har stort fokus på denne saken. Det største fokuset her, og det som er viktig, er jo nettopp forholdene ute i distriktet. Jeg tror ikke at problemene er store i byene. Jeg tror at der er det relativt enkelt og greit å få på plass løsninger. Problemet er f.eks. Finnmark, der man har store avstander til fødetilbudene, der man er helt avhengig av å få på plass den følgetjenesten som må ligge i bunnen, i samarbeid med kommunene og jordmørtjenesten. Det er den biten vi er nødt til å jobbe veldig godt med, slik at også de ute i distriktene kan føle noe av den samme tryggheten som dem som bor i mer tettbygde strøk, faktisk gjør. Der er utfordringene våre. For, som sagt, jeg har ikke noen tro på at man f.eks. i Oslo får de store problemene knyttet til stenging av avdelinger og rokering av personell, men jeg ber om at statsråden har i fokus de lange avstandene ute i distriktet, slik at de også

der har den tryggheten som de har krav på – også om sommeren.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:05:14]: Kutt i fødeavdelinger, sommerstengte fødetilbud og mangel på jordmørtjenester fører til utrygghet for fødende kvinner landet over. Sist vi i Høyre tok opp dette med ministeren, 9. april, svarte hun at Høyre svartmalte situasjonen. Siden den gang har jeg besøkt flere sykehus og flere fødeavdelinger, og for å si det på den måten, jeg føler ikke at statsrådets beskyldninger mot Høyre samsvarer med virkeligheten – nei, tvert imot. Det er mange fødetilbud som blir stengt om sommeren, og konsekvensen er svært lang reisevei for fødende i distriktet. Selv om statsråden nå sier at kvinner som har lang vei til fødestedet, skal få følgetjeneste, er det ikke det som er realitetene for de fødende rundt omkring i Distrikts-Norge.

Fra Høyres side tar vi disse meldingene på alvor. Vi vet at trygghet og god omsorg er veldig viktig for den gravide og hennes familie. Når sykehusene nå sparer noen få millioner ved å kutte i fødetilbudet, er det kvinner og barn som må betale prisen i form av utrygghet og fare for helse-skader. Etter Høyres mening er dette dårlig helsepolitikk, og vi kan ikke leve med den situasjonen.

Høyre har bedt statsråden om å ta ansvar for at tilbudet til fødende blir bedre. Statsråden gjentar fra talerstolen i dag at sommerstenging av fødeavdelinger ikke skal skje av økonomiske årsaker. Jeg synes derfor det er rart at fødeavdelingen ved Orkdal Sjukehus stenger som følge av at avdelingen blir stilt overfor to alternativer: enten å gå med redusert bemanning gjennom hele resten av året, eller å stenge i åtte uker – selv om de ansatte kun har fire uker ferie. Står statsråden likevel på sitt og påstår at sommerstenging ikke har noe å gjøre med økonomiske innsparinger?

Flere har nevnt fødesituasjonen i Midt-Norge, ved St Olavs Hospital. Den er bekymringsfull. Statsråden sa at tilbudet til fødende kvinner der ikke skal rammes på grunn av økonomi, og at skjevfordelingen ikke blir rettet opp av Regjeringen.

Når man først legger ned et fødetilbud på Ørlandet, stenger fødeavdelinger ved Orkdal Sjukehus, stenger en avdeling ved St Olavs Hospital, og antall fødsler går opp, skjønner ikke jeg at man samtidig kan si at fødetilbudet er like godt. Det er ikke til å forstå! Jeg ønsker at statsråden redegjør for dette og forsikrer Stortinget om at man nå ikke begynner å bevege seg faretruende nær grensen for hva som er en forsvarlig fødselsomsorg.

Laila Dāvøy (KrF) [13:09:18]: Jeg vil først få ta ke interpellanten for at hun setter en meget viktig sak på dagsordenen.

Det er en realitet at innsparinger går ut over kvinner og barn. Vi så det i fjor sommer, og jeg er redd for at det kan bli like ille i år. La oss håpe det ikke blir det.

Vi hører om barneavdelinger som holdes stengt, om

fødeavdelinger som også denne sommeren vil være stengt i flere uker.

La meg ta noen eksempler fra i fjor og fra det vi nå hører om kommende sommer. Jeg vil spesielt trekke fram Nord-Norge. I fjor holdt både Rana, Vefsn, Alstadhaug, Brønnøy og Narvik fødestuer og fødeavdelinger stengt for å spare penger. Da sa helseministeren at hun ikke var blitt informert om den omfattende sommerstengingen i Helse Nord. Fødeavdelingen ved Mo i Rana holdt også stengt. De fødende var der lovet følgetjeneste, men den kom aldri på plass. Heller ikke andre steder var dette god nok ivare tatt, og mange opplevde en total mangel på organisering av følgetjeneste for fødende. Jeg tror alle her i salen er enige om at dette er uakseptabelt. Nå, i forkant av sommeren 2008, vet vi allerede mye. Forslag om stenging foreligger, og statsråden kan allerede nå gi klare signaler til helseforetakene. Men kan vi akseptere at helseforetakene ensidig beslutter sommerstenging av fødestuer og fødeavdelinger uten samarbeid med kommuner? I så måte er jeg glad for de klare signalene som statsråden gir fra talerstolen her i dag.

I spontanspørretimen for et par uker siden reiste jeg problemstillingen knyttet til fødeavdelingen ved Narvik sykehus på bakgrunn av NRK-oppslaget den 31. mars om at direktøren ved universitetssykehuset hadde besluttet fem ukers stenging til sommeren. Jeg opplevde da svaret fra statsråden slik at hun var bekymret. Hun bekreftet at det hadde vært store problemer for de fødende i fjor. Etter det jeg har hørt, har statsråden også i etterkant grepet inn og sagt at fødeavdelingen i Narvik skal holde åpent i sommer. Jeg håper at statsråden kan bekrefte det i dag.

Jeg har forstått det slik at det er økonomiske innsparinger som oftest er hovedårsaken til stengte fødeavdelinger, hvilket flere har vært inne på i dag, og som vi finner meget uheldig. Ansatte har uttalt at det ikke er personellmangel under ferieavviklingen som er problemet. Hvis dette medfører riktighet, vil jeg innstendig be statsråden om å hindre at økonomiske innsparinger nettopp går ut over kvinner og barn.

Det er for øvrig ikke bare tilbudet til fødende kvinner under sommerferieavviklingen som bekymrer meg. Vi hører stadig fra fagfolk og også fra fødende kvinner som dessverre enkelte ganger avvises når de kommer til fødeavdelinger, at de blir bedt om å komme tilbake litt senere, når riene er tettere og fødselen er kommet lenger. Noen opplever da det som kvinnen som stod fram i VG 18. april, fortalte, at fødselen skjer hjemme – som i hennes tilfelle – eller før man når tilbake til sykehuset, eller at man er veldig godt i gang med fødselen og føder utrolig kort tid etter at man har kommet til sykehuset. For kvinner som har gått over termin, kan slike hendelser bli fatale. Vi vet nemlig at faren for dødfødsel øker betydelig desto lenger den fødende går over tiden. Vi har i den senere tid hatt en del eksempler på at det er uheldig at man på en måte blir avvist når man har kommet til fødeavdelingen. Andre opplever at sykehus avviser ambulansebestilling fra kommunejordmødre. De blir bedt om å komme i drosje fordi det er så dyrt med ambulanse. Sykehusene sier det rett ut. Dette skjer

til tross for at jordmor i kommunen har undersøkt kvinnen og mener hun bør sendes i ambulanse – fødselen er faktisk godt i gang. Dette rammer kvaliteten i en situasjon som for kvinner og menn er noe av det viktigste i deres liv. Det går også på verdigheten løs, etter min mening.

Dette kom fram veldig klart på et møte jeg hadde i Nordhordland med jordmødre og helsesøstre for en tid tilbake.

Vi har flere debatter og situasjoner som viser at fødende kvinner, og også aborterende kvinner, ikke prioriteres godt nok, slik jeg ser det. For eksempel har vi den senere tid hatt debatter ved flere sykehus om å standardisere liggetiden til seks timer for fødende. Jeg setter et stort spørsmålsteget ved om det er nok.

Så min konklusjon er at kvinner og barn må få høyere prioritet framover. Og jeg er veldig tilfreds med at statsråden i dag signaliserer at det kommer en stortingsmelding om fødselsomsorgen. Det tror jeg vi trenger.

Rune J. Skjælaen (Sp) [13:14:20]: Jeg vil også berømme representanten Sjøli for at hun alltid er engasjert i forhold til at vi skal ha en god fødsels- og barselomsorg i landet vårt. Det er et godt initiativ.

Ellers synes jeg det er veldig bra at statsråden foran denne sommeren har tatt initiativ overfor helseforetakene når det gjelder sommerstengte fødeavdelinger. Det er veldig bra. Jeg synes også det er positivt at statsråden er ærlig på at ikke alt innenfor fødsels- og barselomsorg i landet vårt fungerer godt nok. Jeg er derfor glad for at statsråden varsler at hun vil komme med en stortingsmelding om føde- og barseltilbudet i landet vårt i løpet av 2008.

Jeg merket meg også at statsråden sa at vi ikke har lyktes i å skape den nødvendige tilliten i befolkningen til at tilbudet er godt nok og trygt nok – det gjelder både følgetjenesten og barseltilbudet – og at vi har noen utfordringer i fødselsomsorgen, kanskje særlig knyttet til distriktene.

Når vi snakker om fødetilbud, engasjerer det. Det engasjerer veldig sterkt, fordi folk er opptatt av at man skal føde trygt.

Da Stortinget i 2001 på en måte plasserte fødeinstitusjonene på nivåer etter antall fødsler, var det ett forsøk fra Stortingets side på å skape noen gode rammevilkår og sikre at folk fødte på de rette stedene, ut fra den risiko som hver fødsel innebærer.

Derfor synes jeg det er interessant når statsråden i dag viser til at tilsynet med fødeinstitusjonene i 2004 ikke viste en sammenheng mellom antall fødsler og antall avvik, og at hun varsler at det bør vurderes om det bør utarbeides bedre mål på kvalitet enn de angitte grensene for antall fødsler. Det tror jeg faktisk er en veldig klok tilnærming – også at det faktisk er kompetansen hos personalet som er det avgjørende for om man kan føde trygt eller ikke, og ikke nødvendigvis den inndelingen som Stortinget har gjort tidligere. Jeg ser fram til at vi får denne stortingsmeldingen, og at vi da virkelig kan gå inn og drøfte hva som skal til for å skape den nødvendige og gode tillit i befolkningen i forhold til både fødsel, barsel og oppfølging i hele svangerskapet.

Gunvald Ludvigsen (V) [13:18:38]: Også eg vil takke representanten Sjøli for at vi fekk dette temaet på bordet her i dag. Det er også interessant at ein del av eksempla som representanten Sjøli nemner, gjeld – slik eg, som verkeleg kjem frå distrikta, ser det – relativt sentrale strom. Ho nemnde St Olavs Hospital som eit eksempel. Så eg vil fokusere på dei små fødeavdelingane i distrikta, der det verkeleg er lang veg til alternative fødetilbud. Å ha eit godt fødetilbud i rimeleg nærleik, og ikkje fleire timar unna, er det som skaper tryggleik hos dei som skal føde, og ikkje minst hos den nære familien.

Elles er også eg glad for at statsråden poengterte at det ikkje er dokumentert, slik representanten Skjælaaen nemner, fleire avvik ved små enn ved store fødeavdelingar. Eg trur det er viktig at statsråden sa det frå denne talarstolen. Ho sa også at her må vi finne andre kvalitetsmål enn tallet på fødsjar. Det må eg seie at eg blei veldig glad for å høyre, for det er ikkje kvantitet som gir kvalitet.

Det betyr ikkje at vi ikkje skal leite etter kvalitet. Sjølv sagt skal vi det. Det må vere trygt, og det må vere god kvalitet overalt. Men eg trur at det som ligg under i utsegna til statsråden, er – som iallfall eg vil understreke – at vi ikkje kan ha A4-løysingar i eit land som Noreg. Vi har ulik topografi. Vi har lange avstandar og ulike klimatiske forhold. Finnmark blei nemnt. Den som har prøvd å reise i Finnmark, veit at der tek det nær sagt fleire timar frå tettstad til tettstad. Så det er klart at det er enorme forskjellar i landet. Langs kysten er det mange fjordar og fjell, osv. Vi er så ulike.

Eg ser også fram til og var nøgd over å høyre at statsråden varsler stortingsmeldinga. Den varslinga av stortingsmeldinga vil, slik eg kan begripe det, også bety at ein sender ut eit signal til Sjukehus-Noreg om at no må det vere slutt på nedleggingsforslaga. No må ein høyre på kva «sjefen» seier, og så får ein ta det til etterretning. Eg håpar iallfall at det er eit signal som når heim hos dei som sit med kalkulatorane.

Heilt til slutt: Når det gjeld spørsmål om sommarstengde fødeavdelingar, har det vore sagt at det ikkje skal vere på grunn av økonomi aleine. Kva er det da som er grunnen? Jo, da bruker ein etter mitt syn eit fullstendig vikarierende argument og seier at ein ikkje får tak i fagfolk, at det skal vere ein grunn. Eg har litt erfaring med det å vere lokalsjukehusdirektør – eg var det i elleve år – og eg må berre seie at når vi visste at vi skulle drive sjukehus ved alle avdelingar alle månader i året, så var det ikkje noko problem. Dersom statsråden tydeleg og greitt meiner at ikkje noka fødeavdeling skal bli lagd ned – og gir tydeleg signal tidleg – skal det ikkje vere noko problem. Det er 100 pst. sikkert.

Bent Høie (H) [13:23:18]: Jeg synes representanten Ludvigsen hadde et veldig godt poeng, spesielt avslutningsvis. Selv om Norge til tider er et mørkt og trist land om vinteren, bør ikke sommeren hvert år komme på oss som en stor overraskelse. På dette feltet kan det av og til virke slik.

Mange folk i distriktene har gjennom årene opplevd at fødetilbudet deres er blitt truet av nedleggelse. Det skaper

ofte bekymring og utrygghet i en situasjon der de fleste ellers er preget av at de er veldig lykkelige.

Stortingets vedtak i 2001 om et desentralisert og differensiert fødselstilbud var en milepæl for denne delen av helsetjenesten. Mange steder i landet gir de lokale fødestuene svært gode tilbud til kvinner med ukompliserte fødsler. Dette gjelder f.eks. fødetilbudet i Odda, som er et forsterket fødestuetilbud med beredskap for keisersnitt, der en tar hånd om 80 pst. av de fødende i det området. Fødestuen er en integrert del av fødetilbudet i Helse Fonna og har faktisk bedre resultater med hensyn til lavrisikofødsel enn både Haugesund sjukehus og Stord sjukehus, som har de to fødeavdelingene i dette helseforetaket.

Avstanden til sykehus og til helsetjenester er et viktig moment for pasientens opplevelse av trygghet. Samtidig vet vi at det ikke først og fremst er antall kilometer til helsetilbudet som er avgjørende for hvor god behandling en får, men hvilken kvalitet som tilbys når en kommer fram. Fødeavdelinger og kvinneklinikker som håndterer et stort antall fødsler, har nødvendig spisskompetanse og utstyr, og det er derfor tryggest at også kompliserte fødsler håndteres der.

Når den gravide og hennes nærmeste må reise til et fødetilbud, er det imidlertid avgjørende at det finnes gode følgetjenester. Som representanten Sjøli påpekte, mangler dette i nær halvparten av alle kommuner der reisen til fødetilbudet tar mer enn en time.

Høyre vil om kort tid fremme forslag i Stortinget som innebærer en vesentlig styrking av følgetjenesten. For gravide i distriktene vil dette bety større trygghet når de må reise over større avstander for å komme til fødetilbudet. I tillegg har Høyre nå gått inn for en kraftig satsing på bedre veier i distriktene, noe som ikke minst vil føre til at sykehusene blir mer tilgjengelige.

Mange i distriktene opplever nå at deres fødetilbud trues av sommerstenging. I fjor ble fødeavdelingen i Narvik sommerstengt. Statsråden har selv påpekt at dette skjedde – i tillegg til dårlig informasjon til fødende og mangelfull følgetjeneste. Statsråden, som den øverste politiske ansvarlige for helsetilbudet, grep imidlertid ikke inn i tide for å forhindre dette vedtaket. Derfor er det bra at statsråden i år har vist større handlekraft og medvirket til at fødende i Narvik slipper å møte en stengt dør ved fødeavdelingen til sommeren. Denne problemstillingen gjelder flere steder. Blant annet vurderes det sommerstenging av fødetilbudet på Voss. Det samme var tilfellet ved Helgelandssykehuset i fjor.

Det er et paradoks at fødetilbudene er av de få virksomhetene som vi ikke klarer å opprettholde i sommerseongen, til tross for at det da er høysesong for fødende. Mye annet av virksomheten på sykehusene er det mulig å planlegge og å styre, men akkurat når det gjelder fødsler, vet en at det faktisk er en topp om sommeren.

Vi kan være enige om at folk som jobber på sykehus, må få ferie – som statsråden har påpekt – men det må også være mulig for sykehusene å intensivere innsatsen for å skaffe vikarer, slik at sommerstenging ikke forekommer. Jeg vil gjerne utfordre statsråden

til å kommentere dette nærmere. Høyres stortingsgruppe har på dette punktet allerede bidratt til å møte utfordringen, ved at stortingsrepresentant og jordmor Sonja Sjøli har tilbudt seg å vikariere i sommer. Det er et lite bidrag fra vår side for å løse en svært vanskelig situasjon.

Presidenten: Neste talar er interpellant og sommarvikar Sonja Irene Sjøli. (Munterheit i salen)

Sonja Irene Sjøli (H) [13:28:07]: Jeg vil gjerne oppfordre andre som har erfaring med fødselshjelp, til å bidra ute i Distrikts-Norge i sommerferien.

Jeg vil takke for en god og konstruktiv debatt. Jeg synes det er betryggende at statsråden nå slår fast at ikke noe fødetilbud skal stenge av økonomiske grunner. Og jeg er tilfreds med at statsråden nå vil følge situasjonen ved St Olavs Hospital nøye – det tror jeg er høyst påkrevd. Jeg vet at hun er godt informert om situasjonen der.

Jeg er også fornøyd med at det nå blir en ukentlig vurdering av situasjonen, at et forutsigbart og trygt tilbud til kvinnene må sikres, og at man også er opptatt av arbeidsmiljøet. Det må være et godt og trygt arbeidsmiljø også på en fødeavdeling. Der er det en ganske hektisk aktivitet, ikke bare på dagtid, men faktisk døgnet rundt – og ofte om kvelden og natten. Det kan jeg underskrive på.

Noe som også gjelder St Olavs Hospital, er at de ikke skal redusere aktiviteten bare i sommerferien. Av økonomiske grunner vil de faktisk gjøre reduksjonen permanent. Det fikk jeg opplyst av klinikkjefen, av styreleder og av fagdirektør ved St Olavs Hospital da jeg var der forrige onsdag. Dette mener jeg statsråden må være oppmerksom på. Jeg har det også skriftlig at de av økonomiske grunner må forvente at det vil bli en mer eller mindre permanent situasjon at de må stenge en fødeavdeling om natten og i helgene.

Flere har vært inne på at vi har et godt og trygt tilbud i Norge, og det er jeg enig i. Opplevelse av trygghet, forutsigbarhet og sikkerhet er helt avgjørende for fødselsforløpet, for utfallet av fødselen og for selve fødselsopplevelsen. Det kan jeg virkelig bekrefte, som jordmor både ved store og små fødeavdelinger og som distriktsjordmor i Distrikts-Norge gjennom mange år.

Lav dødelighet og relativt få fødselsskader er et målbart bevis på faglig dyktighet og et godt og forsvarlig tilbud. Men lav dødelighet kan ikke være det eneste målet på kvaliteten i svangerskaps- og fødselsomsorgen. Det er også andre kvaliteter som er viktig for tryggheten til den fødende kvinnen.

Jeg har bare helt til slutt lyst til å si: Representanten Ludvigsen var visst ikke helt fornøyd med mitt engasjement når det gjaldt Distrikts-Norge – men da tror jeg han hørte dårlig etter. Jeg brukte St Olavs Hospital som et eksempel på at også ved de store fødeavdelingene, hvor man skulle tro at tilbudet var på plass, er det utfordringer. Men jeg tok ikke minst opp situasjonen for gravide og fødende og behovet for en styrket beredskap og følgetjeneste nettopp i distriktene.

Statsråd Sylvia Brustad [13:31:27]: Interpellanten har reist en veldig viktig debatt. Jeg synes også det har vært en god debatt.

Jeg er helt enig med representanten Sjøli i at lav dødelighet ikke er det eneste målet på kvalitet. Men det er sjølsagt kjempetragisk når et barn dør, og det må vi prøve å forhindre. Et annet eksempel er antall rifter som fødende kvinner i Norge får. Det er betydelig høyere enn i f.eks. Finland, Sverige og Danmark. Det er det ingen logisk forklaring på. Vi vet nok noe om hvorfor det skjer, men det bør ikke være slik. Det er et annet mål på at ikke alt er som det bør være. Derfor må vi omorganisere en del. Det opplever jeg at det er ganske brei enighet om.

Jeg opplever også at det er brei enighet her. Jeg skal ikke uttrykke glede på vegne av opposisjonen, men det er i hvert fall ikke noen motforestillinger mot at det kommer en stortingsmelding. Jeg har heller ikke hørt noen motforestillinger mot tanken om også å ta inn brukere i det nye nasjonale rådet for kvalitet og prioritering i helsetjenesten. Det har jeg merket meg.

Representanten Nesvik har rett i at vi jevnt over har et veldig godt fødetilbud i Norge. Sammenligner vi oss med andre land, er det ingen tvil om det. Men det er klart at det er ting som både bør og skal bli enda bedre, slik flere har vært inne på.

Når det gjelder sommerstenging, er det, slik jeg ser det, sjølsagt forskjell på om det skjer i de delene av landet som har lange avstander, som flere har vært inne på, f.eks. i deler av Nord-Norge, eller om det skjer der hvor det er 20 minutter eller en halv time mellom to fødeinstitusjoner. Det er to vidt forskjellige situasjoner. Derfor er det med glede jeg i hvert fall kan si at tre fødeavdelinger i Nord-Norge som var stengt i fjor, vil være åpne i år. Det er der avstandene er størst, at utfordringene har vært størst.

Så vil jeg ikke utelukke at jeg kommer til å ta enda sterkere grep når det gjelder sommerstenginger generelt. For det er klart at alle vet at ferien kommer, alle vet at folk skal ha ferie, og alle vet omtrent hvor lang ferie man skal ha. Noen steder har det vært problemer med også å skaffe god nok kvalitet på det personellet som skal være der. Vi må være trygge for at det er god kvalitet på det personellet som er der. Vi greier altså å løse en del av det, særlig der det er mest kritisk for innværende år. Vi skal greie det også framover.

Med andre ord: Det skal være trygghet hele året i hele landet. Det er mitt mål. Det opplever jeg at det er brei oppslutning om. Derfor skal Regjeringa komme med sine forslag så snart vi er klar for det.

Ellers kan jeg si helt kort at når det gjelder Narvik Sjukehus, ligger alt til rette for at det skal være åpent hele året. Dersom det er faglig forsvarlig, tyder alt på det.

Så kan jeg også avkrefte at Voss Sjukehus skal sommerstenges, som representanten Høie var inne på. Det kommer ikke til å bli sommerstengt på Voss Sjukehus.

For øvrig tar jeg med meg mange gode innspill, som også er et godt oppspill til arbeidet med stortingsmeldinga.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er slutt.

Sak nr. 5 [13:34:29]

Interpellasjon fra representanten Laila Dāvøy til helse- og omsorgsministeren:

«Mangel på samhandling i helsetjenestene, både mellom nivåene og innenfor det enkelte nivå, er en av de største utfordringene i sektoren i dag. Det må legges til rette for et sammenhengende pasientforløp, slik at ikke pasientene opplever å bli kasteballer mellom avdelinger og/eller mellom kommune og sykehus. Manglende samhandling resulterer i unødvendige innleggelses og reinnleggelses i sykehus. Dette rammer særlig mennesker med behov for spesialiserte og sammensatte tjenester over tid, som de sykeste eldre, rusmiddelavhengige, mennesker med alvorlige psykiske lidelser, kronisk syke og mennesker med funksjonshemming. Det er også svært dårlig samfunnsøkonomi. Et virkemiddel for å stimulere til bedre samhandling til beste for pasienten er finansieringssystemet.

Hvilke tiltak ser statsråden at hun vil iverksette for å sikre helhetlige helse- og omsorgstjenester?»

Laila Dāvøy (KrF) [13:36:06]: Kvalitet og gode helsetjenester lar seg ikke alltid telle. Dagens systemer er i for stor grad basert på å telle hvor mange pasienter som behandles, og så få betalt ut fra det. Det lønner seg dermed ikke å gi omsorg. Det lønner seg ikke å sikre et godt opplegg i hjemkommunen før pasienten utskrives.

Kristelig Folkeparti har ved en rekke anledninger uttrykt bekymring for at det gjøres prioriteringer mellom lønnsomme og ulønnsomme pasienter helt ned på avdelingsnivå i sykehusene, slik både Helsedirektoratet og Legeforeningen frykter skjer. Også statsråden har vært opptatt av dette. Det er svært bekymringsfullt, og det er grunn til å frykte at ulønnsomme pasienter er de som har behov for sammensatte og koordinerte tjenester over tid. Tilsvarende «lønner» det seg ikke å satse på forebyggende arbeid i kommunene. Da Kristelig Folkeparti-representanter besøkte et forebyggingsarbeid i en kommune, uttalte ordføreren at hun fryktet at legene som utførte oppgavene, også holdt på med spesialisthelsetjenester, og det var ordføreren lite villig til å bruke penger på. Pasientene som ikke oppsøker sykehus, er vanskelige å telle, og honoreres derfor heller ikke.

Kristelig Folkeparti er opptatt av finansieringssystemet, siden det har vridningseffekter som ikke er ønskelige. Dette var temaet i en interpellasjon fra representanten Giltun 4. april i år. Jeg legger derfor ikke opp til å gjenta den debatten, men samhandlingsutfordringene er så store at det er mulig – og også nødvendig – å belyse dem fra en rekke ulike vinkler. Vi kan ikke være bekjent av at tipp topp behandling på sykehusene blir til ingen nytte fordi det ikke følges opp etter utskrivning, eller at unødvendige innleggelses i sykehus fortrenger livsviktig behandling. Dette gjelder bl.a. de sykeste eldre, de rusmiddelavhengige, mennesker med langvarige psykiske lidelser og også de kronisk syke.

Kristelig Folkeparti har ved en rekke anledninger også etterlyst helhetlige helsetjenester, fra forebygging til behandling og rehabilitering, og et finansieringssystem som

belønner en slik helhet. Pasienter skal først og fremst behandles som mennesker, de skal ikke telles.

Struktur har også betydning for hvilket helsetilbud pasientene får. Man kan ha så mange gode modeller for samhandling som bare det, men disse blir ikke brukt dersom strukturene ikke bygger opp om disse. Ett samhandlingsverktøy er individuell plan, og en undersøkelse fra TNS Gallup, foretatt blant ansatte i kommuner og i spesialisthelsetjenesten, viser at arbeidet med individuelle planer fremmer samarbeid mellom ulike deler av tjenesteapparatet.

Til tross for at individuell plan er et lovbestemt krav, får ikke alle pasienter dette. Avdelingsdirektør Lisbeth Myhre i Helsedirektoratet peker på at det kan være vanskelig å bruke individuell plan, fordi den kommunale organiseringen ikke er tilpasset denne måten å yte helhetlige tjenester på, bl.a. gjøres planarbeidet unødige komplisert. Dette er en svært urovekkende uttalelse, synes jeg, og kan tyde på at den kommunale organiseringen må endres for at økt samhandling internt i kommunene skal bli en realitet.

Også strukturen i den sentrale helseforvaltningen kan i denne sammenheng være et moment, der det kan være interessant å spørre statsråden om i hvilken grad forvaltningens struktur stimulerer og fremmer samhandling. Ifølge Helse- og omsorgsdepartementets hjemmeside er spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten organisert i to ulike avdelinger. Selv om forvaltningens organisering er Regjeringens anliggende, kan det være betegnende for samhandlingsutfordringene at man er organisert på denne måten. Tilsvarende finner vi i organiseringen av Helsedirektoratet, med to separate divisjoner for henholdsvis primærhelsetjenester og spesialisthelsetjenester – dette til tross for at de to nivåene i helsetjenesten har mange av de samme pasientene.

Det finnes flere tilløp til god samhandling. Vi ser det bl.a. innen psykisk helsevern. Flere steder har nå barne- og ungdomspsykiatrien, BUP, som ligger i spesialisthelsetjenesten, og helsestasjoner, som ligger i primærhelsetjenesten, utviklet samarbeid som kommer barn og unge til gode. Dermed ivaretas to viktige prinsipper for at man skal lykkes med helsetjenestene, nemlig tidlig intervensjon og lav terskel for å søke hjelp. Rådet for psykisk helse tar til orde for linjeløse tjenester. Linjeløse tjenester i det psykiske helsevernet innebærer at det ikke er behov for henvisninger mellom nivåene, og at de distriktpsikiatriske sentrene og primærhelsetjenesten i en eller flere kommuner på en måte integreres.

Mye tyder på at tilbudet til barn og unge er fragmentert, siden fastlege, helsestasjon, skole, PPT, barnevern og BUP delvis har overlappende ansvar, og der barns utfordringer ikke kan inndeles etter ulike forvaltningsetater. Det er på ingen måte én dør for barn som trenger hjelp, slik det nå tilstrebes for dem som søker hjelp hos NAV.

Det er behov for mer samhandling i det psykiske helsevernet. Til tross for at det har vært tverrpolitisk enighet om retningen i Opptappingsplanen for psykisk helse, om nedbygging av institusjonene og om desentralisering, har flere av prosessene ikke vært heldige nok eller gode nok. Interpellasjonsdebatten om dette 1. april i år bidrog til å

belyse flere utfordringer. Det er svært uheldig at manglende samarbeid mellom kommune og stat gjør at de som trenger et tilbud, ikke blir ivaretatt. Jeg tenker da særlig på Solbu ettervernshjem i Oslo. Solbu har gitt tilbud til unge som trenger hjelp i en overgang etter behandling i det psykiske helsevernet, for å kunne stå på egne bein etterpå. Særlig har mangel på kommunikasjon mellom Ullevål sykehus og Oslo kommune forhindret en dialog om hvordan tilbudet på Solbu kan videreføres.

Rusfeltet er også et felt som bør løftes fram, der behovet for samhandling er stort. Dersom rusmiddelavhengige skrives ut etter endt behandling uten et sted å bo, uten et tilrettelagt tilbud om arbeid, utdanning eller aktivitet, uten nettverk og uten helse- og sosialfaglig oppfølging, slik vi ofte ser i dag – kan faktisk behandlingen være til liten nytte.

Tilsvarende bør rusmiddelavhengige som er motivert for behandling, etter min mening motta et tilbud i påvente av behandling i spesialisthelsetjenesten. Kristelig Folkeparti har tidligere foreslått at disse bør ha rett til institusjonsplass i påvente av behandling, og *det* vil kunne virke motiverende på helsetjenesten for å gi rask behandling. Videre er frafall fra behandling et stort problem, og det bør tilstrebes at det ikke er opphold mellom de ulike delene av behandlingstilbudet, som f.eks. mellom avrusing til videre behandling, eller at rusmiddelavhengige i både poliklinisk behandling og institusjonsbehandling faller ut av behandlingssoppletget.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva kan statsråden konkret gjøre for å lukke disse hullene, og hvilke andre tiltak ser hun som løsning på samhandlingsutfordringene?

Statsråd Sylvia Brustad [13:44:11]: Å få bedre helhet og samhandling i helsetjenestene er en av de største utfordringene vi har. Det er ofte de svakeste og de mest sårbare pasientene som rammes når samhandlinga svikter, slik interpellanten også var inne på. Som interpellanten viste til, gjelder dette særlig mennesker med behov for spesialiserte og sammensatte tjenester. Det gjelder de rusmiddelavhengige, de sjukeste eldre, de psykisk sjuke, de sterkt funksjonshemmede og de kronisk sjuke – for å nevne noen.

Jeg tror vi alle sammen blir opprørt når mediene bringer saker om pasienter som overlates hjelpeløse til seg sjøl, fordi samarbeidet mellom sjukehus og førstelinje svikter. Slik skal vi ikke ha det. Jeg er glad for at samhandlinga nå er løftet så høyt som den er bl.a. fra sjukehusene sin side og i kommunene. Det går fram både av de aktivitetene vi ser, og av de rapporter vi får. Men det viser også at det er en ganske lang vei å gå i deler av landet. Vi skal derfor fortsette med det langsiktige og – jeg vil si – det systematiske arbeidet som vi nå er i gang med, for å få til helhetlige pasientkjeder og god samhandling.

Vi har f.eks. inngått en nasjonal samhandlingsavtale mellom Kommunenes Sentralforbund og Helse- og omsorgsdepartementet. I kjølvannet av denne er det etablert, eller er det i ferd med å bli etablert, lokale samarbeidsavtaler mellom helseforetakene og kommunene i opptaksområdet. Det er en viktig grunnpilar. Det er opprettet 133

praksiskonsulenter ved sjukehusene som kommer fra førstelinjetjenesten, 20 flere for inneværende år. Disse skal ivareta gode behandlingsforløp for pasientene – fra de skrives inn i sjukehuset til de er tilbake i primærhelsetjenesten.

Intermediærenheter der primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten samarbeider om tilbud til sjuke eldre er opprettet og under planlegging flere steder, med svært gode resultater: i Trondheim, Stjørdal, Fosen, Ålesund, Bergen, Stavanger, Halden, Bærum, Oslo – for å nevne noen. Dette er veldig gode tiltak, og flere slike enheter kommer etter hvert. Det er bedre for pasientene, og det er også mer lønnsomt for samfunnet enn behandling i sjukehus.

Desentraliserte poliklinikker og sengeposter ved distriktsmedisinske sentra og sjukestuer er også gode tilbud for kronisk sjuke og sjuke eldre i distriktene. De slipper da å reise så langt for å få hjelp ved enkle tilstander, og de kan få opptrening etter sjukehusopphold i nærheten av der de bor. De kan også få tilgang til legespesialister ved de desentraliserte poliklinikkene.

På mange fagområder har vi nå ambulante team der personell fra spesialisthelsetjenesten kommer dit pasienten bor og samarbeider med primærhelsetjenesten. Dette er etablert innen rusbehandling, psykisk helse, geriatri, lindrende kreftbehandling, habilitering og rehabilitering. Slikt må vi ha mer av.

Felles akuttmottak ved sjukehusene der det er organisert slik, er også bra. Vi vil også komme med flere forslag for å gjøre dette enda bedre. I tillegg er det enkeltprosjekter over hele landet som vitner om stor kreativitet og vilje til å få gode og sammenhengende tjenester.

Ildsjeler er vel og bra, og ofte er det de som gjør at ting blir løftet fram. Men når det gjelder samhandling, må vi gå fra å stole på at det er mange nok ildsjeler der ute, til å få systematikk i arbeidet. Jeg mener det er noe av det som mangler i dag. Derfor mener jeg tida er inne for å få til et mer systematisk arbeid og bygge videre på de beste modeller og erfaringer vi nå har rundt omkring i landet. Denne gjennomgangen er vi nå i gang med, noe som vil gjøre det enklere å sette inn mer målrettede tiltak i tida framover.

Mange av samhandlingstiltakene er forankret i rammeavtalen mellom KS og departementet. For eksempel samarbeider Helsedirektoratet, KS og departementet om å utvikle det som kalles indikatorer, slik at vi kan følge med på utviklinga hele tida. Jeg legger vekt på at de gode erfaringene vi så langt har høstet, skal formidles videre til andre som vil sette i gang med liknende tiltak. Jeg vil også trekke fram arbeidet med å bygge ut nye IKT-løsninger.

Samhandling skal ikke bli et isolert område for noen få. Det skal være en naturlig del av gjøremålene til helsepersonell og administrasjon. Helhetlige behandlingsskjeder er en hovedsak i Nasjonal helseplan, og koordinering og samhandling er viktige stolper i strategiene for både habilitering og rehabilitering, psykisk helse, rus, kreft, diabetes og KOLS.

Når det gjelder finansieringssystemet, som interpellanten er inne på, har vi nå prosesser på gang for å bedre samhandlinga både innenfor og mellom de ulike tjeneste-

ne. I Wisløff-utvalgets utredning om samhandling, NOU 2005:3, ble det påpekt at økningen i ISF-satsen til 60 pst. ville føre til større utfordringer for samhandling i ulike deler av tjenesten. Utvalget påpekte at redusert innsatsstyrt finansiering ville bedre mulighetene for å få til bedre samhandling. Det er en av grunnene til at denne regjeringa har fulgt det opp og har holdt ISF-andelen på 40 pst.

I tillegg arbeider vi med å lage gode systemer for å beskrive aktiviteten i de regionale helseforetakene. Vi skal bl.a. legge til rette for at ISF-ordninga kan omfatte desentraliserte spesialisthelsetjenester utenfor sjukehus, som f.eks. ambulante team, tilbud ved distriktsmedisinske sentra og sjukestuer. Jeg vil igjen gjenta at i den grad ISF-satsen blir brukt på avdelingsnivå ved våre sjukehus, er det i strid med det som er gjeldende – og det blir fulgt opp fra min side.

Fra 2004 ble, som kjent, finansieringsansvaret for sjuke-transport overført fra folketrygden til de regionale helseforetakene. Dette har mange fordeler, bl.a.: Når finansieringsansvaret for behandling og sjuke-transport er samlet på ett sted, vil det oppmuntre til å satse på desentraliserte spesialisthelsetjenestetilbud fordi utgiftene til sjuke-transport vil bli mindre. Vi tar også viktige grep for å styrke helhetstilbudet til de pasientgrupper som interpellanten spesielt viser til, og som er de pasientgrupper som sannsynligvis vil vokse i åra framover. Det gjelder i første rekke omsorgstjenestene og satsinga på primærhelsetjenestene. Regjeringa legger opp til en større arbeidsdeling mellom sjukehusene, der lokalsjukehus og lokalsjukehusfunksjonene ved de store sjukehusene i større grad skal tilpasses behovene til mennesker som trenger sammensatte tjenester.

Det er viktig å støtte opp om den kreativiteten og det engasjementet som dyktig helsepersonell legger for dagen, for å finne gode løsninger – på alle nivåer i helsetjenesten. Vi vil i tida framover ha stort trykk på arbeidet med å løse samhandlingsutfordringene. Vi er ikke i mål, men vi er godt i gang. Jeg ser fram til en god debatt om et svært viktig tema.

Laila Dāvøy (KrF) [13:52:04]: Jeg vil takke statsråden for svaret, og i det påpekes det også en rekke ting som er igangsatt. Det som er bekymringen, er selvfølgelig – som også statsråden påpeker – at det er mye som skal gjøres, at dette kommer til å ta lang tid, og at det er et systematisk arbeid som må gjøres. Det tror jeg er riktig. Samtidig tror jeg det er avgjørende at man ser på finansieringssystemet. Jeg kan tenke meg å spørre statsråden om det, slik hun ser det i dag, vil bli noen incitament i finansieringssystemet som kan oppmuntre til færre innleggelses, at kommunene ikke blir oppmuntret til i en del tilfeller å plassere mennesker så lett i sykehus – det har selvfølgelig med kompetanse å gjøre, men det kan også ha med organisering av tjenestene å gjøre – og om finansieringssystemet blir vurdert også med tanke på dette.

Så kan jeg tenke meg å si noe om at vi i dag har en pasientgruppe som statsråden utmerket godt vet at jeg er opptatt av, pasienter med ME. Statsråden har gjort en del her, men jeg må få lov til å komme med et lite hjertesukk.

Vi ser fremdeles en enorm mangel på samhandling, samordning og samarbeid mellom primærhelsetjenesten, altså kommunen, og sykehus. Jeg hadde et spørsmål i spørretimen til statsråden for mange uker siden om en pasient som trenger tiltak, bl.a. utstyr fra spesialisthelsetjenesten. Man har altså ennå ikke, etter så mange uker, klart å gi denne meget syke pasienten det tilbudet vedkommende trenger, fordi sykehus og kommune ikke klarer å bli enige om samarbeidet. Man krangler fortsatt om ansvaret for dette, for å si det på en enkel måte. Slik er det jeg ser det, og jeg synes det er meget beklagelig. Jeg vet at statsråden også er opptatt av denne gruppen, og det har ligget meg på hjertet i mange uker. Som stortingsrepresentant føler man seg totalt hjelpeløs, for man kan ikke gjøre noe, man kan ikke gripe inn – så jeg må ta det opp på nytt. Jeg vil ikke si at jeg krever at statsråden skal svare på dette, men jeg ønsker å informere om det. Den saken er absolutt ikke løst.

Et annet spørsmål som kan være interessant når det nå er laget en lang rekke avtaler og lokale samarbeidsavtaler mellom kommuner og stat, er: Vil det ble dokumentert en slags best praksis, og vil det kunne bli et system knyttet til å dele erfaringer? For det vil jo være veldig viktig i årene framover, slik at det kan gå litt fortere og ikke alle må finne opp det samme om igjen og om igjen.

Statsråd Sylvia Brustad [13:55:20]: På det siste spørsmålet kan jeg svare et helt klart ja, det mener jeg er et veldig viktig poeng. Vi ser jo innenfor mange områder at det drives veldig mye bra arbeid som andre ikke vet om, men som mange kan lære noe av. Noe av grunnen til at vi har den typen avtaler, er at vi skal prøve å få til et system ved å bruke de gode eksemplene og få til gode modeller over hele landet, så en slipper å finne opp kruttet på nytt – unnskyld uttrykket, men jeg tror alle skjønner hva jeg mener.

Så til spørsmålet om finansieringssystemet. Der kan jeg også bekrefte at vi jobber i retning av å finne fram til systemer som oppmuntrer til færre innleggelses, eller sagt på en annen måte: at folk skal få behandling der de bør ha behandling. Det er ikke lenge siden vi hadde debatter om særlig sjuke eldre som reiser i skytteltrafikk – vi har eksempler på det – mellom sjukehus og sjukehjem. Det er dårlig behandling og dårlig kvalitet. Da er det noe med at en del av de gruppene har mye bedre av å bli behandlet på sitt sjukehjem, eller der de bor. Derfor er nettopp satsinga på ambulante tjenester og finansieringsordninger et grep for å møte den utviklinga – så dette kan jeg bekrefte. Jeg mener veldig sterkt at vi ikke kan ha finansieringssystemer som virker mot en fornuftig organisering av helsetjenesten og et fornuftig samspill mellom de ulike nivåene. Det er nettopp etter den malen vi nå jobber, så jeg oppfatter at representanten Dāvøy og Regjeringa er på samme kanal i forhold til tenkinga rundt det.

Når det så gjelder spørsmålet om pasienten, som representanten Dāvøy tok opp, hører jeg det hun sier. Jeg tar det med meg, for å bruke det uttrykket. Det er jo ingen av oss som ønsker situasjoner der de som trenger hjelp, ikke får det, fordi noen i vår ikke ble enige seg imellom.

Det er jo nettopp det vi må vekk fra. Det er derfor det er så viktig hvilke grep vi nå tar på dette området. Da trur jeg finansieringssystemet er ett grep. Men så er det jo på dette området som på alle områder, at det er lov å bruke hodet.

Vigdis Giltun (FrP) [13:57:45]: Det er mye som tyder på at finansieringen av tjenestene har stor betydning for hvordan samhandlingen mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten fungerer. Det er også mye som tyder på at finansieringen har stadig større betydning for om kommunene i lik grad får en mulighet til å bygge opp bred kompetanse og egnet tilbud til de stadig flere som bør få et tilbud i hjemkommunen sin.

Det er ikke mer enn 18 dager siden vi hadde det samme temaet i en interpellasjon jeg fremmet. Etter å ha lest referatet fra den debatten, kan jeg ikke se noen tegn på at statsråden ønsket å vurdere å endre finansieringen av verken intermediære avdelinger, palliativ pleie eller rehabilitering av ulike grupper som kan skje i kommunene. Det var heller ingen forståelse for at man bør vurdere en ny finansiering av sykehjemsavdelinger hvor man i økende grad ser behov for mer tilrettelagte avdelinger med spesiell kompetanse og høyere legedekning. Det var derfor gledelig å registrere i det siste innlegget til statsråden at Regjeringen allikevel ønsker å se på finansieringen som et av tiltakene som kan vurderes for å få en bedre samhandling. Jeg tar det som et lite tegn på at kanskje også det som ble debattert 4. april, vil bli vurdert i den sammenheng.

Halden var nevnt i statsrådens innlegg som et av de gode samarbeidsprosjektene som nå er etablert. I de siste par dagene har vi kunnet lese at ikke bare deler av, men hele den intermediære avdelingen i Halden nedlegges etter tre års drift. Evalueringen av avdelingen viser entydig at den intermediære posten, som i dette tilfellet er en prehospital avdeling, altså for å forhindre innleggelser, er den best tilpassede og det klart foretrukne tilbudet til målgruppen. Dette var noe statsråden lovet å følge med på i et svar på spørsmål som jeg stilte nettopp om denne avdelingen i 2006. Denne typen avdelinger er et tilbud til pasienter som trenger behandling utover det kommunehelsetjenesten i dag kan tilby, men som klarer seg med et lettere sykehusstilbud enn det man har ved akutt-sykehuset i Fredrikstad. Striden står om 600 000 kr. Halden kommune mener at det er feil med en utgiftsfordeling hvor kommunen betaler 75 pst. og sykehuset kun 25 pst., med tanke på at dette faktisk er pasienter som vanligvis blir behandlet på sykehus. Det bør man ha forståelse for.

Det som startet opp som et godt samarbeidsprosjekt, blir nå etter tre år nedlagt. Årsaken er uenighet om finansiering, og pasientene sitter igjen som tapere. Sannsynligvis vil dette føre til enda flere korridorpasienter ved Fredrikstad sykehus. Slike eksempler vil vi se mange av hvis det ikke kommer på plass en ny finansieringsmodell som viser at Stortinget prioriterer å bygge opp helsetilbudet utenfor sykehuset. I arbeiderpartistyrte Halden er det nå heller ikke lagt inn midler til de ti rehabiliteringsplassene – det samme tilbudet som er drevet i tilknytning til den

intermediære avdelingen. Det handler ikke om mangel på vett og vilje. Dette handler om mangel på muligheter til å kunne finansiere det det er tverrpolitisk enighet om.

I Sverige har man en godt utbygd halvannenlinjetjeneste – og i sykehjem med langt bedre kompetanse. Jeg skal ikke si at jeg kjenner årsaken til det, men jeg ser nå i hvert fall at det er én og samme som finansierer tilbudet ved sykehusene og tilbudet ved en del av disse avdelingene. Kanskje de har sett seg tjent med å finansiere tilbud på et lavere nivå, så lenge det er den samme lommeboka det går ut av?

Hvis man ser på utviklingen de siste ti årene, er det mye som tyder på at de store utfordringene som finnes, ikke kan løses på annen måte enn ved øremerkede opptrappingsmidler og ved en annen finansiering som følger tjenestene eller pasientene på en helt annen måte enn det vi ser i dag.

Det har også vært nevnt andre pasienter her, som psykiatriske pasienter. Siste uke kunne vi lese om en pasient med bulemi som ble skrevet ut fra Modum Bad. Det tok to måneder før denne pasienten fikk et behandlingstilbud i kommunen sin. Jeg tviler ikke på at det har vært kontakt mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen, men problemet er at tilbudet ikke står klart når pasienten kommer ut og trenger det. Ofte blir det for lang ventetid og for langt opphold. Det blir ikke en sømløs tjeneste.

Det samme gjelder dem som kommer ut fra rusbehandling. Det står ikke klart et tilbud den dagen de kommer hjem. Det er et problem i veldig mange kommuner at man ikke får en ordentlig rehabilitering. Samhandlingsutfordringene er veldig store, og når det er et felles ønske og tverrpolitisk enighet om hvordan tjenestene egentlig skal løses, og hva som er det beste, bør man jo også se på hvor hindringene ligger.

Jeg merket meg i forrige debatt at Venstre ønsker å se på dette med intermediære avdelinger. Jeg merker meg nå at Kristelig Folkeparti ønsker å se på finansieringen. Jeg vil anta at det finnes et utall finansieringsmodeller som gir bedre samhandling og mer likeverdige forhold i kommunene enn dagens modell. Det er positivt at flere partier nå sier noe om det. Jeg håper også at statsråden vil bekrefte at dette kanskje vil tas med i noe større omfang.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplassen.

Inge Lønning (H) [14:03:10]: Det er et tv-program, som visstnok enkelte setter pris på, som heter «Beat for Beat». Av og til kan man jo få inntrykk av at det er en passende overskrift på den helsetjenesten vi har bygd opp. Den fungerer aldeles storartet – bit for bit. Det vil si: Det finnes svært mange dedikerte, velutdannede, dyktige fagfolk som gjør en utmerket jobb når de får pasienten levert. Det finnes mange institusjoner også som gjør en utmerket jobb, hver på sitt felt. Det altfor mange pasienter opplever, er at det svikter i overgangene mellom de enkelte bitene. Det gjør at kvaliteten på den samlede behandling man mottar, blir svært mye lavere enn kvaliteten på hver enkelt bit. Det kan ha med tidsaspektet å gjøre, at det blir altfor mange pauser i behandlingsforløpet. Det blir altfor

mange ventetider, ofte av ubestemmelig lengde. Det kan også skyldes at pasienten sendes til feil sted og burde ha vært sendt et helt annet sted.

Det reiser det spørsmål som interpellanten stiller: Hvilke virkemidler har vi egentlig når det gjelder å få dette til å fungere bedre? For det er ikke vanskelig å bli enige om problembeskrivelsen. Det er heller ingen problemer med å bli enige om hvordan det burde være. Det vanskelige punktet er: Har vi virkemidlene som trengs for å få det til å fungere helhetlig?

Interpellanten setter i sin interpellasjon fingeren på finansieringssystemet, og det er selvfølgelig ett av de viktigste styringsverktøyene vi har. Samtidig la jeg merke til at interpellanten selv voktet seg vel for å skissere alternative finansieringssystemer til det eksisterende. Også her er det lett å påpeke svakhetene ved dagens system, men det er svært mye vanskeligere å komme opp med et alternativt system som innlysende ville fungere bedre. Problemet er jo slik at alle takstsystemer, alle refusjonsordninger, alle stimuleringsiltak vil over tid ha en tendens til å invitere til taktisk tilpasning. Jeg har ennå til gode å se noe finansieringssystem som ikke er åpent for taktisk tilpasning i adferden. Naturligvis må man forsøke å eliminere det så langt som mulig, men helt å bli kvitt det tror jeg er vanskelig.

Jeg la også merke til at verken interpellanten eller statsråden, underlig nok, gikk inn på det som kanskje er den viktigste funksjonen i systemet hvis man skal få større helhet, nemlig fastlegeordningen og den nøkkelfunksjonen som egentlig var tiltenkt fastlegene da vi vedtok fastlege-reformen for mange år siden. Jeg tror fremdeles at det her ligger en uutnyttet kapital hvis vi tok tak i fastlegereformen og forsøkte å nyttiggjøre den, slik hensikten opprinnelig var. Da skulle portvaktfunksjonen være en vesentlig funksjon. Det er jo ikke bare – nær sagt – å henvise pasienten videre, man har også ansvar for å følge opp forløpet i fortsettelsen. Jeg tror nok fastlegeordningen må være en ryggrad i forbedringsarbeidet på dette området.

Så er det et grunnproblem til. Det andre hovedvirke-middelet vi har hatt i helsepolitikken de siste tiårene, har jo vært å bygge ut rettighetslovgivningen mer og mer. Vi har definert stadig flere rettigheter for alle pasienter i dette land. Men også det er et virkemiddel som har sine åpenbare begrensninger, særlig når det gjelder pasienter med sammensatte lidelser – f.eks. når det gjelder rus/psykiatri, og når det gjelder demente – simpelthen av den grunn at rettighetslovgivning fungerer ut fra en stilltiende forutsetning, nemlig at man kjenner sine rettigheter – allerede der svikter det for mange – og at man er i stand til å sette makt bak kravene om å få innfridd rettighetene. Jeg tror også vi må lete grundig hvis vi skal finne ordninger som kan ivareta de gruppene av pasienter som hverken er i stand til å finne ut av sine rettigheter, eller er i stand til å forlange å få innfridd sine rettigheter selv.

Laila Dávøy (KrF) [14:08:40]: Først vil jeg takke både statsråden, selvfølgelig, som måtte komme hit i dag, og representantene fra Fremskrittspartiet og fra Høyre som faktisk deltok i debatten. Jeg vet ikke hvorfor ikke andre gjorde det, dette er uansett viktig. Det kan muligens

tenkes at man føler at man har fått sagt sitt fra denne talerstolen.

Jeg har i alle fall lyst til å kommentere de to innleggene som har vært.

Når det gjelder representanten Vigdis Giltun, er jeg veldig enig med henne, og jeg tror det er helt riktig at finansieringssystemet har veldig stor betydning for samhandling. I likhet med Giltun er jeg glad for at finansieringssystemet nå blir sett på med nye øyne.

En kommentar til intermediære avdelinger, som også statsråden var inne på: Jeg tror det er veldig gode tiltak. Det er bedre for pasientene, og det er samfunnsøkonomisk nyttig. Men jeg har lyst til å spørre statsråden om det kan tenkes at man burde se nærmere på systemet knyttet til finansiering nettopp av intermediære avdelinger. Det er også min erfaring fra de mange turene der jeg har vært rundt og sett på en del slike avdelinger, at det er mye fokus og mange diskusjoner knyttet til økonomien og til hvor mye hver enkelt – spesialisthelsetjenesten, henholdsvis kommunene – skal betale.

Så til representanten Lønning. Jeg er enig i at det svikter i overgangene. Vi har ikke et sømløst, helhetlig system. Vi er ikke der i dag, dessverre – og det må vi alle ta ansvar for – at pasienten opplever at ting går på skinner, at pasienten ikke behøver å bry seg om det skjer i kommunene eller i spesialisthelsetjenesten. Der er vi ikke.

I tillegg har jeg lyst til å si når det gjelder fastlegereformen: Ja, vi er nødt til, og det er også min mening selvfølgelig, å inkludere fastlegene når vi snakker om kommunehelsetjenesten. De er portvakter, og de skal være det. Etter min mening brukes de for lite når det gjelder samhandling, og også der kan det tenkes at det bør gjøres noen grep i forhold til hvordan man kan jobbe bedre sammen.

Til sist vil jeg nevne det som vi har sett i en del andre land, dette med å følge et pasientløp mer enn å følge nivåene i helsetjenesten, altså å legge til rette for et helhetlig pasientløp ut fra det sykdomsbildet pasienten har, og lage noen flere standardiserte opplegg som vil gi forutsigbarhet både for pasienten og for det behandlende personalet. Jeg tror dette i mange tilfeller, innenfor mange behandlingstyper og ulike sykdommer, vil kunne gjøres med hell.

Jeg er utålmodig på pasientenes vegne. Selv om vi ser for oss at dette er mye arbeid, må vi virkelig gå i gang alle sammen og bidra så godt vi kan. Det skal vi gjøre fra Stortingets side, og jeg ønsker selvfølgelig at statsråden så snart som mulig kommer tilbake og forteller hvordan verden ser ut om et halvt år, et år, og om vi er på rett vei. Det er viktig for oss alle.

Statsråd Sylvia Brustad [14:12:06]: Ja, jeg er også utålmodig i forhold til å forsøke å bidra til at vi får bedre samhandlingssystemer. Noen av de mest uverdige situasjonene i helsevesenet, der det går galt, skyldes nettopp at samhandlinga ikke fungerer. Derfor er det så om å gjøre å greie å finne fram til, som Lønning sa, de virkemidler som fungerer. Jeg tror finansieringssystemet er en av disse tingene, og derfor er vi i gang med det. Men det er sjølsagt også andre ting som må på plass.

Jeg kan bare si at intermediaeravdelinger er vi veldig opptatt av. Jeg synes det er veldig mange gode løsninger. Jeg vil også si i anledning innlegget fra representanten Gil-tun, at jeg mener jeg understreket dette veldig sterkt i den forrige runden vi hadde om dette. Jeg synes eksempelet fra Halden viser veldig godt at vi må gå videre for å finne metoder for mer robuste samarbeidsløsninger, slik at det ikke blir opp til det sjukehuset eller kommunen alene. Vi må ha noe mer robust rundt det som gjør at vi faktisk får til det vi egentlig ønsker.

Til representanten Lønning: Jeg er enig i det aller meste han var inne på. Jeg vil også understreke, liksom representanten Dāvøy, at det er klart at fastlegeordninga er helt sentral for at vi skal få dette på plass. Derfor bruker vi nå mye tid på å se på om vi kan bidra med noen justeringer som gjør at vi kan utnytte den kompetansen og kapasiteten på en enda bedre måte, også med tanke på å få til det samspillet som ikke alltid er så bra som det burde være.

Så synes jeg også representanten Lønning hadde et veldig godt poeng i forhold til diskusjonen om rettigheter, som en ser er veldig økende. Det er jo ikke minst når vi er der at en del kanskje ikke vet hvilke rettigheter en har, og hvordan en skal få innfridd dem. Det er noen balanse ganger også knyttet til det.

Jeg synes det har vært en god debatt, og jeg tar med meg mange gode innspill på veien videre.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 5 avsluttet.

Thorbjørn Jagland gjeninntok her president-plassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget skal nå votere i sakene nr. 2 og 3.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 9 (2007-2008) - om norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer - vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Arne Sortevik satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I

Stortinget samtykker i at prosjektene E39 Knutset-Høgset og rv 70 Brunneset-Øygarden bygges etter de

opplysninger som er gitt i St.prp. nr. 41 (2007-2008), innenfor en samlet kostnadsramme på 374 mill. 2008-kroner.

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å organisere de to veianleggene omtalt i St.prp. nr. 41 (2007-2008) i et felles prosjekt og med tilhørende fullmakt for nødvendig låneopptak for å sikre gjennomføring i perioden 2008-2010. Stortinget forutsetter at årlige renter belastes departementets årlige budsjetter og at nedbetaling av lån skjer innen rammen av NTP 2010-2019.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i at:

I

Bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til bygging av E39 Knutset-Høgset og rv 70 Brunneset-Øygarden. Vilkårene framgår av St.prp. nr. 41 (2007-2008) og Innst. S. nr. 184 (2007-2008).

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 73 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.20.59)

Presidenten: I sakene nr. 4 og 5 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 6 [14:21:07]

Referat

- (200) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 25/2008 av 14. mars 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 1907/2006 om registrering, vurdering, godkjenning og restriksjoner av kjemikalier (REACH) og etablering av et europeisk kjemikaliebyrå (ECHA), samt direktiv 2006/121/EF om regelverk for kjemikalier (St.prp. nr. 49 (2007-2008))

Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse for innstilling avgis.

- (201) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av Fellesskaps statistikkprogram for 2008-2012 (St.prp. nr. 50 (2007-2008))

- Enst.: Sendes finanskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
3. (202) Kredittmeldinga 2007 (St.meld. nr. 19 (2007-2008))
 4. (203) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve og Leif Helge Kongshaug om at skipstunneler likebehandles med annen infrastrukturbygging i merverdiavgiftslovgivningen (Dokument nr. 8:93 (2007-2008))
Enst.: Nr. 3 og 4 sendes finanskomiteen.
 5. (204) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Linda Cathrine Hofstad Helleland og André Oktay Dahl om en politistudie for å kunne definere og bygge en større politistyrke i kampen mot kriminalitet i nærmiljøet, på nasjonalt plan og på tvers av landegrenser (Dokument nr. 8:92 (2007-2008))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
 6. (205) Staten og Den norske kirke (St.meld. nr. 17 (2007-2008))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
 7. (206) Pensjonar frå statskassa (St.prp. nr. 52 (2007-2008))
 8. (207) Endringar i statsbudsjettet 2008 - Nytt operahus (St.prp. nr. 53 (2007-2008))
 9. (208) Arbeidsinnvandring (St.meld. nr. 18 (2007-2008))
Enst.: Nr. 7–9 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
 10. (209) Samtykke til norsk innmelding i FNs turistorganisasjon, United Nations World Tourism Organization (UNWTO) (St.prp. nr. 51 (2007-2008))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Presidenten: Dermed er sakens kart ferdigbehandlet. Ønsker noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.22.
